

2014-2015 ÖĞRETİM YILI MESLEKİ ÇALIŞMALAR DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ TEBLİĞLERİ

Bu dosyadaki metinler, 2015 Haziran döneminde yapılan mesleki çalışmalardan seçilmiştir. Bilindiği gibi Haziran döneminde; İHL/İHO Meslek Dersleri, DKAB ve Kültür Dersleri öğretmenlerimizin katılımıyla komisyonlar oluşturuldu. Bu komisyonlarda, belirlenen ana başlıklar çerçevesinde isteyen öğretmenlerimiz tebliğler/bildiriler sundular ve katılımcı öğretmenlerimiz tarafından müzakere edildi. Bildiriler ve dile gelen görüşler raportörler tarafından bir araya getirildi. İllerde birleştirilerek Genel Müdürlüğümüze gönderilen bu dosyalardan **uygun görülüp seçilen bazı bildiriler (müzâkere metinleri hariç) “Eylül-2015 Mesleki Çalışmalarda”** öğretmenlerimizin görüş alışverişine ve tekrar müzâkeresine sunulmaktadır. **Bu dosya, içindeki bildiriler veya sunum metinleri, yayımlanmış bir eser, salt akademik bir çalışma veya Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne hazırlanan bir kitap ve rapor değildir.** Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde belirtilen mesleki çalışmalar çerçevesinde, alan öğretmenlerinin görüşlerinden oluşan, birbirinden farklı görüşleri ve teklifleri içeren, akademik olan veya olmayan, tartışmaya açık, uygulamaya yönelik önerileri olan metinlerdir. Bağlayıcılığı yoktur. İçerik sorumluluğu, kaynakça bildirimi ve metin içeriklerinin tamamı, bildirileri/metinleri hazırlayan öğretmenlere aittir. Derslerin öğretiminde kullanılacak yöntem-teknik önerileri öncelenecek metinlerden, derslerin öğretiminde doğrudan kullanması ile ilgili olmayan bazı hususlar çıkarılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerimizden gelen diğer çalışmalar ve müzakere metinleri daha ayrıntılı bir çalışmada kullanılacağından bu dosyaya alınamamıştır.

Emeği geçen öğretmenlerimize teşekkür ederiz.

İçindekiler

Öğretmenlik Mesleğine Yeni Başlayan Bir Öğretmene Eski Bir Öğretmeninden Mektup (Hakan Büyükdere)	2
Eğitimde Drama (Yunus Emre Belada)	11
Oruç İbadeti Nasıl Daha Etkili Anlatılabilir (Metin Kardeş).....	17
Din Öğretiminde İnteraktif Eğitsel Oyunların Kullanımı (Önder Alkan, Abdurrahman Tombul)	21
Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi ve Temel Dini Bilgiler Derslerinde Analoji Yöntemi İle Örnek Ders İşlenişi (Mehmet Bilen)	27
Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Verimliliği İçin Neler Yapılabilir (Karani Bedir)..	32
Misafir Öğretmen Uygulaması (Ahmet Navruz)	44
Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersinde Sınıf Yönetimi ve Öğrencilerle Etkili İletişimin Eğitim Sürecine Etkileri (Elif Erden)	46
Ortaokul (5.-6.-7.-8. Sınıf) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Ahlak Üniteleri Hakkında Bir İnceleme (Esra Ay)	55
Din Öğretiminde Oyun ve Eğlenceli Etkinlikler (Ayşe Macit).....	66
Derslerin Öğretiminde Kullanılan Özel Öğretim Yöntem, Teknik ve Metotları veya Örnek Ders İşlenişi (Hüseyin Zavalı)	73
Ders İçi Etkinlikler (Bülent Ünal, Yusuf Gebeş)	81

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YENİ BAŞLAYAN BİR ÖĞRETMENE ESKİ BİR ÖĞRETMENİNDEN MEKTUP

Hakan BÜYÜKDERE/ Kırklareli

Mektubunu bu akşam aldım, çok sevindim. Sana hemen karşılık yazabilmek için de bu akşam yapmam gereken bütün işleri erteledim.

Göreve başlamana çok sevindim. Artık meslektaş olduk desene!

Mektubunda benden görüşümü sorduğun konulara geçmeden önce, buralardan biraz bahsedeyim.

Ben iyiyim eşim ve çocuklarım da iyidir. Kütüphanecilik haftası münasebetiyle yetiştirme yurdu öğrencileriyle birlikte anonim bir öyküden oyunlaştırdığım “Hindistan Cevizi” isimli oyunumuzu kütüphane salonunda sergiledik; çok beğenildi. Oyunun fotoğraflarını ve metnini ilişikte yolluyorum. Yurt müdürünün öyle hoşuna gitti ki, 29 Nisan’dan sonra çocukları bir ödül olsun diye İstanbul’a götürecek. Bu arada sekizinci kitabım olan “Büyük Düşün Küçük Adımlarla Başla” 2008 Aralık ayında piyasaya çıktı.

Okuduklarıma gelince Paulo Coelho’nun “Şeytan ve Genç Kadın” kitabı ile yeni çıkardığı “Işığın Savaşçısı” kitabını okudum. Özellikle “Şeytan ve Genç Kadın” çok güzel bir kitap okumanı öneririm. Yazarın kitapta tartıştığı ana sorun şu:

“Eğer insanlar çok zor durumda veya bir çıkar karşısında kalsalar, savundukları temel ilkelerinden ve değerlerinden vazgeçerler mi?”

Bu kitapta ana fikir olarak ileri sürülen görüş ise şu:

“İyi veya kötü insan yoktur iyi veya kötü yönlerinin hakim olduğu insan vardır.”

O kitabı okurken aklıma bir öykü geldi. Siz öğrenciyken anlatmıştım galiba:

“Hani bir kızıl derili reisi sürekli olarak çadırının başında bir siyah bir de beyaz köpek barındırıyormuş. Bunun ne anlama geldiğini merak eden torunu sonunda dayanamayıp sormuş dedesine:

“Dede niçin çadırının yanında iki köpek barındırıyorsun ve niçin birinin rengi beyaz da diğeri siyah?”

Cevap vermiş dedesi:

“Siyah ve beyaz birer sembol yavrum”

“Neyin sembolü dede?” diye sormuş torunu

“İyiliğin ve kötülüğün mücadelesinin sembolü”

“Peki her mücadelenin bir galibi olur” demiş torun” Bunların hangisi galip geliyor?”

“Hangisini daha iyi beslersem o” demiş dede.

İşte böyle.

Şimdi senin isteğine geliyorum.

Benden öğretmenlik mesleğimdeki tecrübelerimi ve hayat felsefemi, eğitim anlayışımı özetlememi istiyorsun.

Gerçi bu meslekte her gün hatalar yapıp her gün bir şeyler öğrenecek de yine de sana bazı ipuçları vermek isterim. Aslında bunların bir kısmını anlatmama gerek yok. Lise de üç yıl dersine girdim. Benim nasıl bir metot izlediğimi biliyorsun.

Yine de yazılı olarak seninle bazı şeyleri paylaşacağım.

Gerçi hayatın sana öğretmesi daha kalıcı olur; ama biliyorsun ki, hayat önce sınav yapar dersi sonra verir. Ancak biz öğretmenler dersi önce verir sınavı sonra yaparız. Dersi önce verdiğimiz için de verdiğimiz ders unutulur.

Her neyse umarım fazla sıkıcı olmam. İşte benden bazı fikirler.

*** Eğitimin Başı Öğrenciyi Sevmektir.**

Doğu bilgelerinden Sadi diyor ki: “Sevginin olduğu yerdeki ot yemeği, nefretin olduğu yerdeki et yemeğinden lezzetlidir.”

Öğrenciyi sevebilmek için kendini sevmen gerekir. Kendini sevmen için kendinle barış içinde olman gerekir. Kendinle barış içinde olman için de kendini tanıman gerekir.

Eski Yunanistan’daki Apollon tapınağının girişine “Kendini Tanı” diye boşuna yazmamışlar.

Kendini tanı ve kendini seversen işte o zaman öğrenciyi de tanı ve onu da sevebilirsin.

Öğrenciyi sevdikten sonra da onun kendisini, seni, dünyayı ve diğer insanları sevmesini sağlamış olacaksın. Ernest Melby’nin dediği gibi:

“Bir öğretmenin yapabileceği en önemli şeylerden biri, öğrencisinin akşamüstü evine dönerken kendini, sabah okula gelirken sevdiğinden biraz daha fazla sevmesini sağlamaktır.”

Sevgine ve onlara verdiğin bilgiye karşılık yine de onlardan bir karşılık bekleme, bu kutsal iş ticaret değildir. Bu yüzden karşılığı olmayabilir. Sen oltanı atarsın ama her zaman balıklar gelmeyebilir...

Unutma ki :” **Karşılık beklemeden asla hayal kırıklığına uğramaz.”**

Onlara sevgi, bilgi ve her şeyini verirken kendi mutluluğunu onlara dayandırmayacaksın. Aslında sadece onlara değil kendi mutluluğunu kimseye bağlamayacaksın

Ne demişler;

“Eğer mutluluğu içinde ararsan zor bulursun; ancak dışarıda ararsan hiç bulamazsın”

Aristo'nun dediği gibi ”**Mutluluk kendi kendine yetenlerindir.**”

Bu yüzden sen de kendine yeteceksin. Hiçbir şey beklemediğin halde yine de onlardan bir tebessüm, sıcak ve samimi bir bakış, umulmadık zamanda bir hatırlanma gibi güzel karşılık alırsan buna da sevineceksin.

Epiktetos ne güzel söylemiş:

“Dünyayı bir şölen bir davet gibi görün size bir şey sunulursa alın, sunulmazsa dönün gidin”

Bu arada onlara önem ver; önem verdiğinin en büyük kanıtı onlara isimleriyle hitap etmendir. İlk fırsatta onların isimlerini öğren. Unutma ki bir insanın en çok duymak istediği sözcük kendi ismidir.

Sevginin bir başka belirtisi ilgidir; onlarda ki değişiklikleri ve güzellikleri fark edip söylemelisin. Bu onları yüreklendirecek ve hayata cesur ve iyimser bakmasını sağlayacaktır.

Onlarla konuşurken sözcüklerine çok dikkat etmelisin. Bir cümle ile onların dertlerini yarı yarıya azaltabileceğin gibi yanlış anlaşılabilir veya öfkeyle söylediğin bir kelime ile onların dünyasını karartabilir, bir gün bazen bir hafta sarhoş gibi dolaşmalarına neden olabilirsin..

* **Kendini Devamlı Yenilemelisin**

Oturuyorsan kalk/ kalktıysan yürü/ Yürüyorsan koş.

Mevlana'nın dediği gibi:

“Geçti düne ait ne varsa cancağızım/ Bugün yeni bir şey söylemek lazım.”

İki günü bir birine eşit olanın zararda olduğunu unutmamalısın. Hayatta her zaman “Ben şu anda buyum” diyerek virgül koymak lazım. “Ben buyum” diyerek nokta koyanlar yerinde sayar ve bir süre sonra da geriye düşerler.

Her gün aynı şeyleri yapanlar her gün aynı neticeyi elde ederler. Beni tanıyorsun. Futbol, satranç, masa tenisi, izcilik, tema, tiyatro, bağlama çalma, bilgisayar kullanma, kitap yazma gibi faaliyetlerin içinde yer alıyorum.

Ancak 20 yıldır benim düzenli olarak yaptığım tek şey vardır; o da okumak. İnsanın bir işi sağlam ve sürekli bir şekilde yapması gerekir.

P.Pelaut'un dediği gibi: **“Okuma alışkanlığı kazanmayanın öğretimi yarım kalmış demektir.”**

Okuma alışkanlığını öğrencilere de kazandırmak için sakın baskıcı yöntemler deneme, benim ne yaptığımı biliyorsun.

Çehov, Maupassant, O. Henry gibi yazarların en güzel öykülerini fotokopi çekiyor bir kenarda biriktiriyorum. Sonra da bu öyküleri sınıfta anlatıyorum. İlgi duyan öğrenciler bu tip

öyküleri nereden bulacağını soruyorlar ben de onlara söylüyorum. Dünyanın en güzel hikayelerini biriktirmeye çalıştım. Klasik hayalet hikayeleri, aşk hikayeleri, dedektif hikayeleri, hayvan hikayeleri, korku hikayeleri gibi bunlardan hangi türe yatkınsalar o türden kitaplar veriyorum öğrencilere. Bu gerçek okumalara bir geçiş aşaması oluyor.

Okuduğum kitaplardan seçtiğim öyküleri bilgisayarında bir dosya haline getirdim isteyene veriyorum. Ayrıca en sevdiğim fıkralar, güzel sözler, sevdiğim kişisel gelişim kitapları gibi bir çok konuda bilgisayarında dosyalar var.

Teknoloji benim işime gerçekten yarıyor. Öğrenci flash bellek, ya da bir cd. getirerek benim biriktirdiğim notlara ulaşabiliyor.

Öykü anlatmak dersin tek düzelikten kurtulup zevkli bir hale gelmesini de sağlıyor. Öğrencilerde öyküye karşı inanılmaz bir ilgi var. Bir çok değer yargısı hikaye içerisinde insanları sıkmadan onların içlerine yerleşiyor.

Bu arada giyim kuşamına dikkat etmelisin. Özellikle gençler siz genç öğretmenleri dikkatle takip ederler. Temiz, sade ve değişik giyinmelisin.

Unutma ki!

“İnsanlar kıyafetleriyle karşılaşır bilgi ve karakterleriyle uğurlanırlar.” Güzel bir kıyafet davetiyedir. Tabi ki kıyafete çabuk alışılır ve bir ders iyi bir kıyafetle geçmez.

Hani çok güzel giyimli bir adam çok berbat ve kötü bir konuşma yapıyormuş. Seyircilerden biri dayanamayıp kendisine seslenmiş:

“Bayım, bayım ya giysinize uygun bir şekilde konuşun. Ya da konuşmanıza uygun bir şekilde giyinin. Niçin bizi aldatıyorsunuz..”

* Gerçekçi olmalısın!

“Bir zamanlar dünyayı değiştireceğimi umuyordum.

Bir süre sonra ülkemi değiştirebileceğimi düşünmeye başladım.

Daha sonra ancak bulunduğum yerdeki insanları, dost ve akrabalarımı değiştirebileceğimi düşündüm.

Bir süre sonra ise kendimden başka kimseyi değiştirmeye gücümün yetmediğini anladım.”

Bu mektubumda ilk kez düşünmeye başladığım bir tezimi de seninle paylaşmak istiyorum. Ben buna üçüncü yol diyorum.

Genelde mutluluk için iyimser bakış açısına sahip olmamız gerektiği son zamanlarda çıkan kişisel gelişim kitaplarının hemen hemen hepsinde yer alır.

“Pencereden bakan iki kişiden biri yerdeki çamurları diğeri gökteki kuşları görür.”

“İyimser simidi, kötümser ortasındaki yuvarlağı görür.”

“Bardağın yarısı boş değil, yarısı dolu.”

“Kederliydim ayakkabılarım eski diye, ayakları olmayanı görene kadar.”

“Bir olaya iyi tarafından bakmak senede bir milyon dolar kazanmaktan iyidir.”(Dale Carnegie)

“Hayat kendiliğinden iyi veya kötü değildir. Ona iyi ve kötüyü veren bizim düşüncelerimizdir.”

“Hayatının gidişini değiştirmek istiyorsan düşünceni değiştirmelisin.”

“Güzel düşünen güzel görür güzel gören hayatından tat alır.”

Bu ve benzeri düşünceler seçkin kişisel gelişim kitapları arasında yer alır.

Bütün bu bakış açıları her zaman aklıma yatmayan bir eksiklik buluyorum.

Nedir bu eksiklik?

Gerçeğin bir yanının yok sayılması

Şu kısa öyküyle ne demek istediğimi sanırım daha iyi açıklayabilirim:

Budha'nın yaşamı ile ilgili bir öykü bu.

“Hani Sidharta (Budha)nın mutlu bir şekilde büyümesi için kral olan babası onun dünyadaki acılardan haberinin olmamasını ister. Bu yüzden de sarayında ne hasta, ne yaşlı, ne özürlü bulundurur. Gözyaşı dökmek yasaktır. Ancak küçük bebekler ağlayabilir. Ölümün adı bile anılmamaktadır. Bu şartlarda güle oynaya yetişen Sidharta bir gün şehri dolaşmak ister. Babası onun faytonunun geçeceği güzergahta her türlü tedbiri almıştır. Ne hasta, ne yaşlı, ne özürlü bulunacaktır sokaklarda. Sadece el ele sevgililer, gülen oynayan çocuklar ve mutlu satıcılar.

Sidharta beklenmedik bir istekte bulunarak ara sokakları da gezmek ister. Her isteği yerine gelmezse üzüleceği bilindiğinden hocası tarafından çaresiz bir şekilde o yöne götürülür.

Burada hayatın diğer yönüyle karşılaşır. Önce iki büklüm bir insan görür şaşkınlıkla sorar kim olduğunu. Ardından kolunun birini bir kazada kaybetmiş bir özürlü görür, sonra hasta insanlar, derken ağlama sesi duyar bir evin yanında. İçeri girmek ister ve orada bir ölüyle ona ağıtlar yakıp ağlayan insanlarla karşılaşır. Ne olduğu kendisine anlatılınca da üzgün bir şekilde saraya döner ve babasına çıkarır:

“Neden bunları bana söylemediniz, yaşamda acı olduğunu, ölüm ve ızdırap olduğunu benden gizlediniz? Bütün bunlar varken, bu acılara karşı nasıl davranacağımızı açıklayamadan nasıl mutlu oluyorsunuz?”

İşte Sidharta'nın bu olaydan sonraki yaşamı da bu acılara karşın nasıl mutlu olunabileceğinin metodunu aramakla ve bulmakla geçiyor.

Ben de sadece hayatın iyi yönlerini gören fakat acı gerçeklerini görmek istemeyen kişilere kızıyorum. Çünkü bu insanlar yazdıkları ve söyledikleriyle insanları aldatıyorlar. Adeta tek bir gözle hayata bakmamızı istiyorlar.

Karamsar bakış açısına sahip olanlar ise daha da büyük bir problem. Çünkü iyimserliğin en azından sağlığa zararı yok; oysa kötümserlik ve karamsarlık aynı zamanda insan bünyesine de zarar veriyor. Hani derler ya” Ülser yediklerimizden değil bizi yiyenlerden(dert) olur”

Karamsarlar da hayatın bir yüzünü yani madalyonun öteki yüzünü görüyorlar

Örneğin aşağıdaki düşünceler karamsar ve kötümserlerin bilinen düşünceleridir.

“Tek gerçek acıdır” Arthur Schopenhauer.”

“Tek gerçek ölümdür.”

“Neşelen çünkü yarın bu günden kötü olacak.”

“Şu dünyanın tek sorunu intihardır.”(Albert Camus)

“Yaşam anlamsız ve saçmadır.(Sartre)

“Hayat yaşamaya değmez.”

“Her gün savaşlar oluyor, insanlar ölüyor.”

“İnsan yazgının önünde rüzgarın önündeki yaprak gibi çaresizdir.”

Benim üçüncü yol dediğim ise gerçekçiliktir. Aristo ne diyordu hocası Eflatun'un ideler alemi görüşünü eleştirirken?

“Hocamı severim ama gerçeği daha çok severim”

Ben şöyle düşünüyorum:

Yarısı su ile dolu bir bardağa baktığım zaman Neden bardağın yarısının dolu veya yarısının boş olduğunu görmek zorundayım, her ikisini de görmek daha iyi değil mi?

Sadece dolu kısmı görürsem o suyun beni kandırmadığını içerek anlayacağım.

Sadece boş kısmını görürsem dudaklarıma götürdüğümde dudaklarımanın ıslandığını fark edeceğim.

Yine pencereden baktığım zaman neden ya yerdeki çamurları ya da gökteki kuşları görmek zorunda kalıyorum. Her ikisini de görebilmek daha büyük bir bilgelik değil midir?

Sadece çamurları görürsem kuşları fark edemediğim için şansız olacağım.

Sadece gökteki kuşları görürsem, yerdeki çamurlara karşı nasıl tedbir alacağım?

Belki biraz uzattım özür dilerim ama ilk defa bu mektubumda yazılı olarak bu düşüncelerimi ortaya koyuyorum.

Kısaca ben ne budala bir iyimser ne de gece gibi karanlık bir karamsar olmak isterim. Mutluluk ancak hayatı olduğu gibi kabul etmekle gerçekleşebilir. İşte o zaman hayat sana sürpriz yapamaz.

Sana da genç bir öğretmen olarak önerim. Öğrencilere hayatı olduğu gibi anlatmalısın. Ne tamamen tozpembe bir dünyada yaşıyoruz, ne de tamamen karanlık bir dünyada yaşıyoruz. Gerçekçi olarak yetişen çocuklarımız inan ki daha az acı çekeceklerdir. Çünkü onlar acı çekmenin de ayrılıkların da hayatın bir parçası olduğunu bileceklerdir. Yine onlar mutlu olmasını da bileceklerdir. Çünkü hayatın kendisi bir hediyedir ve bu hediye onlara mutlu olmak için verilmiş bir hediyedir.

Sorunun Değil Çözümün Bir Parçası Olmalısın!

Çevrendeki insanlara kulak verirsen konuşmalarının büyük bir bölümünde başkalarından sızlanma, şikayet ve yakınma göreceksin. İnsanların çoğu daima karanlığa sövmekte fakat kalkıp mum yakan olmamaktadır.

Ancak karanlığa sövülürken aydınlık gelmiyor; bir ışık yakarsan aydınlanıyor ortalık.

Geçen gün bir fırıncıyla konuşuyorum. Ülkenin halinden hayıflanıp kurtulması için nelerin yapılması gerektiğini anlatıyordu. Ancak aynı fırıncı ekmeklerini iyi çıkarmıyor, temizliğe dikkat etmiyor ve yanında çalışanlarının haklarını vermiyordu. Kendi işini yapmıyordu ama başkalarının işini çok iyi biliyordu. En büyük hastalığımız!

Hani şemsiye üreten bir adam Sheakspeare'e incelenmek üzere şiirlerini göndermiş. Yazılanların şiirle uzaktan yakından alakası olmadığını gören Sheakespeare cevap göndermiş adama:

“Dostum siz şemsiye yapın hep şemsiye yapın, çok güzel şemsiyeler yapın”

İki grup insan benim çok canımı sıkar;

Birinci grup kendi işini ve önceliğini tesbit edip bu alanda yoğunlaşmış insanlığa bir şeyler kazandırmayan insanlar ki yukarıda örnekleri gösterildi.

İkinci grup ise sadece eleştirerek hiçbir şey yapmayan kolaycı tipler.

Şu öykü ne demek istediğimi daha güzel anlatıyor

“ Kralın biri yolun ortasına büyük bir taş koydurmuş. İnsanların nasıl tepki göstereceklerini öğrenmek istiyormuş. Oradan geçen bir grup tüccar, kralı, devleti ve bütün yetkilileri suçlayarak uzaklaşmışlar taşın yanından. Bundan sonra geçen ilim adamları da rejimin kötülüğünden dert yanarak homurdanmışlar. Kısaca yolun kenarından güçlkle geçen herkes karanlığa küfretmiş!

Akşamüstü koyunlarıyla birlikte oradan geçmekte olan çoban yolun ortasındaki taşın diğer insanlara zarar vereceğini düşünerek onu kenara itmeye çalışmış. Yarım saat süren bir çalışmadan sonra çok yorulmuş bir vaziyette taşı kenara atmaya başarmış. Terlerini silip koyunlarına doğru yönelirken, kaldırdığı taşın altında bir kese olduğunu fark etmiş. Altınlarla dolu kesenin içinde kralın bir de notu varmış:

“Denemeyi göze aldığınız için, kralın hediyesidir.”

Dünyada ve ülkemizde başarılı olan insanların yaşamlarını okuduysan (örneğin Vedat Akman’ın hazırladığı “Ülkemizden Gerçek Başarı Öyküleri” gibi kitaplar) **Her birinin hedeflerinin olduğunu, hayallerinin olduğunu, risk aldıklarını, iç disipline sahip, kararlı, duygusal zekası yüksek, çalışkan, sebatlı** insanlar olduğunu görürsünüz

Bana göre sorunlarımızın kökünde bireylerin karakteri yatmaktadır. Çok sıkı bir karakter eğitime ihtiyacımız var. Ne demek istediğimi şu örnekle açıklayayım.

“Kralın felsefe hocası insanların birlikte hareket ederek olmayacak gibi görünen birçok işi başarabileceği söyler. Bunu denemek için de bir öneri getirir:

“Eğer insanlar isterse sizin sarayınızın bahçesindeki su havuzu süt havuzuna dönüşebilir. Sadece emir verin herkes bir akşam ürettiği sütü buraya boşaltsın. Ancak kimse kimsenin ne yaptığını görmemesi, gösteriş olmaması için de gece yapılsın bu iş; sabah kontrol edelim.

Kral emir vermiş, her tarafa duyurmuş.

Bu kentte yaşayanlardan birisi olan Antony şöyle düşünmüş:

“Niçin ürettiğim sütü havuza boşaltayım. Nasıl olsa kontrol eden yok. Ben gider bir teneke su boşaltırım. O kadar süt içerisinde benim boşalttığım su fark edilmez. Daima süte su katarak satıyorum da kim fark etti şimdiye kadar?”

Kral ve Felsefe öğretmeni o geceyi satranç oynayarak geçirmişler. Sabah olunca da hemen merakla havuza koşmuşlar. Havuza vardıkları zaman şaşkınlık ve üzüntüden yıkılmışlar.

Çünkü havuzun içinde bir damla bile süt yokmuş. O kentteki herkes Antony gibi düşünmüş.

Mesleğimin ilk yılında bir müfettiş dersime girmişti ve bana şöyle demişti:

“Öğretmenlik mesleğinin ilk beş yılı meslekten sayılmaz”

Ben ise o zaman ne kadar mükemmel bir öğretmen olduğumu düşünüyordum. Şimdi 21 yıllık öğretmenim. Düşünüyorum da geçen yıl ki yaklaşım tarzımı bile beğenmiyorum. Devamlı değişiyor ve geliyorum.

Bu nedenle başkalarını bağışlamasını bildiğin gibi kendini de bağışlamasını bil.

Şimdi sana yukarıda yazdıklarımın bir özetini ve “Öğretmenlerin Yüreğini Isıtacak Öyküler” isimli kitaptan aldığım birkaç notu ileterek veda etmek istiyorum. Mutlaka yazışmaya devam edelim. Selamlar.

İYİ BİR ÖĞRETMEN OLMAK İÇİN

Kendini tanı ve kendini sev

Öğrenciyi tanı ve öğrenciyi sev

Kimseden karşılık bekleme

Kendini değiştir ve yenile

Gerçekçi ol

Şikayet etme çözüm bul

Bazen ışığımız sönsse de onu yeniden yakan bir insan çıkar. Her birimiz içimizdeki ışığı yeniden canlandıran insanlara derin teşekkür borçluyuz.

- Öğretmenlik mesleklerin en seçkinidir; çünkü biri olan herkese nasıl biri olacağını bir öğretmen öğretmiştir.
- Öğretmenlik bir meslek değil tutkudur.
- Vasat öğretmen anlatır, iyi öğretmen açıklar, daha iyi öğretmen gösterir. En iyi öğretmen ESİN verir.
- Ben öğretmenim. Öğretmen önderlik eden kişi demektir. Bunda sihir falan yoktur. Ben suyun üzerinde yürümüyorum. Denizi ortadan ayırmıyorum. Yalnızca çocukları SEVİYORUM.
- İnsanlara hiçbir şey öğretemezsiniz, yalnızca bir şeyi kendi içlerinde keşfetmelerine yardım edebilirsiniz.
- Öğretimin amacı, çocuğa yanında öğretmen yokken kendini idare etme olanağı vermektir.
- Bir insana olduğu gibi bakarsanız, kötüleşir. Ama olacağı haliyle bakarsanız, o zaman olması gerektiği gibi olur.

EĞİTİMDE DRAMA

Yunus Emre BELADA/ Gaziantep

DRAMA NEDİR?

Drama, çağdaş öğretim sistemlerinde son yıllarda sıklıkla kullanılan yeni bir oluşumdur.

Drama bir düşünceyi beden diliyle, hareket ederek, devinimle anlatımdır.

Diğer bir ifadeyle drama;

- ✓ insanın kendini başkalarının yerine koyarak çok yönlü gelişmesi,
- ✓ bireyin eğitim ve öğretimde aktif rol alması,
- ✓ kendini ifade edebilmesi,
- ✓ araştırma istek ve arzusunun artması,
- ✓ yaratıcı olması,
- ✓ yaşamı çok yönlü algılaması,
- ✓ bireyin angarya haline dönüşebilen eğitim ve öğrenme isteğinin artmasını sağlayan eğitim yöntemidir.

Drama ‘yaparak-yaşayarak öğrenme’ bakımından en etkili eğitim yöntemlerinden biridir.

DRAMA VE EĞİTİM

Eğitimde, ülkemizde en çok başvurulan yöntem öğretmenin anlatıp öğrenenlerin dinlediği klasik yöntemdir. Bu yöntem birçok konuda işe yaramakla birlikte bazı konularda yetersiz kalmaktadır. Günümüzde teknolojik gelişmeler, günlük yaşam nedeniyle bireyin sosyalleşme sürecinde aile, komşular, akrabalar vb. yakınların etkisi azalmıştır. Bu nedenle akrabalık ve komşuluk ilişkileri sırasında yaşantılar yoluyla edinilen bilgilerin bireye kazandırılması ve bireyde olumlu değişimler sağlanması amacıyla drama tekniğinin eğitimde uygulanması zorunluluk haline gelmiştir.

Ezberle dayalı bir eğitim çocuğun zihinsel gelişimini, araştırmasını, paylaşmayı öğrenmesini engeller. Drama ise, çocuğu geliştiren yetiştiren başlı başına bir eğitim alanıdır.

DRAMA OYUN İLİŞKİSİ

Drama ile oyun iç içedir. Drama oyunun pek çok özelliğini barındırır. Oyun, çocuk için yemek, içmek kadar önemlidir. Drama süreci içinde çeşitli oyunlarda yer alabilir. Çocuk, oyunda ben, sen ve biz kavramlarını öğrenir. Paylaşma, yardımlaşma, yenme ve yenilmeyi yaşayarak öğrenir. Oyun kız erkek çocuklar arasındaki ayrımın, çekişmenin azalmasını

sağlayabilir. Güven duyma, karar verme, iletişim kurma drama ile oyun arasında ki ortak noktalar. Dramanın kökeninde oyun kavramı bulunduğu göre eğitimde drama da da kültürel ve evrensel oyunlardan yararlanır. Oyunda ki etkileşim ile toplumsal yaşantıdaki etkileşimin benzer olması, oyunun eğitimde drama da kullanılmasına neden olmuştur. Eğitim de drama grupla yapılan oyunsu süreçlerdir.

DRAMA VE OYUN ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Dramada belli eğitsel, sanatsal v.b. hedef ve amaçlar vardır ve bunlar lider ya da öğretmen tarafından belirlenir. Oyunda çoğunlukla belli bir amaç olmayabilir.

Drama bir grup yaşantısıdır. Oyun tek başına da oynanabilir.

Drama da çok kesin kurallar yoktur. Kurallar esnektir. Katılımcıların kendilerinden bir şeyler katmalarına izin verilir.

Ödül veya yanlış yapma söz konusu değildir. Oyunlarda en basitten karmaşığa kadar birtakım kurallar vardır. Kurallara uymayanlar oyun dışında bırakılabilir.

Dramanın bir başlangıç ve sonuç bölümü olmayabilir. O anda yaratılır. Ortaya çıkan ürün ilk kez oluşur. Oyunda bir başlangıç ve sonuç vardır. Çoğunlukla bir başarı söz konusudur.

Dramada doğru–yanlış, güzel–çirkin v.b. yoktur. Sonuç değil, süreç önemlidir. Oyunlarda çoğunlukla sonuç önemlidir.

Drama da bir lider (öğretmen) vardır. Grubun kendini keşfetmesine, geliştirmesine, kendini ortaya koymasına rehberlik eder. Oyunda yönlendirici yoktur. Bu görevi daha çok oyuncuların biri üstlenir.

Eğitimde drama da, hiçbir zaman, bir şeyi olduğu gibi kabul etme, öykünme söz konusu değildir. Çocuk oyunlarında öykünme vardır.

Drama da tekrar vardır. Ancak yapısal anlamda farklılaşma yoktur.

Drama da estetik kaygı belirgindir. Bunun için sürecin içinde ve sonunda estetik biçimlere ulaşılabilir. Oyunda estetik kaygıdan çok, rahatlama, enerji boşalımı gibi öğeler yer alır.

Drama sürecinde gözden geçirme ve tartışma yer alır. Oyunda ise bu öğeler yer almaz.

DRAMA TÜRLERİ

Psikodrama

Psikodrama kişilik, kişiler arası ilişki, çatışma ve duygu sorunlarının özel dramatik yöntemlerle keşfedildiği bir grup yöntemidir.

Psikodramanın amacı; insanların söz düşünce ve davranışlarında tutarlı olmalarına yardımcı olmak, kendimize ve başkalarına karşı açık ve tutarlı olmayı kolaylaştırmaktır.

Eğitici Drama

Pedagojik drama olarak da adlandırılır. Çocuğun hemen her konuda eğitiminde kullanılan bir tekniktir. Bu nedenle diğer iki drama türünü de belirli oranlarda içine alır. Çünkü eğitici drama, çocuğun psikolojik yapı ve psikolojik yaşantılar konusunda bilinçlenmesini de, özel bir yetenek olarak yaratıcılığı kazanmasını da amaçlar.

Eğitici drama ile yaratıcı drama arasındaki en önemli fark, eğitici dramanın amacının oyun yaratmak olmaması ve çocukların konuya eğitim amaçlı olarak katılmalarıdır.

DRAMANIN AŞAMALARI

- **Isınma ve Rahatlama:** Çeşitli yöntemlerle beş duyuyu kullanma, gözlem yetisinin geliştiği, bedensel ve dokunsal alıştırmaların yapıldığı, tanışma, etkileşim kurma, güven ve uyum özelliklerini katılımcıya kazandıran ve oldukça kesin kurallarla belirlenen, grup liderinin yönlendiriciliğinde yapılan çalışmadır.
- **Oynama (Pantomim ve rol oynama):** Belirlenmiş kurallar içinde özgürce oyun kurma ve geliştirme çalışmalarından oluşur. Yaratıcılık bu aşamada oldukça önemlidir.
- **Doğaçlama:** Saptanan bir tema üzerinden yola çıkılarak, bir hedefe doğru belli aşamalarla yol alınır. Bireyselliğin ve yaratıcılığın ön plana çıktığı çalışmalardır.
- **Oluşum ve Değerlendirme:** Grup etkinliği gerçekleştirdikten sonra kendi kendine değerlendirme yapar. Grup lideri bu aşamada katılımcıları soru sorarak yönlendirir ve onların oyun ve yaşantı esnasında neler hissettiklerini ifade etmelerini sağlar.

DRAMANIN ANA UNSURLARI

- **Drama Lideri:** Grubun yapacağı drama etkinliğini önceden planlayan lider grup bireylerinin fiziksel ve psikolojik olarak etkinliğe ısınmasını sağlar, grubu yönetir ve yönlendirir.
- **Drama Grubu:** Etkinliğe katılmaya istekli bireylerden oluşur.
- **Materyalle:** Etkinlik yapılırken kullanılan oyuncak, top, yastık vb.
- **Uygun ortam:** Drama etkinliğinin yapılabilmesi için vücut hareketlerinin rahat ve sağlıklı bir şekilde yapılmasına elverişli, dış dünyanın gürültüsünden yalıtılmış, kapalı ortamlar daha uygun ortamlardır. Drama etkinliği planlanırken etkinliğin yapılacağı ortam dikkate alınmalıdır.

EĞİTİMDE YARATICI DRAMANIN ÖNEMİ

- Dramanın öncelikli amacı çocukları eğlendirmek olmasa da, drama etkinliği sırasında çocuk eğlenir ve mutlu olur.
- Hayal gücünü geliştirir

- Bağımsız düşünebilmeyi sağlar
- İş birliği yapabilme özelliğini geliştirir
- Sosyal ve psikolojik duyarlılık yaratır
- Dört temel dil becerisini (konuşma, dinleme, okuma, yazma) kazandırır, dilin kullanım alanlarını ve kalitesini zenginleştirir
- Sözel olmayan iletişimin öğrenilmesini sağlar.
- Yaratıcılık ve estetik gelişimini sağlar.
- Etik değerlerinin gelişmesine olanak sağlar.
- Kendine güven duyma, karar verme becerilerinin gelişmesini sağlar.
- Kaslarını hareket ettirirken yeni yöntemleri bulmayı, denemeyi ve bedenini çok yönlü geliştirmeyi sağlar.
- Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları tanıma ve algılamayı öğretir.
- Hata yapma korkusu olmaksızın yeni davranışlar geliştirmeyi sağlar.
- Drama sanat formlarına duyarlılık göstermeyi sağlar. Çocukta sanat eğilimlerini başlatır ve sanatı özellikle de tiyatroyu sevmesine katkıda bulunur.
- Duygunun sağlıklı bir şekilde boşalımından yararlanmayı sağlar Duygunun denetlenmesi, onun bastırılması anlamına gelmez. Bütün insanlar zaman zaman hissettikleri öfke, korku, kaygı, kıskançlık, dargınlık gibi duygularını bu temaların ifade edildiği oyunlarda rol alarak boşaltabilir ve gerilimden kurtulabilirler.
- Çocuğun eleştirel düşünme yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunur. Böylece çocukta olay, olgu ve kavramları bir mantık süzgecinden geçirme yeteneği oluşur ve kendisine sunulan her şeyi olduğu gibi kabullenmeden araştırmacı olmaya yönelir.
- Öncelikle öğrencinin kendini tanımasını sağlar
- Kendinde bulunan özelliklerle başkalarını karşılaştırabilmeyi sağlar.
- Başkaları ile benzerliklerini keşfetmesini sağlar.
- Kendinde geliştirmek istediği yanlarıyla ilgilenmesini, kendini eleştirebilmesini sağlar.
- Kendini ifade etmede gerek duyduğu kaynaklara ulaşma gerekliliğini fark ettirir.
- Bilgiye ulaşmaya ve onu kullanmaya istekli duruma gelir.
- Kendini ifade etmede güven kazanır.
- Farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazandırır.
- Yapılan etkinliklerde ele alınan konuların içeriği bakımından çocukta ahlaki, milli ve manevi değerlerin gelişmesi sağlanabilir.

DİN DERSİNDE DRAMA

Din dersi konularında drama alanı oldukça geniştir. Ahlaki konularda, hadislerin daha iyi anlaşılmasında, Peygamber Efendimiz ve diğer peygamberlerin kıssalarını ve bu kıssalardan alınacak dersleri daha iyi aktarmakta drama oldukça etkili bir yöntemdir.

Yukarıda anlatılan kurallara dersimizle ilgili konumuzu ekleyerek drama oluşturulabilir.

ORUÇ İBADETİ NASIL DAHA ETKİLİ ANLATILABİLİR

Metin KARDAŞ/ Bitlis

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Bu gün okula gelirken dilenen iki küçük mülteci gördüm. Bugün her gündenden daha fazla onlara acıdım. Sizce bunun sebebi ne olabilir? Diye bir sorular öğrencilere

Güdüleme: Çünkü ben bugün kahvaltı yapmadan (aç olarak) evden çıktım, ondan dolayı bugün diğer günlere oranla daha fazla bu iki kişiden etkilendim. ”Biraz sonra, benim yerimde siz olsaydınız nasıl davranırdınız? Sorusu sorulacak.”

Hedeften Haberdar Etme: İşte bu dersin sonunda, fakirlerin (açların) halini anlamamızda Oruç’un öneminin ne kadar büyük olduğunu anlayacaksınız, denilir.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Hoş Geldin On Bir Ayın Sultanı: Öğrencilerden kültürümüzde ramazan ayının önemini gösteren sözler toplamaları istenir ve bunlardan hareketle ramazan ayının önemi üzerinde konuşulur.

Kelime Avı: Ramazan denildiğinde hangi kelime ve kavramların hatırlanacağı sorular, alınan kelime ve kavramlar tahtaya listelenir.

Anlamalarını Araştırılm: “Kelime Avı” etkinliğinde belirlenen oruç, sahur, imsak, iftar, mukabele, teravih, fitre vb. kavramlarla ilgili sözlük çalışması yapılır.

Sıralama Yapalım: öğrencilerden tren resmi yapılması istenir. Bundan sonra her bir vagona sahurdan başlanarak Ramazan kavramı yerleştirilir. Sahur, İmsak, Mukabele, İftar ve Teravih gibi.

Oruç Kalkandır: Hz. Ali’nin “Ramazan ayında oruç tutmak, azaptan koruyan kalkandır.” sözü ve oruçla ilgili diğer sözlerinden bazıları tahtaya yazılır/yansıtılır. Bu sözler çerçevesinde niçin oruç tutulduğu ile ilgili bir tartışma ortamı oluşturulur ve ulaşılan sonuçlar listelenir.

Slogan Bul: Mahya'nın tanımı yapılır. Ondan sonra mahyalarda yazılan yazılar sizden istenseydi, nasıl bir slogan bulurdunuz. Ve Ramazan Ayını nasıl anlatırdınız, denilerek bulunan sloganlar tahtaya yazılır.

Her Şeyin Bir Kuralı Vardır: Oruçlu iken dikkat edilmesi gereken hususlar ve orucu bozan durumlar bir sunu ile paylaşılır.

Bize Kazandırdıkları: Ramazan ayı ve orucun bireysel ve toplumsal faydalarını içeren bir şema oluşturma çalışması yapılır.

Fren Sistemi: Her şeyde hareket ettiren bir güç olduğu gibi, o gücü durduran bir de fren bulunur. İşte nefsin freni de oruçtur, denilerek orucun bu konuda ne kadar etkili olduğuna dair öğrencilerden beyin fırtınası yapılması istenir.

Cümle Yapma: Ramazan Ayı ile ilgili kelimeler yerleri değiştirilerek verilir. Öğrenciden düzgün bir cümle haline getirerek deftere yazması istenir.

Oruç ile Özdeşleşen Şahsiyetler: Oruç sayesinde ulvi bir mertebeye ulaşan 'Oruç Baba' hikayesinden bir bölüm anlatılır.

ORUÇ BABA

Asıl adı Şeyh Mustafa Zekayi Efendi'dir. Peki nedir Şeyh Mustafa Zekayi Efendi'ye Oruç Baba ismini kazandıran? Bu konuda birkaç rivayet vardır. Bunlardan birine göre; Oruç Baba her Ramazan ayının ilk günü Hızır Aleyhisselam ile buluşup orucunu sirke ve zeytinle açarmış.

Bir başka rivayete göre ise; Oruç Baba'nın, eski zamanlarda yine aynı semtte yaşadığı, çok fakir olduğu halde orucunu tutup, iftarını da bir parça kuru ekmek ve sirkeyle açtığıdır. Başka bir rivayete göre de 1453 yılında, İstanbul kuşatmasında savaşıyan, Peygamber Efendimizin sözüne nail olmuş kutlu askerlerden biri olduğudur. Askerlere su ve yemek dağıtmakla görevli olan Oruç Baba su kıtlığında bile askerlerin imdadına yetişirmiş ve rivayet o ki "Baba" lakabı buradan gelmiştir.

Metne Başlık Bulma: Başlıksız olarak verilen Oruçla ilgili şiir veya hikayeye uygun bir başlık bulunması istenir. Örneğin;

Hoş geldin ya Ramazan,

Şeref verdin ya sultan.

Hayırlısın bin aydan

Sefa geldin ya Ramazan.

İndirildi bu ayda,

Kur an Müslümanlara.

Şükredelim

Kavuştuk Ramazan'

Oruç nefsin ilacı,

Müslüman'ın baş tacı

Şeytan bağlanır Ramazanda,

Zarar veremez oruçluya.

Oruç farz Müslüman'a

Mazereti

Arınırsız bu ayda,

Biz manevi alanda.

Oruçlunun

Sayılır

Affa mahzar oluruz

Biz oruç sayesinde.

Sabrın bittiği yerde,

Sabri öğretir bize.

Dinlenir

Yenilenir hücrelerde. **Kemal Tekir**

Şiirine uygun olan başlık '**Oruç ve Ramazan**'dır.

Hayal kurdurma/tarihe yolculuk: Öğrencilere geçmiş dönemlerde yaşanan Ramazanlar hakkında hayal kurdurulur. Kurduğu hayali resme dönüştürmesi, yazı ile anlatması istenir.

Canlandırma: Öğrenciye basit canlandırabileceği bir Oruç tutma ve Ramazanı yaşama rolü verilir. Sınıfın huzurunda canlandırılır.

Başka/Nesi var etkinliği: Öğrencilerden biri sınıfta konuşulanları duyamayacak bir yere (sınıfın dışına çıkar) Öğretmen buldurmak istediği kavramı sınıfa söyler. Öğrenci içeri çağrılır ve Nesi var? Diye sorar. Sonra sorulara başka başka diyerek devam eder... Öğrenci kavramı bulana kadar pek çok ilişkilendirme yapılmış olur.

Bulmaca: Sorulmak istenen kavram kadar çizgi çizilir ve birkaç harf yazılır. Diğer harflerin tahmini yapılarak kavram bulunmaya çalışılır.

Sessiz Kavramlar/Sessiz sinema: Öğrenciye anlatması için bir kavram verilir. Öğrenci ses kullanmadan bu kavramı beden diliyle anlatmaya çalışır.

Sinektik/Analoji etkinliği: Öğrenciler kendilerini bir nesnenin yerine koyar ve onun gibi düşünmeye, onun gibi işlev görmeye başlar. Peygamber olsaydım... Fantezi analogisinde ise hayal kurma vardır. Teravih tasarlama... Teravihi ben kıldırsaydım... Sözlü ve resimli anlatım gerçekleştirilebilir...

Misafir uzman etkinliği: Öğrencilere konuyu anlatması için misafir (İmam, Müezzin ve ya Vaiz) sınıfa davet edilir. Öğrenciler merak ettikleri soruları ona sorarlar.

Bilmeceler: Öğretmen öğrencilere kavramları veya durumları hatırlatıcı bilmeceler sorar, bu nedir diyerek öğrencilerin düşünmelerini sağlar...

Siz olsaydınız etkinliği: Öğrencilere bir problem verilir ve öğrencilerden bu probleme çözüm üretmeleri istenir. Siz olsaydınız ne yapardınız? Bu etkinlik Size göre ne yapmalıydı şeklinde de ifade edilebilir... Örneğin bir film izletilir, hikâyeye dinletilir. Hikâyenin veya filmin kahramanı siz olsaydınız ne yapardınız sorusuna cevap vermesi istenir.

Deniyoruz etkinliği: Öğrencilerin deneyim elde etmesi yaparak yaşayarak öğrenmesi için Ramazan ayı ile ilgili çeşitli problemlerin derse uyarlanması gibi. Mesela bir saat beraber oruç tutalım denilir ve bir saat bir yenilip içilmemesine dikkat edilir.

Ne olurdu etkinliği: İnsanlar yemek yemeği oruç olarak kabul etselerdi, İmsak sabah namazıyla değil de öğle namazıyla başlasaydı vb. durumlar verilerek sorgulaması istenir.

Ne kazanırım Ne kaybederim etkinliği: Öğrencilere değerlerle ilgili kavramlar verilerek yine test şeklinde hazırlanacak sorularla cevaplamaları istenir. Örneğin Oruç tutarsam ne kazanırım ne kaybederim diye sorulabilir.

Duamız etkinliği: Oruçla ilgili konular işlenirken peygamberimizin söylediği ya da bizim yazacağımız çocuk diline uygun Ramazan ayı ile ilgili bir dua verilerek dua ediyorum etkinliği yapılabilir.

Bilene sor/Sıraya koy: Öğrencilere sıralama yaptırılabilir. Örneğin Ramazan kavramları uygulama sıralaması istenir. Öğrenci sıraya koyduğunu defterine yazar.

Yaptıklarım/Yapamadıklarım: Kazanımların davranışa dönüştürme boyutu ile ilgili ünite değerlendirmesi mahiyetinde öğrencilere bu üniteyi öğrendikten sonra yapmaları/yapmamaları gereken hususlar verilir. İşaretlemeleri istenir. Bunun için de Ramazan ayı ile ilgili bir forum verilir.

İmsakiye Bilgisi: Ramazan ayına ait geçen senenin imsakiyesi öğrencilere verilir. Mesela Ramazan'ın 13. Gününün imsak (Oruç'a başlama) ve İftar (Oruç 'u açma) zamanının bulunması istenir.

Karışık Harf Sıralama: Ramazan ile ilgili kavramlar karışık olarak verilir. Öğrencilerden düzeltmeleri istenir.

Kim ne demiş: Ramazan ve oruç ile ilgili büyük şahsiyetlerin görüşleri sınıfta öğrencilerle paylaşılır.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ:

Ramazan ve Oruç ile ilgili uygulama ve kavramlardan öğrenilenlerin pekiştirilmesi için öğrencilerle konuyla ilgili eğlenelim–öğrenelim, Bulmaca ve ilgili test sorularını ilk önce öğretmen öğrencilerle çözmelidir. Öğretmen soruları çözerken de nerelerde hata yapılabileceği ve sorulara yaklaşım tarzları hakkında bilgi vermelidir. Daha başka test soruları verilerek öğrencilerden çözmeleri istenir. Daha sonra da evde çözmeleri için öğrencilere konu kazanım testleri verilmeli aynı zaman da çözüp çözmediklerini bilmek için takip edilmelidir.

D.ÖZET BÖLÜMÜ:

Ramazan ayı ile ilgili konunun tam olarak öğretebilmek için öğrencilere uygun teknik ve uygulanmalıdır. Bu yöntemlerden, Hoş Geldin On Bir Ayın Sultanı, Kelime Avı, Anlamlarını Araştırma, Sıralama Yapalım, Oruç kalkandır, Slogan Bul, Her Şeyin Bir Kuralı vardır, Fren Sistemi, Cümle Yapma, Oruç ile özdeşleşen Şahsiyetler (Oruç Baba Hikayesi), Metne Başlık Bulma, Hayal Kurdurma/Tarihe Yolculuk, Canlandırma, Başka Nesi var etkinliği, Bulmaca, Sessiz Sinema/ Sesiz kavramlar, Misafir uzman etkinliği, Bilmeceler, Siz olsaydınız Etkinliği, Deniyorum etkinliği, Ne olurdu Etkinliği, Ne Kazanırsam/ Ne Kaybederim etkinliği, Duamız etkinliği, Bilene Sor/ Sıraya koy etkinliği, Yaptıklarım/ Yapamadıklarım etkinliği, İmsakiye Bilgisi, Karışık Harf Sıralama ve Kim ne demiş uygulanmalıdır. Bununla beraber Ramazanın maneviyatı da öğrenciye hissedilmelidir.

DİN ÖĞRETİMİNDE İNTERAKTİF EĞİTSEL OYUNLARIN KULLANIMI

Önder ALKAN, Abdurrahman TOMBUL/ Bursa

Din öğretiminde interaktif oyunların materyal olarak hazırlanmasının gerekliliği aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Hangi ortamda ve hangi yaş grubunda olursa olsun oyun oynamanın insanlara çekici gelmesi ve onları heyecanlandırması
2. Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan bir öğretim tekniği olması
3. Bireysel yetenekleri ortaya çıkaran, geliştiren; takip oyunlarında, yarışma hırslı kazandırarak, kuralları uymayı, sevinci ve üzüntüyü paylaşmayı öğreten, oynarken eğitmeyi amaçlayan bir araç olması
4. Öğrencilere neşeli ve rahat bir ortam sağlaması ve sınıf içi çalışmalara da değişiklik getirmesi.
5. Derste konuları ilgi çekici duruma getirilebilmesi, en pasif öğrencilerin bile bu etkinliklere katılmalarını sağlaması
6. Bir öğretim çevresi ve ortamı yaratarak öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olması
7. Öğrencilere bir eğlence ortamındaymış gibi çalışma fırsatı vermesi
8. Soyut kavramları somutlaştırmakta zorlanan öğrencilere mesela inançla ilgili kavramları anlatılırken interaktif oyunlar kullanılarak öğrencilerde daha kalıcı etki bırakması
9. Bireylere gruplayabilme, analiz yapabilme, hipotezler oluşturabilme, senteze varabilme, problem çözebilme gibi zihinsel becerilerin kazandırılması için uygun bir ortam hazırlaması
10. Sadece dinleyerek ve okuyarak öğrenmenin ötesinde öğrencileri öğrenme sırasında aktif kılıp görerek ve yaparak öğrenmelerine imkân tanınması
11. Öğrenmeyi kolaylaştırması ve hatırlama düzeyini yükseltmesi
12. 3D grafik desteği ile sanal gerçekliğin bulunması, çok kullanıcıli oyun ortamları sayesinde öğrenciler arasındaki işbirliğini desteklemesi, değerlendirmenin oyun içinde olması, yaparak öğrenmeye imkân sağlaması, disiplinler arası öğrenme ortamı sağlamanın kolay olması,
13. Dersi sınıf ortamlarında anlatarak ya da sadece belgesel tarzındaki videolarla öğretmek yerine, eğitsel içerikli bir oyunla öğretmek hem ders içeriğini zevkli hale getirecek hem de daha kalıcı bir öğrenme sağlayacaktır.

14. İnteraktif oyunlar öğrencilerin oyun oynama heves ve isteklerinden yararlanarak ders konularını oynayarak öğrenmelerini ya da problem çözme becerilerini oynayarak geliştirmelerini sağlar.

15. Öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve becerilerin oyunların içinde gizlendiği, asıl amacın oyunlar oynamaktan çok bilginin oyunlar yolu ile verilmesi olan interaktif oyunlar öğrencilerin konuya karşı güdülenmelerine ve ilgilerini konuya yöneltmelerine yardımcı olur.

16. Çocuklara oyun sırasında birçok duygusal tepkiyi (mutluluk, sevinç, acıma, korku, kaygı, dostluk, düşmanlık, kin, sevgi, güven gibi) ve aynı zamanda bazı tepkilerini kontrol etmeyi öğretmesi

17. Diğer insanlarla iletişim kurmayı, gözlem, işbirliği yapmayı öğrenebilir, yardımlaşma duygusunu geliştirebilir.

18. Doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin gibi ahlaki kavramları pekiştirebilir.

19. Başkalarına saygı gösterme, sıra bekleme, konuşan birini dinleme, verilen görevleri üstlenme, karar verip uygulayabilme, işbirliği yapma gibi toplumsal kuralları öğrenebilir.

20. Hem öğrencilerin ilgisini çekecek hem de aktif öğrenmeyi sağlayıp onların başarısını arttıracak eğitim-öğretim ortamları hazırlamanın bir yolu, özellikle günümüz çocuklarının bir tutkusu olan bilgisayar oyunlarını eğitim-öğretim süreçleri içerisinde kullanmaktır.

İnteraktif Oyunlar Nasıl Hazırlanmalıdır?

İnteraktif oyunları hazırlarken nelere dikkat etmeliyiz? Eğitime yönelik olması için neler yapmalıyız? Bir interaktif oyunda olması gerek özellikler neler olması gerekir? Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Oyunu yapılandırarak, düzenleyecek, örgütleyecek, oyunun amaçlarını biçimlendirecek ve oyuncunun bu amaçlara göre hareket etmesini sağlayacak kurallara ihtiyaç vardır. Onun için oyunların herhangi bir kuralı yoksa o bir oyun değil bir eğlence haline dönüşür.

2. İnteraktif oyun gerek içerik, gerekse bütün özellikleriyle beraber eğitim hedefine yönelik olmalıdır. Gereksiz şeyleri içermemeli, alıştırma uygulamaları hedefe yönelik olmalıdır.

3. Bir oyunda erişilmek istenen nokta o oyunun hedefi denir. Amacı olmayan bir oyun, oyuncuyu tatmin etmez ve oyuncu o oyunu bırakır. Çoğu oyunda hedef oyunun başında belirlenir, en yüksek puan almak veya oyun içinde belirlenen hedefe ulaşmak vb.

4. Oyunun sonucuna göre kazanma ve kaybetmenin olması önemlidir.

5. Oyun özellikle uygulamalarında bireysel ve grup çalışmalarına yönelik olmalıdır. Öğrenciler bireysel olarak da grup olarak da çalışabilmelidir. Fakat bu özellik interaktif oyunda yer alırken öğrencinin veya öğrencilerin uygulamalar içinde kaybolmaması gerekir. Bu açıdan da interaktif oyun öğretmenin bütün öğrencilerin ne yaptığını görebileceği şekilde tasarlanmalıdır.

6. Oyunlarda yarışmaların da bulunması, özellikle popüler yarışma programlarının formatlarına benzemesi öğrenciler için ilgi çekici olacaktır.

7. İnteraktif oyunun yapılma amacı çocukların oyunlar aracılığıyla zihinsel faaliyetlerinin artırmak ve bu sayede eğitimi daha etkin hale getirmektir. İnteraktif oyunun bu amacını yerine getirebilmesi için gerçek bir oyun gibi öğrencileri eğlendirmesi gerekmektedir. Fakat bu eğlendirme konuyu etkin öğretme hedefinden daha fazla olmamalıdır ki öğrencinin dikkati dağılmasın. Aksi takdirde öğrenciler konudan çok oyuna önem verecektir ve bu istediğimiz bir özellik olmayacaktır.

8. İlköğretim çağındaki öğrencilerine yönelik interaktif oyunlarda oyun hazırlanırken çok da fazla yapıcı yaklaşmamak gerekir. Uygulamalar öğretmen kontrolünde açılmalıdır. Öğrencilerin yazılımın içinde kaybolmaması için bu özellik çok önemlidir.

9. Eğitimde önemli olan konuyla ilgili ne var ne yok öğrenciye yüklemek ve hepsini öğrenmesini beklemek değildir. Bundan dolayı bir eğitim oyunu kavram öğretimi noktasında yeterli olmalıdır ve öğrenciye boş bilgiler yerine gerekli kavramları öğretmeyi hedeflemelidir.

10. İnteraktif oyun, öğrencide öğrenme stratejisini öğrenmede model olmalıdır. Bir konu nasıl öğrenilmelidir, hangi noktalara dikkat edilmesi gerekir, hangi noktalarda neler yapılması gibi konularda yeterli olmalıdır. Aynı zamanda bu strateji kavratma özelliği öğrencinin gerçek hayatta da karşılaşacağı problemlere çözüm bulma noktasında çok faydalı olacaktır.

11. Tasarlanan oyun öğretmenin öğretmek istediği hedefe tam manasıyla hizmet etmelidir. Eğer öğretmenin anlattığı noktalar farklı, interaktif oyun farklı olursa öğrencilerin öğrenmesine zarar vermiş olur.

12. Görsellik olarak interaktif bir oyun çok aşırıya kaçmış ise öğrencinin dikkati dağılabilir ve oyun hedefe hizmet etmez. Bu yüzden interaktif oyun hazırlarken dikkat dağıtıcı nesnelere yer verilmemelidir ve gerek görsellik bakımından gerekse sesler bakımından aşırıya kaçılmamalıdır.

13. Oyunun bütününde tasarım çok dikkatli yapılmalıdır. Özellikle bu yaş grubu öğrencilerin dikkatleri hemen dağılabileceği için tasarımda aşırıya kaçırılmamalıdır. Renkler çok uyumlu kullanılmalıdır. Öğrencinin konudan çok oyunun tasarımıyla ilgilenmesini önlemek için çok dikkat edilmesi gerekir. Aksi takdirde eğitim hedefinden sapmış olacaktır.

14. Oyun eğitimin içeriğine uygun olmalıdır. Özellikle bu yaş grubu öğrencilerde ne öğretilmesi hedeflenmiş ise içerik buna uygun olmalıdır. Öğrenciler fazla içeriklerle, gereksiz bilgilerle veya henüz öğrenmemesi gereken şeylerle muhatap olmamalıdır. Aksi takdirde öğrencilerin zihinleri karışabilir. Bu yüzden de interaktif oyun faydalı olmaktan çok zararlı hale gelebilmektedir.

15. Oyun hazırlarken öğrencinin seviyesi hangi, yaş grubuna hitap edeceği iyi düşünülmelidir. Öğrenci oyunu kullanırken zorlanmamalı, nerelerde ne yapacağını karıştırmamalıdır. Gerekirse oyunun belirli yerlerinde kullanıma dair ipuçları konulabilir. En önemli nokta ise oyunda mutlaka yardım kısmının olmasıdır.

16. Oyunda yer alan alıştırmalar (gerek alt konulara yönelik, gerekirse daha büyük alıştırmalar) zorluk bakımından aşırı veya çok basit olmamalıdır. Öğrenciler eğer çok zor alıştırmalarla karşılaşılırsa konudan kopabilirler. Veya çok kolay uygulamalar da zihinsel faaliyetlere hitap etmeyebilir. Bir diğer özellik ise alıştırmaların cevaplarının mutlaka verilmesi gerekliliğidir. Ya da bir konunun hepsine yönelik bir oyunda oyunun mutlaka nasıl oynanması gerektiği en sonda öğretmen kontrolünde veya programın belirlediği yanlış yapma sayısına bağlı olarak verilmelidir.

17. Öğrenciye oyun oynatarak konuyu kavratma hedeflendiğinden eğer öğrenci sürekli aynı oyunla muhatap olursa sıkılacaktır. Bu yüzden öğretmen kontrolü sağlanarak güncellenme sağlanmalıdır. Bu sayede oyunun internet sitesinden veya başka yollarla yeni interaktif oyunlar elde edilebilir. Bu da öğrencinin farklı oyunlar oynayabilmesini sağlayabilecek ve de sıkılmasını önleyecektir.

18. Oyunda kullanılan tüm elementler tıklanabilir olmalıdır.

19. İkonlara tıklanarak elementler inşa edilmelidir ve istenilen yere sürüklenmelidir.

20. Kullanıcı seçme yaparak ilerleme sağlamalı ve istedi yere seçerek gitmelidir.

21. İlgi çekici saklı elementler oyun içinde kullanılmalıdır.

22. Saklı sürprizler ve şaşırtıcı olgular kullanılmalıdır.

23. Bir şeyi yapmanın birden fazla yolu olmalıdır.

24. Bir şeyin çalışmadan önce birçok defa denenebilir olmalıdır.

25. Bir şeye ulaşmak için hileler ve yanıltıcılar kullanılmalıdır.

26. Oyun mutlaka kaydedilebilmeli ve sonra tekrar yüklenebilmelidir.

27. Oyun "adil" olmalıdır. Kullanıcı oyundan istenen senaryoyu bitirebilmelidir.

28. Gelişen teknolojiyle birlikte interaktif oyun üretmek daha da kolaylaşmıştır. En önemli hususlardan biri oyun formatlarının güncellenmesi ve yeniliklerin takip edilmesidir.

İnteraktif Oyunlar Nasıl Kullanılır? Kullanımında Dikkat Edilecek Noktalar Nelerdir?

1. Öğretmen, sınıf içinde interaktif oyunlardan başarılı bir şekilde yararlanabilmek için dikkatli ve titiz bir hazırlık yapmalıdır.
2. Öğretmen oyunu sürekli kontrol etmeli ve ilgi göstermelidir.
3. Hedef davranışlara uygun oyun seçilmelidir.
4. Oyun sınıf düzeyine uygun olmalıdır.
5. Oyunun amaç ve kuralları belirlenmeli ve bu kurallar oyuna başlanmadan önce öğrencilere anlatılmalıdır.
6. Oyuna bütün öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
7. Oyunda ulaşılan sonuç değerlendirilmelidir
8. Öğretmen her oyuna bir ders saatinin beş ya da on dakikasını ayırmalı ve genellikle bu etkinliklere dersin ortasında ya da sonunda yer vermelidir.
9. Yarışma tarzı oyun uygulanacaksa etkinliğe bir ders saati de ayrılabilir.
10. Oyun oynanırken, zayıf öğrenciler hata yaptığı zaman üzerinde durulmamalı ve herkesin etkin olarak oyuna katılımının sağlanmalıdır.
11. Öğretmen motive edici, rehber ve hedeflenen tüm içeriğin öğrenciye uygun olarak sunan kişi olmalıdır.

İNTERAKTİF OYUNLARIN FAYDALARI VE SINIRLILIKLARI NELERDİR?

1. Öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
2. Öğrencilere problem çözme becerisi kazandırır.
3. Öğrencilere bilgi teknolojilerini kullanma becerisi kazandırır.
4. Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırır.
5. Öğrencilere sınıflandırma becerisi kazandırır.
6. Öğrencilere kendini kontrol etme kazandırır.
7. Öğrencilere çabuk karar verme kazandırır.
8. Öğrencilere uyarılma becerisi kazandırır.
9. Öğrencilere risk alma becerisi kazandırır.
10. Öğrencilere hakkını koruma becerisi kazandırır.
11. Öğrencilere görev paylaşımı yapma özelliği kazandırır.
12. Öğrencilere özeleştirme yapma becerisi kazandırır.
13. Öğrencilere ilişkilendirme becerisi kazandırır.
14. Öğrencilere çok yönlü düşünme özelliği kazandırır.

15. Oyunlar, öğrencileri pasif durumdan aktif duruma geçirmeleri nedeniyle dikkati, diğer öğrenme tekniklerine göre daha fazla sağlar.
16. Oyunla eğitim sonucunda, öğrenilen daha iyi hafızada kalır, mukayeseli düşünme, karar verme ustalığı gelişir ve davranışları olumlu yönde etkiler.
17. Eğlenceli olduklarından derste uygulamak öğrencileri memnun eder.
18. Gelişen teknolojiyle birlikte sınırsız formatta oyun üretmek mümkün olduğundan her zaman yeni oyunlar merak duygusu oluşturur.
19. Mobil oldukları için her platformda ve mekânda oynama kolaylığı sağlar.
20. Çok kullanıcıli oyun ortamları sayesinde öğrenciler arasında aynı anda rekabet ve işbirliğine imkân sağlar.
21. Değerlendirmenin oyun içinde olması motive edici olur.
22. Oyunlar öğrencilerin fiziksel ve zihinsel yeteneklerini geliştiren, yaşantılarını zevkli hale getiren, sanatsal ve estetik niteliklerini ve becerilerini geliştiren etkinliklerdir.
23. İnteraktif oyunlar, öğrencilerin önceden öğrendikleri bilgileri pekiştirmelerine ve daha rahat bir ortamda tekrar etmelerine olanak sağlar.
24. Öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve becerilerin oyunların içinde gizlenmesi, asıl amacın oyunlar oynamaktan çok bilginin oyunlar yolu ile verilmesi olan interaktif oyunlar, öğrencilerin konuya karşı güdülenmelerine ve ilgilerini konuya yöneltmelerine yardımcı olur.
25. İnteraktif oyunlarla geleneksel ortamlarda oynanan oyunlar bilgisayar ortamına aktarılmış, öğretmen ve öğrencilerin hizmetine sunulmuş olur.
26. Ticari oyunların çok üst düzey grafik ve içerikle sunulduğu bir ortamda öğrencileri gerçekten eğlendirecek oyunları yaratma güçlüğü bir realitedir.
27. Eğitim hedefleri ve oyun özellikleri arasında tutarsızlıklar ortaya çıkabilmektedir.
28. Oyunların içsel veya dışsal güdüleyici özelliğine öğrenciler farkına varabilir.
29. Bazı eğitimcilerin oyunlar hakkında olumsuz görüşlerinin varlığı aşılması gereken sorunlardandır.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ VE TEMEL DİNİ BİLGİLER DERSLERİNDE ANALOJİ YÖNTEMİ İLE ÖRNEK DERS İŞLENİŞİ

Mehmet BİLEN/ Eskişehir

ANALOJİ / BENZETİŞİM - TEMSİL METODU

TANIM: Bilinmeyen, yabancılık çekilen bir olgunun, bilinen, benzer olgularla açıklanması veya iki şey arasındaki benzerliğe dayanıp birisi hakkında verilen bir hükmü, diğeri hakkında da vermektir.

UYGULANIŞI:

- 1) Hedef kavram ve ya konu tanıtılır, ön bilgiler verilir.
- 2) Kaynak kavram hedef kavrama göre düzenlenir.
- 3) Sonuç bir şema ve ya çizelge ile görselleştirilip benzerlikler ve ayrıldığı noktalar belirtilir.

ÇEŞİTLERİ: Üç tür Analoji yöntemi vardır. Bunları ders işleniş örnekleri ile birlikte inceleyelim.

A) Basit Analojiler: Konu anlatılırken açıklık getirilmek, öğretilmek istenen kavramın direkt bilinen bir kavrama benzetilmesidir.

Örnek :

Peygamberi	—————→	Rehbere
Kur'an'ı	—————→	Kullanım Kılavuzuna
İmanı	—————→	Cennetin Anahtarına benzetmek gibi.

B) Hikâye Tarzı Analojiler: Konunun hikayeleştirilerek bir başka olayla ve olaydaki objelerle açıklanmasıdır.

Adım 1) Hedef Kavram ve ya Konunun Tanıtılması

Konu: Meleklerle İman / Meleklerin Varlığı

Meleklerin özelliklerinden kısaca bahsedilir ve konu ile ilgili ayet ve hadislerle yer verilir.

Melekler nurdan yaratılmışlardır, erkek ve dişilikleri yoktur, yemez-içmezler yorulmazlar, Allah'a isyan etmezler. Özel görevli melekler olmakla birlikte genelde daima Allah'a ibadet halindedirler. Özel görevli melekler: Cebrail, Mikail...

- *Semada bulunan meleklerden durmaksızın Allah'ı zikreden onu tesbih eden ona rüku ve secde edenler vardır. Onlar bunu yaparken kibirlenmez usanmaz ve yorulmazlar (Araf/206 Enbiya/19-20)*

- *Sizden biri namazda amin dediğinde melekler de göklerde amin derler. (Ramuzul Ehadis)*

Not: Burada konu ile ilgili daha geniş ve ayrıntılı bilgiler verilebilir. Ayet ve hadisler çeşitlendirilebilir.

Adım 2) Kaynak Kavram Hedef Kavrama Göre Düzenlenir

Burada hedef kavrama göre kaynak kavramla ilgili hikâye oluşturulur, objeler anlatılmak istenen konuya göre şekillendirilir.

HİKÂYE

Bir gün iki arkadaş İstanbul gibi büyük bir şehre yürüyerek giderler. Tam şehrin girişinde bir mahalleye rasgelirler. O mahallede bir canlılık ve üretim görürler. Kimisi bahçesinde meyve-sebze yetiştiriyor, kimisi hayvanlarını otlatıyor, kimileri de marangozluk, terzilik, ustalık gibi işlerle uğraşıyorlar.

Sonra kafalarını kaldırıp ileriye bakarlar. Bir de ne görsünler; uzaklarda koca koca apartmanlar, gökdelenler, köşkler bulunuyor. Ama bu mahalledeki yaşam şekli orada görünmüyor.

İçlerinden bir tanesi buna dayanarak şöyle diyor: “Oralar boştur, ne hayat var ne de üretim.”

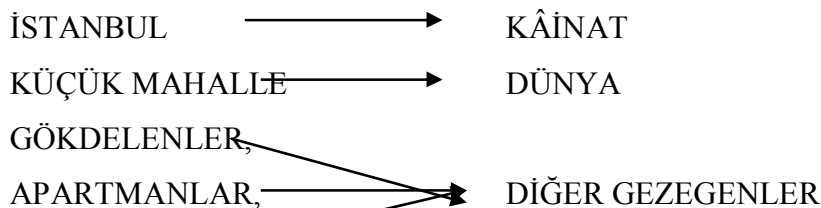
Arkadaşı ona diyor ki: “İstanbul’un şu küçük mahallesindeki hayat ve üretimi görüyorsun da şehrin %99’unu oluşturan şu büyük binaların bulunduğu yerlerin nasıl boş, hayatsız, üretimsiz olduğunu düşünebiliyorsun. Eğer öyle olsa bu şehrin diğer mahallelerine ne gerek var, değil mi?”

Demek o yüksek binalarda da oraya layık kişiler oturuyor olmalıdır. Tarlada değil de belki fabrikada çalışırlar, hayvancılık yapmaz da memurluk yapar ama sonuçta onlar da bir şeyler üretirler.

Buradaki hayat şartlarının orada olmaması, gözümüzün kabiliyetsizliği veya onların gizlenmesi sebebiyle göremememiz yok olduklarını göstermez.” dedi

Arkadaşı da “evet doğru söylüyorsun ben sadece görmediğim için ve buradaki hayat şekli orada yok olduğundan böyle söylemişim, hâlbuki görmemek, olmamaya delil olamaz ve hayat şartları ortamdaki ortama değişebilir; mesela balık suda kuş havada yaşar ama ikisi de canlıdır sonuçta.”

Adım 3) Sonuç bir şema ve ya çizelge ile görselleştirilir. Benzerlikler ve ayrıldığı noktalar belirtilir.

KÖŞKLER

CANLILIK → İNSAN, HAYVAN VE BİTKİLER
 ÜRETİM → İBADET

BENZERLİKLER:

Hikâyede görüldüğü gibi nasıl ki büyük bir şehrin bir köşesinde bulunan canlılık ve üretim diğer binalarında da farklı şekillerde de olsa olmasını gerektirdiği gibi, şu kâinat şehrinin küçük bir binası olan dünyada bulunan bitki, hayvan ve insan hayatı ve onların Allah'a kendi tarzlarında ibadet etmeleri de diğer gezegenlerde farklı hayat tarzları ve ibadet şekilleri olan kulların varlığını gerektirir. İşte İslam'da onlara "melek" adı verilir.

Gözümüzün her şeyi görememesi ve ya onların bize gizlenmeleri sebebiyle göremememiz olmadıklarını göstermez. Mikrobu göremeyen gözümüzün de meleği görememesi gayet normaldir.

Hem dünyadaki hayat şartlarının diğer gezegenlerde olmaması önemli değildir. Çünkü canlılık için hayat şartları değişebilir. Mesela kuş havada, solucan toprakta, balık denizde yaşar ama hepsi de sonuçta canlıdır. Melekler için de havaya, suya, atmosfere ihtiyaç yoktur.

Ayrıldığı Noktalar:

Bununla birlikte melekler sadece göklerde yaşamazlar, konunun başında da belirttiğimiz gibi özel görevli dünyada insanlarla birlikte olan birçok melek de vardır.

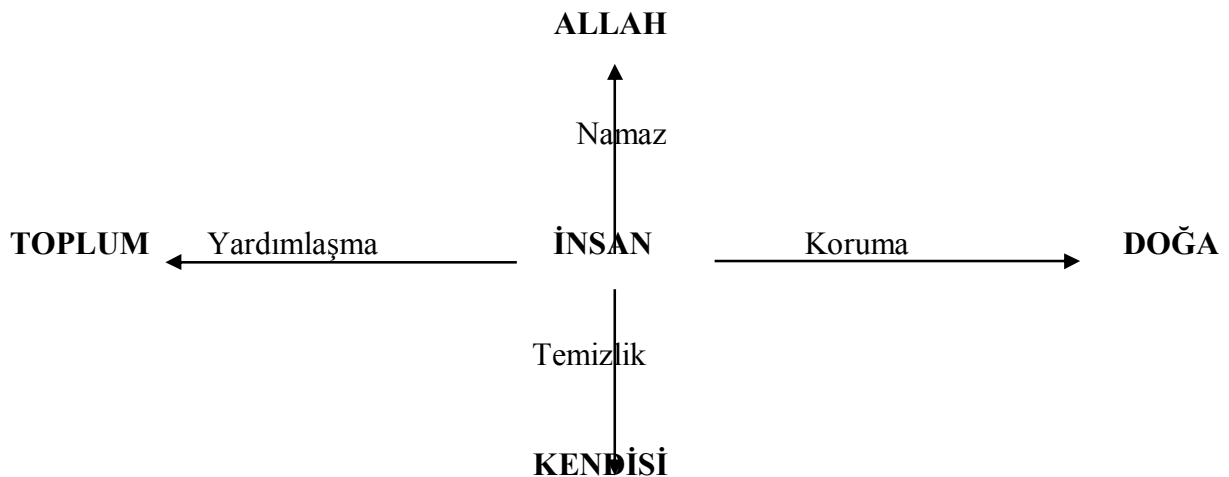
C) Resimli Analojiler: Diyagramlar, Fiziksel Deneyler, Öğrencinin yer aldığı simülasyonlar, bilgisayar destekli aktiviteler.

Diyagram Örneği: 5. sınıf 2. ünitede Salih Amel kavramını gösteren diyagram şekli

Adım 1) Konu Tanıtılır:

Salih Amel; Faydalı, iyi, güzel iş ve davranışlar demektir. Salih amel kapsamına ibadetler ve kişinin kendisine, topluma, çevresine yaptığı tüm faydalı işler girer.

Adım 2) Diyagram şekli çizilir:

Adım 3) Diyagram üzerinde düşünme, olumlu ve olumsuz örnekler yerleştirme:

Olumlu Örnekler:

Allah – İnsan: Arasında Oruç, Kurban, Dua...

İnsan – Toplum arasında: Paylaşma, Saygı, Sevgi...

İnsan – Çevre Arasında: Suları, Havayı kirletmeme, Ağaç dikme...

İnsan – Kendisi Arasında: Sağlıklı beslenme...

Olumsuz Örnekler:

Allah – İnsan Arasında: İçki içme, Kumar Oynama...

İnsan – Toplum Arasında: Akrabayı ziyaret etmeme...

İnsan – Çevre Arasında: Çöpleri yerlere atma, ormanları yakma...

İnsan – Kendisi Arasında: Vücuduna dövme yapma, sigara içme...

FAYDALARI:

1) Soyut kavramların somutlaştırılıp öğretilmesinde, konuların öneminin kavratılmasında ve çağrışım yoluyla uzun süre akılda kalıcı olmasında etkili bir yöntemdir.

2) Sonuç çıkarma, problem çözme, açıklama yapma, tartışma, tahmin yürütme gibi öğrenciyi aktif kılacak bilişsel becerilere yönlendirir.

3) Günlük hayatla bağlantılar kurulması dikkati, motivasyonu ve öğrenmeye güdülenmeyi artırır. Bu da sınıf disiplini olumlu etkiler.

4) Temsilin canlandırma yönü duyguları da etkilemede, öğrenci yeri geldiğinde hikayedeki kahramanların yerine geçip empati de yapabilmektedir.

KUR'AN-I KERİM VE HADİSLERDE ANALOJİ – TEMSİL YÖNTEMİ:

Ra'd suresi 17 ve 18. ayetlerde imanın fevkalade önemi ve küfrün değersizliği ve hiçliği şu temsil ile anlatılır:

“Allah gökten bir su indirdi de vadiler kendi miktarlarınca aktı; sel de üste çıkan bir köpük yüklendi. Bir zinet veya bir eşya yapmak için, ateşte üzerini körüklemekte oldukları şeyler (madenlerden) de buna benzer bir köpük meydana gelir. İşte Allah hak ile batıla böyle misal getirir. Ama köpüğe gelince böylece (o) yok olarak gider. Hâlbuki insanlara fayda şeyler ise, artık o yerde (sabit olarak) kalır.

Haşr Suresi 21. ayette İnsana yüklenen emanetin/sorumluluğun ağırlığı şu benzetme ile anlatılır:

Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, Allah'ın korkusundan onu baş eğmiş, parça, parça olmuş görürdün. Bu misalleri düşünsünler diye insanlara veriyoruz.

Bakara 264 ve 265. ayetlerde sadakayı başa kakanların durumları ile Allah için verenlerin kazançları şu iki temsille ifade edilir:

“Ey iman edenler! İnsanlara gösteriş için malını sarf eden, Allah’a (cc) ve ahiret gününe iman etmeyen kimse gibi başa kakmak ve (gönül) incitmekle sadakalarınızı boşa çıkarmayın! İşte onun misali, üzerinde biraz toprak bulunan bir kayanın hali gibidir ki, ona şiddetli bir yağmur isabet etmiş de, onu çıplak bir halde bırakmıştır. (Onlar) kazandıklarından bir şey elde edemezler. Allah kâfirler topluluğunu (inkârlarındaki ısrarları sebebiyle) hidayete erdirmez!”

“Allah’ın rızasını arzulayarak ve (İslâm’ı) gönülden tasdik ederek mallarını sarf edenlerin misali, yüksek bir yerde bulunan güzel bir bahçenin hâli gibidir ki, ona bolca yağmur isabet etmiş de meyvesini iki misli vermiştir! Fakat ona çokça yağmur isabet etmese de, bir çisinti var (ki o bile yeter)! Allah, yapmakta olduklarınızı hakkıyla görendir.”

"Beş vakit namazın benzeri, sizden birinizin kapısı önünden akıp giden ve her gün içinde beş defa yıkandığı bol sulu bir ırmak gibidir." Allah beş vakit namazla günahları silip yok eder" (Müslim)

Bu hadiste namazın günahları nasıl sildiği suyun temizlik özelliğine benzetilerek anlatılmıştır.

“Birinizin elbisesi eskidiği gibi, göğsündeki imanı da eskir. Öyle ise, Allah’tan, kalbinizdeki imanın yenilenmesini isteyiniz. (Taberani)

Bu hadiste de imanın devamlı yenilenmesi gerektiği elbiseye benzetilerek açıklanmıştır.

"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.“(Buhari)

Bu Hadiste peygamberimiz müminler arasındaki bağı organlarımız arasındaki ilişkiye benzeterek ne kadar kuvvetli ve ayrılmaz olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ OLARAK:

Dersimizin yapısı gereği tahrir/anlatım yöntemine oldukça fazla başvurmamız kaçınılmaz olmaktadır. Soru – cevaplarla ve ya çeşitli etkinliklerle öğrenciyi derse katmaya çalışsak dahi yine anlatım yöntemi kendisini ağır bir şekilde hissettirmektedir.

İşte hem anlatım yöntemini kullanarak hem de tüm sınıfı aynı anda aktif hale getirip bilişsel yönden derse katarak daha anlaşılır, disiplinli, akılda kalıcı hatta yeri geldiğinde bazı benzetmelerle eğlenceli hale getirmek analogi/temsil metodu ile mümkün görünmektedir.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ VERİMLİLİĞİ İÇİN NELER YAPILABİLİR?

Karani BEDİR/İstanbul

A- NELER YAPABİLİRİZ?

Sanırım eğitimcilerin işinin zor olduğunu söylemeye gerek yoktur. Değişen dünya ve teknolojik yenilikler birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bunlardan birisi de bilgi birikiminin kat kat artması olmuştur. Dolayısıyla günümüzde bilgiye farklı yollardan rahatlıkla ulaşmak mümkündür. Bu da eğitim kurumlarını ve eğitimcileri eskisi kadar ön planda tutmamaktadır. Bu durum karşısında eğitimciler de kendisini yenilemek ve geliştirmek durumundadır. Bizler mesleğimizde daha etkili olmak için neler yapabiliriz. Öğrencilerimize nasıl daha faydalı olabiliriz? Bu konuda nelerin yapılabileceğini sıralamaya çalıştık.

1. **SELAMLAŞINIZ:** Sınıfa girdiğimizde öğrenciler ayağa kalkıp hazır olunca onlarla selamlaşmak sınıfın derse hazır olduğunu gösterir. Bu aynı zamanda karşılıklı saygı ve güvenin ifadesidir. Bu konuda bir ayette: *"Bir selâm ile selâmlandığınız vakit, siz ondan daha güzeli ile karşılık verin veya aynıyla mukabele edin..."* (Nisâ/ 86) denilirken bir hadiste ise; *"İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe olgun bir imana sahip olamazsınız.. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız."* (Müslim/ İman 93) denilmektedir. Dolayısıyla bu mesajlardan selamın ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Selamlaşmanın ardından güncel bir olayla veya hal hatır sorarak derse giriş yapılabilir.
2. **HEDİYELEŞİNİZ, PAYLAŞINIZ:** Gerek maddi değer taşıyan bir şeyle, gerek güzel sözle, gerek güler yüzle veya içten gelen karşılıksız bir sevgiyle hediye takdim ediniz. Gerek ayette: *"Sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe erişemezsiniz...."* (Ali İmran/92) gerek hadiste *"Hediyeleşiniz ki birbirinizi sevesiniz."* (Buhari) paylaşmanın ve hediyeleşmenin önemi vurgulanmıştır.

Maddi paylaşımların yanında faydalı bilgileri ve hayat tecrübemizi öğrencilerle paylaşabiliriz. Paylaşılmayan bilgi yok demektir. Öğrenciler henüz hayatlarının başında oldukları için bazı kalıcı paylaşımlar onlar için önemlidir. Bizler aynı zamanda sözlerimizle ve davranışlarımızla farkında olmadan öğrencilerimize paylaşımlar sunmuş oluruz. Çünkü çocuklarımız ve öğrencilerimiz çaktırmadan bizi izleyerek örnek alırlar.

- 3. HOŞGÖRÜ VE ANLAYIŞ GÖSTERİNİZ:** Eğitimde hoşgörü önemlidir. Öğrencilerimizin farklı bölgelerden, farklı illerden ve farklı ekonomik kesimlerden oluştuğunu unutmamalıyız. Aynı zamanda bizim branşımız ve misyonumuzun her kesime hitap etmesi gibi bir özelliği var. Dolayısıyla Allah'ın elçisine; *“Allâh'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi...”* (Ali İmran/159) buyurduğu mesaj, bizim için de önemlidir. Demek ki açığı geniş tutarak her kesimden her insana ulaşmak ve onlara iyi davranmak gerekmektedir.
- 4. HEDEF BELİRLEYİNİZ:** Öğrencinin eğitimden amacının ne olduğunu örneklerle açıklayarak varacağı hedefi belirlemeliyiz. a) Manevi hedef: İdeal ve erdemlilik. b) Maddi hedef: Akademik veya mesleki tercihtir. Hedefi belli olmayan bir geminin nereye gideceği, hangi kayaya çarpacağı belli değildir. Dolayısıyla hedefi olmayan öğrenciye faydalı olamazsınız. Burada erdemli davranış kazandırmak daha önemlidir. Akademik başarı da önemli fakat sadece akademik başarıya odaklanmak bizi yanıltabilir.
- 5. TEBESSÜM EDİNİZ:** Derse neşeli bir başlangıç yapmalıyız. Önce insan sonra öğretmen olduğumuzu unutmamalıyız. Sağlıklı iletişim kurmak için öncelikle mütebessim bir cehreye sahip olmak gerekir. Gülümsemek beynimizde mutluluk hormonu denilen bir salgı oluşturur. *“Din kardeşinin yüzüne gülümsemek sadakadır.”* (Tirmizi /Birr 3) mesajı da büyük bir müjdedir. Yapılan araştırmalara göre, gülümsemek için 12, kaşlarımızı çatmak için 103 kası çalıştırmamız gerekiyormuş. Mutluluğu yaygınlaştırmak için sınıfın uygun bir yerine "GÜLÜMSEYİNİZ" tabelası dahi asılabilir.
- 6. MERAK UYANDIRINIZ:** Öğrenciye vermek istediğimiz bilginin gerekliliğini makul ve mantıklı bir şekilde izah ederek onda öğrenme ihtiyacı uyandırmalıyız. Öğrenci ihtiyaç duymazsa derse ilgi göstermez.
- 7. HEYECAN TAŞIYINIZ:** Sıkıcı olmaktan uzak durmalıyız. Ders anlatırken çok konuşmaktan ve sadece monolog yöntemini kullanmaktan kaçınmalıyız. Soru-cevap, sunum, espri ve nüktelerle derse hareket ve akıcılık katmalıyız. Derse heyecan katmak için önce kendimiz heyecanı taşımalıyız. Bu öncelikle yaşayarak, okuyarak, araştırarak, paylaşarak ve tecrübemizi de katarak olur. Geleceğe yönelik plan yapma konusunda daima dinamik ve heyecanlı olmalıyız. Unutmamak gerekir ki, kendimizi nasıl görüyorsak öyleyiz. Dolayısıyla biz kendimizi

değiştirmeden öğrencilerden köklü bir değişim bekleyemeyiz. (Edirne'de bir köy imamının başarı örneği, Mahir İz hoca örneği)

DÜŞÜNDÜRÜNÜZ, GÜLDÜRÜNÜZ: Öğrencilere çeşitli sorular sorarak merak uyandırmalı ve onların derse olan ilgisini artırmalıyız. Sadece ders anlatmak, öğretmen merkezli öğüt ve konferans vermek öğrenciyi sıkar. Sınıfın ilgisi yoksa fazla konuşmamalı ve ders işleme yöntemini değiştirmeliyiz. Öğrencinin dersi zevkle takip etmesi için fıkra ve esriyle derse renk katabiliriz. Hem düşündürüp hem de güldürmek için, soru cevap, öğrenciyi dinleme, sunum yapma gibi yöntemler kullanılabilir. Bazen öğrencilere "dersin daha faydalı olması için neler önerirsiniz" gibi sorular sorarak geri bildirim alabiliriz.

8. SAĞLIKLI İLETİŞİM KURUNUZ: Bizim işimiz eğitim olduğuna göre öğretmenler, öncelikle öğrencileri içtenlikle sevmeli ve bir insan olarak onlara saygı göstermelidir. Öğrenciyle 3-5 saniyelik bir göz teması sağlıklı iletişim için önemlidir. Bizler gerçekçi olur ve doğal davranırsak öğrenci bunu daha iyi hissedecektir. Ayrıca günümüz gençlerinin genellikle teknoloji esiri olduğunu düşünerek empati yapmalı ve onlarla ona göre iletişim kurmalıyız. Bilindiği gibi iletişimde Beden dili %60, Konuşma tarzı %30, Sözcükler %10 oranında etkili olmaktadır.

9. MOTİVE EDİNİZ, HEDEF KOYUNUZ VE TAKİP EDİNİZ: Öğrenciler için olumlu geri bildirim ve ölçülü övgü önemlidir. İyi bir eğitimci öğrenciyi motive ederken kendi başarılarından veya tarihte bilinen başarılı örneklerden aktarım yapmalıdır. Bu durum öğrenciyi güdülemeye yardımcı olur.

Öğrencinin iyi yönlerini öne çıkararak onure etmek, onu harekete geçirme açısından önemlidir. Her öğrencide mutlaka öveceğimiz bir güzel yön vardır. İyi bir eğitimci onu keşfedip öğrenciyi motive etmelidir. Bizler öğrenciyi harekete geçirecek beklentiler oluşturmalıyız. Öğrenciye hedef belirleyince o hedefe ulaşma konusunda takipçi olabiliriz. Çıtayı yüksek tutmak iyidir. Büyük beklentiler öğrencileri büyük hedeflere götürür. "*Sen halini kış tut, yaz gelirse bahtına.*"

10. AKTİF VE HAREKETLİ OLUNUZ: İyi bir eğitimci sınıfta devamlı hareket halinde olmalıdır. Sınıfta 40 dakika sandalyede oturan bir öğretmenin heyecanı öğretmen masasından öteye geçemez. O öğretmen yaptığı işte başarısız demektir. Hareket bize dinamizm kazandırır. Bu da sınıfta disiplini sağlamamıza yardımcı olur. Sınıfta ne kadar hareketli olursak, öğrenci o denli bizi takip ederek heyecanla derse katılır. Dersi zevkli hale getiren iki şeyden biri beden dilinin iyi kullanılması; diğeri ise öğretmenin çikininin dolu olmasıdır.

11. ÖĞRENCİNİN GÖNLÜNE DOKUNUNUZ: Öğrenciler için göz temasının önemi kadar küçük bir dokunuş da önemlidir. Bu, tokalaşmak veya omuza dokunmak olabilir. Bu her öğrenci için söz konusu değildir. Bazen ihtiyaç duyan bir öğrencinin omzuna dokunmanız veya sırtını sıvazlayarak "afetin" demeniz onun gönlünde hiç unutamayacağı bir etki bırakabilir. Tokalaşmak veya omuza dokunmak bölgeye ve toplumun algısına göre değişiklik gösterebilir. Buna dikkat etmek gerekir.

12. ÖĞRENCİLERİN ENDİŞELERİNİ GİDERİNİZ: Bazı öğrenciler derse katılma ve söz alma konusunda yersiz bir korku içerisinde olurlar. Hatta heyecanlanarak bildiği sorunun cevabını vermekten veya çözdüğü problemi paylaşmaktan çekinirler. Bu davranış ergenlerde daha sık görülür. Onların söyleyecekleri yanlış da olsa öğrencinin söz hakkı almasını teşvik ediniz. Başarılı bir eğitimci öğrencileri teşvik ederek onların bu yersiz korkularını yenmelerini ve derse aktif olarak katılmalarını sağlar.

13. TERCİHİNİZİ İYİ YAPINIZ, GELİŞİNİZ, GELİŞTİRİNİZ: Öğrencilere bir şeyler verebilmek için öğrenme hevesimizi kaybetmemeliyiz. Öğrenen öğretir, öğrettiğini hisseden mutlu olur. Mutlu olan genç ve dinç kalır. Vermek ve öğretmek büyük bir zenginliktir. Vermek mutluluktur. Maddi varlıklar verilince azalır, ilim ve sevgi paylaşıldıkça artar. Yaş ilerleyebilir, beden eski dinamizmini kaybedebilir fakat gönül yaşlanmaz, hep gençtir. Dolayısıyla okuyarak, kendimizi geliştirerek, insanlara faydalı olarak ve öğrenci yetiştirerek zinde kalabiliriz. Çünkü insan yetiştirmek çok değerli bir meslektir. Bu konuda bazı cümleler önemlidir. Ben neler yapabilirim? Şimdiye kadar neler yaptım? Mevcut kapasitemi kullanabiliyor muyum? Hayatta en önemli hedefim nedir? Kendimi ve çevremdekileri seviyor muyum? Hayatımdan sorumluyum. İyilik de kötülük de potansiyel olarak içimizdedir, tercihi biz yapıyoruz. *"Ona iyilik ve kötülüğü ilham edene and olsun ki." (Şems/8), "İnsan başıboş bırakılacağını mı zanneder?" (Kıyame/36), "Evrende en değerli varlık insandır. Aşağıların aşağısına düşen de insandır." (Tin/4,5)* Kendimi değiştirebilirim.

14. AZ VE ÖZ BİLGİ VERİNİZ: Öğretmenlik mesleğinin bir dezavantajı da çok konuşmayı gerektiren bir meslek olmasıdır. Ders işlerken az ve öz konuşmalı, karşdakine söz hakkı vermeli, soru ve cevaplarla dersi akıcı hale getirmeliyiz. Çok bilgi yüklemekle çok şey öğrettiğimizi zannederiz. Bu bizi yanıltır. Aşırı yüklemenin öğrenciyi dersten soğutarak bıktırabileceğini unutmamalıyız.

Ayrıca yeni eğitim anlayışına göre bizim görevimiz öğrenciye bilgi yüklemek değil, öğrenme yollarını öğretmek ve ona rehberlik etmektir. Eğitimci Nurettin Topçu'ya göre; *"İlköğretimin amacı kalbin terbiyesi, ortaöğretimin gayesi aklın terbiyesi,*

yükseköğretimin gayesi ise ihtisaslaşmaktır." Dolayısıyla eğitimde musikî çok önemlidir. Hele hele ilkokul ve ortaokul öğrencileri için daha da elzemdir.

15. GERİ BİLDİRİM ALINIZ: Atalarımızın: "Terzi kendi söküğünü dikemez" dediği gibi kişi kendini göremezmiş. Zaman zaman öğrencilere isimsiz birkaç soruluk anketler yaptırabilirsiniz. Mesela "Dersin nasıl işlenmesini istersiniz? Öğretmeninizin derste en çok sevdiğiniz veya sevmediğiniz uygulamaları nelerdir?" gibi sorularla geri bildirim alabilirsiniz. Ya da teknolojinin imkânlarını kullanarak bazen dersinizi videoya kaydedip daha sonra izleyebilirsiniz. Derste ki tavrınızı ve öğrencilere karşı ilginizi izleyebiliriz. Bunlar bizim eksiklerimizi daha rahat bir şekilde görerek düzeltmemizi sağlar.

16. TEKRAR ETTİRİNİZ: Tekrar yapmak öğrenmeyi kolaylaştırır. Gerek ezberlenecek ibareler, cümleler, dualar ve sureler için ara ara tekrar etmek ve öğrencilere tekrarlatmak öğrenmeyi kolaylaştırır. Aktardığımız önemli bilgiyi veya ezberlenmesi gereken bir parçayı ders esnasında 10'ar dakika arayla veya her derse girişte tekrar ederek bilginin kalıcı olmasının sağlayabiliriz. Bilgiyi aktarınca da 10-15 saniye bekleyerek bilginin belleğe daha iyi yerleşmesini sağlayabiliriz.

Az ve devamlı bir çalışma öğrenmeyi kolaylaştırırken çok ve kısa süreli çalışma öğrenmeyi zorlaştırır. Çünkü tekrarın önemi konusunda; *"Ettekraru ahsen velev kane yüzseksen"* denilmiştir.

ONA ÖNEMLİ OLDUĞUNU HİSSETTİRİNİZ: Öğrenciler sınıfta bize bakarken aslında "Ben de varım, beni de gör, takdir edilmek istiyorum" demek isterler. Madem ki Yüce Yaratıcı: *"Biz insanı en güzel şekilde yarattık"* (Tin, 4) buyuruyor. O halde onlara önemli olduklarını hissettirmeliyiz, onları görmeliyiz. Çünkü insan evrenin küçük bir minyatürü olarak en değerli varlıktır. Hele hele öğrenciler daha berrak ve daha temizdir. Bizim mesleğimiz gerçekten çok değerlidir. Çünkü berrak gönüller şekillendirilmek üzere bize emanet ediliyor. Bu nedenle Hz. Peygamber: *"Allah beni zorlaştırıcı, sıkıntı verici ve yanıtıcı olarak göndermedi, fakat beni muallim (eğitici) ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi"* (Müslim/Talâk 29) buyurmuştur. Dolayısıyla onlara geleceğin büyükleri olarak önemli olduklarını hissettirmeli, öğretilenleri kolaylaştırmalı, dersimizi sevdirmeli ve onlara ideal vermeliyiz.

17. DİKKAT ÇEKMEK İÇİN BAZEN SUSARAK BEKLEYİNİZ: Eğer bazen sınıfta öğrenciler ölçüyü kaybederek sizin varlığınızı fark etmezlerse, bir süre bekleyerek sessizliği sağlayabilirsiniz. Çünkü bazen sessiz kalmak konuşmaktan daha etkili olabilir. Aslında susarak sessiz kalmak da bir uyarıdır. Bu konuda atalarımız: *"Söz*

gümüŖse sükut altındır" demiŖtir. Cenazenin susan öğütçü olarak nitelendirilmesi belki de bundan dolaydır

- 18. BAĞLANTI KURUNUZ:** Her dersin baŖında kalıcı olması için bir önceki dersin konusunu özetleyerek hatırlatabiliriz. Dersin sonunda ise gelecek derste ne yapacağımızı kısaca açıklayabiliriz. Dersle ilgili bir özdeyiŖ veya güzel söz söyleyerek öğrencilerin düşünmelerini sağlayabiliriz. Bu durum öğrencilerin derse daha hazırlıklı gelmelerine yardımcı olur.
- 19. KISSA VE ANEKDOT ANLATINIZ:** Dersi daha da renklendirmek için arada ayet, hadis, kıssa, anekdot, güzel söz, Ŗiir ve fıkra gibi güzel paylaŖımlar yapmak öğrencilerin ilgisini çekecektir. Bu durum öğrenciyi zamanla daha donanımlı hale getirirken öğretmenlik mesleğini daha zevkli hale getirerek öğretmeni motive edecektir. Bu konuda Rabbimiz: *"Ey Resûlüm, insanları hikmetle ve güzel sözle, Rabbinin yoluna çağır...(Nahl/125)* diyerek güzel söz ve hikmetin önemini vurgulamıŖtır.
- 20. KENDİNİZE ÖZGÜ BİR FARKINIZ OLSUN:** Öğretmen olarak sıradan öğretmenlerden bir farkınızın olması bizim için önemlidir. Sevginizle, ilginizle, hoŖgörünüzle, özverinizle, eŖit davranmanızla, farklı bir yönünüzle veya tarzınızla mutlaka bir farkınızın olmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Yıllar geçse de öğrenciler sizin bu farklı yönünüzü unutmazlar.
- 21. GÜVEN VERİNİZ VE GÜVEN KAZANINIZ:** Öğrencilerin size güvenmesini sağlayınız. Ŗeffaf, tutarlı, açık sözlü ve net olunuz. Böylece öğrencilerin güvenini kazanınız. Aynı zamanda öğrencileri yüreklendirerek cesaret veriniz. Yeri geldiğinde öğrencileri övünüz. Bir ödev veya bir görev alan öğrenciyi cesaretlendirerek sorumluluğunu yerine getirmesine yardımcı olunuz. Çünkü bir iŖi başaracağımıza yürekten inanırsak o iŖ %50 yapılmıŖ demektir. Öğrenciye güven duymak onun gayret ve cesaretini artırır.
- 22. İYİLİKLERİ PAYLAŖARAK YAYGINLAŖTIRINIZ:** Erdemli davranıŖları vurgulama adına ayet, hadis, kıssa ve anekdotların yanında güzel davranıŖların paylaŖılması da fevkalade önemlidir. Kuru bilgi yığımindan ziyade sevgi, saygı, insana hizmet, yardımlaŖma, kardeŖlik, dürüstlük, iŖinin hakkını verme, kanaat gibi temel değerlerin öğrencilere kazandırılması önemlidir. Bu davranıŖların kazandırılmasında en etkili yolun sözden ziyade sizin tutum ve davranıŖlarınızın olduğunu söylemeye gerek yoktur. Ayrıca bu konuda tarihe mal olmuŖ Ŗahsiyetlerden örnek pasajlar sunabiliriz.

- 23. BİRLEŞTİRİCİ VE KUCAKLAYICI OLUNUZ:** Biz 80 milyonluk bir aileyiz. Hatta 7 milyarlık bir aileyiz ve aynı uçakta yolculuk yapıyoruz. Farklılıklarımızın zenginlik olduğunu unutmadan birbirimizi anlamaya çalışmalıyız. Rabbimiz bir ayette: *"Ey insanlar, biz sizi bir erkekle ve bir diğiden yarattık, soy ve milletlere ayırdık ki tanışasınız. Allah katında en iyiniz, en takva olanınızdır."* (Hucurat/13) buyuruyor. Değerli eğitimciler, bizim branşımız daha fazla sorumluluk taşımaya gerektiriyor. Hangi dinden, hangi mezhepten, hangi düşünceden olursa olsun herkese kucak açmak, Mevlana olmak ve herkesle evrensel doğruları paylaşmak bizim görevimiz olmalıdır. Bildiğiniz gibi Kur'an da birçok konuda sadece Müslümanlara değil tüm insanlığa hitap etmektedir. Bize düşen olması gerekeni yapmaktır. Sonuç Allah'a aittir.
- 24. ROL VEREREK EĞİTİNİZ:** Öğrencinin yapısına göre sınıf başkanı olması, ödevleri kontrol görevi verilmesi, bir gezi veya sosyal faaliyeti organize etme görevi verilmesi gibi sorumluluklar farkında olmadan öğrencilerin sorumluluk duygusu kazanmasına ve daha bilinçli yetişmesine yardımcı olur. Bu durum aynı zamanda öğrencinin kendisine güvenildiği duygusunu da geliştirir. Bu durumda daha çok öğrencinin liderlik ve temsil yeteneği gelişmiş olur.
- 25. KURALLARI BAŞTAN BELİRLEYİNİZ:** Öğrenciler yapı ve yaş olarak serbest ve rahat olmayı severler. Öğrencileri aşırı sıkarak bıktırmamalı, aşırı serbest bırakarak da kaosa fırsat vermemeliyiz. Bu konuda tatlı sert bir tutum sergilenebilir. Dolayısıyla baştan kuralları koymalıyız. Daha sonra da kuralları koyma nedenimizi ve kuralların faydasını makul bir şekilde izah etmeliyiz.
- 26. SAĞLIKLI NESİLLER YETİŞTİRİNİZ:** Ruhen ve bedenlen sağlıklı nesiller yetiştirmeliyiz. Öncelikle biz sağlıklı yaşama konusunda örnek olmalıyız. Bir eğitimci olarak sağlığımıza ve söylediklerimize dikkat etmeliyiz. Yıllarca çalışarak emekli olmuş birisine genç ve dinç kalmasının sırrını sormuşlar o da; "Ağızıma koyduğum şeylere ve ağızımdan çıkan sözlere dikkat ederim" demiş. Dolayısıyla sağlıklı beslenme, spor yapma ve zararlı alışkanlıklardan korunma konusunda duyarlı olmak gerekmektedir. Öğrencilerin eğitimi konusunda en etkili yöntem, örnek olmak ve yeri gelince onlara bir şeyler söylemektir.
- 27. SORUMLULUK TAŞIYINIZ, SORUMLULUK VERİNİZ:** Bilinçli eğitimciler sorumluluk taşımaları ve bu bilinci öğrenciye de verebilmelidir. Öğrencilerimize varlıkta yokluğu, kolaylıkta zorluğu kavratırsak, bilinçli, tutarlı, tutumlu ve israftan korunan insanlar yetiştirmiş oluruz. Öğrenciye bu davranış kazandırıldığı zaman o, bahane bulmayı ve suçlamayı bırakarak sorumluluğunu yerine getirmeye ve

bilinçli bir insan olmaya çalışacaktır. Bu özellik öğretmen merkezli olarak öğrenciye kazandırılırsa herkes sorumluluğunu bilir. Sorumlu eğitimci, sorumlu öğrenci yetiştirirse, sorumluluk taşıyan kişi yaptığı işin en güzelini yapar.

28. İZ BIRAKINIZ: Öğrencilere karşı samimi ve içten davrandığımız zaman daha etkili olduğumuzu biliyoruz. Bunu öğrenciler de hissederler. Bu durum öğrenciler üzerinde kalıcı bir etki bırakır. Dolayısıyla öğrenciler üzerinde iz bırakabilmek büyük bir babayiğitlik olsa gerek. Öğrenciyi dinleyip anlama, ona yol gösterme bir gönül alma iz bırakma açısından bu davranışlar öğrenci için önemlidir.

29. LÜTFEN, ŞÜKREDİNİZ, ÖZÜR DİLEYİNİZ: Üç sihirli kelimeyi ihmal etmemeliyiz. “Lütfen”, “Teşekkür ederim” ve “Özür dilerim”... Ayet: *“...And olsun eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım...(İbrahim/ 7),* Hadis: *“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükredemez” ((Tirmizi/ Birr 35; Ebu Davud/ Edeb 1)* Nezaket sahibi olmak medeni olmanın gereğidir. Varlıkta şükür, yoklukta sabır, yapılan iyi bir davranışa teşekkür etmek veya yapılan bir hataya karşı özür dilemek insanın erdemliliğini ortaya koyan önemli davranışlardandır. Bunları çocuklarımızın daha duyarlı bir şekilde uygulaması gelecek nesillerin erdemliliği açısından önemlidir.

30. SAKİN VE SOĞUKKANLI OLUNUZ: Sınıfta problemlili öğrencilerin tavır ve davranışlarına karşı, sizinle görüşmek isteyen ölçüsüz bir veliye karşı, beklenmeyen bir olaya karşı veya kriz anında sakin ve soğukkanlı olmalıyız. Aynı zamanda bu alışkanlığı öğrencilere de kazandırmalıyız. Panik ve acelecilik insanın yanlış yapma olasılığını artırır. *“Öfkeyle kalkan zararlar oturur”* sözü bu durumu en iyi şekilde özetlemektedir.

31. EĞLENDİREREK ÖĞRETİNİZ: Kur'an da denildiği gibi hayat biraz da oyun ve eğlencedir. Müzik, sanat, spor, eğlence; ölçülü, dengeli ve bir şekilde kültürümüze uygun olarak eğitimde olmalıdır. Öğretirken öğrencinin yaş seviyesine göre oyun yöntemi de kullanılmalıdır. Unutmamak gerekir ki, en önemli öğretim yöntemlerinden birisi eğlendirerek öğretmektir. *“Eğlenceyi kurtarmadan kültürü kurtaramazsınız.”* Prof. Dr. A. Murat DARYAL

32. ÇEVRE BİLİNCİ VERİNİZ: Yaşadığımız çevrede kullandığımız hava, su ve tükettiğimiz ürünler sınırsız değildir. Evrende tasarlanmış mükemmel bir düzen vardır. İnsan da o düzenin odak noktasında yer almaktadır. Doğada yer alan ve tabii düzeni dengede tutmak için her insana 1 milyar canlı düştüğü bilim adamları tarafından ifade edilmektedir. Bunların 300 bini ise karınca çeşididir.

Çevreyi temiz tutmak, suyu israf etmemek, toprağı ve havayı kirletmemek doğal ortamın korunmasına yardımcı olur. Her konuda israftan kaçarak tutumlu olmak doğaya ve geleceğe saygıdır. Atık ürünleri değerlendirmek de aynı şekilde sağlıklı çevre açısından önemlidir. Almanya'da, kâğıt geri dönüşümü %90, Avrupa'da %70, bizde ise %10 civarındadır.

- 33. MÜJDELEYİNİZ:** Eğitimcilerin müjdeyi ve kolaylığı esas alması önemlidir. Çünkü Rabbimiz kolaylaştırmaktan yanadır. *"Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez."* (Bakara/185, Hacc./78) Öğrenciye işi kolaylaştırmak, onu müjdelemek ve ödüllendirmek ardından başarı ve bağlılığı getirir. *" İman edip güzel davranışta bulunanları müjdele"* (Bakara/25) Bu ayette imandan sonra güzel davranışın anılması çok manidardır. *"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."* (Buhari/ ilim 11) Bizler eğitim ordusunun kıymetli neferleri olarak kolaylaştırmalı ve müjdelemeliyiz. *"Muhakkak ki din kolaylıktır."* (Nesai/İman 28)

B-NELERDEN SAKINABİLİRİZ

Eğitimcilerin rol model olmaları söz konusu olduğu için özellikle kaçınmaları gereken bazı davranışlar vardır. Bu bölümde öğretmenlerin nelerden sakınmaları gerektiğini sıralamaya çalıştık. Eğitimcilerin bu takıntı davranışlardan korunarak öğrencilere karşı daha etkili olmaları mümkündür.

- 1. DİNLEMEME ALIŞKANLIĞINDAN:** Kim olursa olsun öğrencilerinizi dinleyip anlamalı ona göre karar vermelisiniz. Bazen duyduğunuz zaman; "Bu öğrenciyi niçin dinlemedim?" diye hayıflanmamak için en güzeli dinlemek ve onlara yardımcı olmaktır. Gençler bizim yaşadığımız deneyime sahip olmadığı için onları dinlemeli, yol göstermeli ve zaman zaman aydınlatma yoluna gitmeliyiz.
- 2. ELEŞTİRMEKTEN:** Eleştirmek insanların en çok yaptığı davranışlardandır. Bazen insanlar, kendileri yapamadığı için bir şeyler yapan insanlara karşı eleştiri yolunu tercih ederler. Halbuki insanlar eleştirilmekten hoşlanmazlar. Bu konuda Hz. Ali: *"Çalışan insan kötülük düşünmeye zaman bulamaz, çalışmayan ise kötülükten kendisini alamaz"* demiştir. Geleceğin eğitimcileri olan öğretmenler, eleştirmek yerine eksikliğiyle, yanlışıyla bir şeyler yapmaya gayret edenleri takdir ve teşvik etmeli ve bir şeyler yapmaya çalışmalıdır.
- 3. SABIRSIZLIKTAN:** Sabır büyük bir nimettir. Büyük insanlar hep sabırla sınanmıştır. Hz. Eyüp, Hz. Yusuf, Hz. Yunus, Hz. Peygamber hep sabır sembolüdür. Rabbimiz: *"...Muhakkak Allah(ın yardımı)sabredenlerle beraberdir"* (Bakara/ 153)

ayetiyle sabrın önemini vurgulamıştır. Sabır sonunda zafer getirir. Hırs kaybettirir, Sabır kazandırır. Dolayısıyla atalarımız: "*Hırs gelir göz kararır, hırs gider yüz kızarır*" demişlerdir. Sabretmek, bize karşı kurulan görünmeyen tuzakları bozar. Birçok ibadet bile bize disiplini, zamanın kıymetini ve sabrı öğretir.

4. **AŞIRI MÜKEMMELLİKTEN:** İnsanın hatası ve kusuru olabileceğini düşünerek öğrencilerin hatalarını, kendilerinin görüp düzeltmesi için onlara fırsat vermelisiniz. Sizin yaşayarak tecrübe kazandığınız hayatı onların henüz yeni yaşadığını unutmamalısınız. Aşırı mükemmellik öğrenciyi sizden uzaklaştırabilir. Dolayısıyla tatlı sert bir tutum izleyerek öğrencilerin sorumluluk bilinci taşınmasını sağlamalısınız.
5. **NİCELİĞE TAKILMAKTAN:** Önemli olan sayı değil niteliktir. Dolayısıyla rakamlara takılıp kalmamalıyız. Sahn-ı Seman medresesinde okuyan öğrencilerle ilgili olarak Fatih'e; "Niçin bu kadar öğrencinin eğitimi için yüklü bir harcama yapıyorsunuz?" dediklerinde Fatih: "Bu öğrencilerin içerisinde bir kişi bile çıkacak olsa bu kadar harcama yapmaya değer" der. Dolayısıyla eğitim alanında, nitelikli, bilinçli, inançlı, idealist ve sağlam karakterli olmak önemlidir.
6. **BU ÖĞRENCİ YAPAMAZ ANLAYIŞINDAN:** Herkesin başarılı olduğu bir alan mutlaka vardır. Bu akademik alan da olabilir, spor, sanat gibi alanlar da olabilir. Eğitimciler onu keşfederek öğrencinin o yönünü geliştirmelidir. Biz keşfettiğimiz öğrenciyi motive ederek yönlendirirsek, öğrenci de kapasitesini iyi yönde kullanarak kendini yetiştirecektir.
7. **TUTARSIZLIKTAN:** Siz öğrencileriniz için önemlisiniz. Her ne kadar onlar sizi önemseymiyormuş gibi gözükseler de sizin davranışlarınız ve tutarlı olmanız onların geleceği için önemlidir. Dolayısıyla siz tutarsız davranırsanız onlara da tutarsız davranmayı uygulamalı olarak öğretmiş olursunuz. Tutarlılığınız onların kişiliğine ve disiplinine etki edecektir.
8. **DEĞER VERMEMEKTEN:** Ne olursa olsun öğrencilerinize değer vermeli ve bunu onlara hissettirmelisiniz. Onlara geleceğin büyükleri gözüyle baktığınız zaman elbette daha duyarlı davranırsınız. Aslında öğrenciye değer vermek, kendinize ve geleceğinize değer vermektir. Gül dikeniyi güzeldir. Öğrenci sizin davranışlarınıza göre davranır. Siz öğrenciye değer vermezseniz o da sizden uzak durur. Kaldı ki en değerli varlık olan biz insanlar, birbirimize karşı ehemmiyet göstermek durumundayız.
9. **AMAN SENDE DİYEREK BOŞ VERMEKTEN:** Bir öğrenci ne kadar problemlili olursa olsun aman sende diyerek boş vermek gibi bir lüksümüz olmamalıdır. Biz eğitimciyiz. Konuşarak ona rehberlik yapmalıyız. Bu konuda insanlığı eğitme yolunda

zorluk ve sıkıntılar çeken Hz. Peygamberi hatırlayabiliriz. Taif seferinde gördüğü zorluklar ve taşlanma karşısında Cebrail gelerek: *"İste bu iki vadiyi birleştirerek onları helak edeyim"* der. Hz. Peygamber ise; *"Hayır bunlar bilmiyorlar"* der.

10. MONOTONLUKTAN: Derslerimizin sıkıcı bir hal aldığı farkına varırsak mutlaka farklı etkinlik ve yöntemlerle ders işlemeliyiz veya bir ara vererek farklı etkinlik yapmalıyız. Mizah ve oyun boyutuyla dersi çekici hale getirebiliriz. Dersi oyunla öğretmek en iyi yöntemlerden biridir. Dersin ilgi çekici ve öğretilenlerin kalıcı olması açısından oyun yöntemi en uygundur.

11. EKSİKLERİMİZİ GÖRMEMEKTEN: Biz insanız eksikliğimizin olması gayet doğaldır. Ancak eksik ve yanlışlarımızı fark edince düzeltmeli, görüp hatırlatanlara teşekkür etmeli, hatta eksik ve yanlışımızı hatırlattığı için onlara özellikle memnuniyetimizi ifade etmeliyiz. Hiç kimse mükemmel değildir. Onun için Mevlana: *"Kusursuz dost arayan dostsuz kalır"* demiştir. Fakat amaç her daim mükemmel yakalamak olmalıdır. Onun için yenilik ve değişikliklere göre kendimizi yenilemeli ve gelişmeleri takip etmeliyiz.

12. İNSANLARI KIRMAKTAN: İnsan idare etmek zor bir sanattır. Bu sınıfta da böyledir. Dolayısıyla öğretimle uğraşırken insanları kırıp üzmeden söylenmesi gerekeni söylemeli ve yapılması gerekeni yapmalıyız. Öğrencilere güzel söz ve davranışla yaklaşarak faydalı olmaya çalışmalıyız. Yıkmaq kolay yapmak zordur. İnsan gönlü bir kırıldı mı, tamir etseniz bile eski halini almaz. Dolayısıyla dikkatli davranarak duyarlı olmalıyız.

13. BİRİSİNE TAKMAKTAN: Birisiyle aramızda sevmediğimiz bir olay veya bir konu geçmiş olabilir. Bu kişi de bir öğrenci veya mesai arkadaşımız olabilir. Olay kapanınca her şey unutulmalıdır. Çünkü kin ve nefret bir Müslüman için söz konusu değildir. Bu konuda Rabbimiz: *"Sen bağışlama yolunu tut, iyiliği emret..." A'raf/ 199* buyurur. Hz. Peygamber'in Mekke'den çıkmak zorunda bırakılmasına rağmen fetih sonrası müşrik olan insanlara karşı olan tutumu bizler için büyük bir örnektir.

14. ÇOK KONUŞMAKTAN: Mesleğimiz gereği çok konuşuyoruz. Bunu sınıfta iyi ayarlamalıyız. Soru cevap, sunum, öğrenciye olta atarak derse katma yöntemlerini kullanarak kendimizi dengeleyebiliriz. Halk arasında söylenen *"Çok mal haramsız, çok söz yalansız olmaz"* sözü her ne kadar isabetsiz gibi gözükse de, *"Çok bilen çok yanılır"* sözü de söz ve davranışlarımızda ölçülü olmamız gerektiğini bize hatırlatıyor. Ayrıca çok konuşmak insanlarda bize karşı bir önyargı veya antipati oluşturabilir.

15. ÜMİTSİZLİK TEN: Eğitimcilerin devamlı ümitvar olması ve öğrencilerini umutla yetiştirmesi söz konusudur. Öğrenciyi ümitlendirmek, onu yüreklendirmek başarısını artırmamıza önemli ölçüde yardımcı olacaktır.

Bu konuda milli şairimiz Mehmet Akif ERSOY ne güzel söylüyor:

Âtiyi karanlık görüvermekle apıştın?
Esbâbı elinden atarak ye'se yapıştın!
Karşında ziyâ yoksa, sağından, ya solundan
Tek bir ışık olsun buluver... Kalma yolundan.
Âlemde ziyâ kalmasa, halk etmelisin, halk!
Ey elleri böğründe yatan, şaşkın adam, kalk!
Ye's öyle bataktır ki; düşersen boğulursun.
Ümîde sarıl sımsıkı, seyret ne olursun! (14 Mart 1913)

KAYNAKÇA

- 1- Kuran-I Kerim
- 2- Hadis Kitapları
- 3- Bir İnsan Olarak Okul Müdürü /A. Açıkalm, S. Turan, M. Şişman
- 4- Özüne Yabancılaşmış İnsanların Oluşturduğu "Mış Gibi" Yaşamlar /Doğan Cüceloğlu
- 5- Küçük Şeyler/Üstün Dökmen
- 6- Öğretmenim, Lütfen Bu Kitabı Okur Musun / Hasan Yılmaz
- 7- Yönetimde Eğitim/ H. Fikret Öncü
- 8- Ferman Padişahındır/ R.Kemal Subaşı
- 8- <http://www.balkanincileri.gen.tr>
- 9-Öğretmenlere Öneriler / Canten Kaya
- 10- Başarı Ve Mutluluk İçin Hayata Gülümse / Sıtkı Aslanhan
- 11- Türkiye'nin Maarif Davası/ Nurettin Topçu
- 12- Safahat/ Mehmet Akif Ersoy

MİSAFİR ÖĞRETMEN UYGULAMASI**Ahmet NAVRUZ/Manisa****ÖZET:**

Din Kültürü ve Ahlak blg. öğretmenlerinin belirlenen program doğrultusunda her dönem belirli ders saatini geçmeyecek şekilde bölgesinde bulunan başka bir okuldaki sınıfın dersine, diğer branş öğretmeni ile karşılıklı yer değiştirme usulüyle girmesi.

GEREKÇE:

1- Uzun yıllar derslere giren öğretmenlerin edindiği ortak bir izlenim vardır. Bir okula yeni atandığınızda sınıfa ilk girdiğinizde derslerin ciddiyeti ve verimi, öğrencinin ders öğretmenine karşı yeni tanıyacak olması sebebiyle dikkat düzeyinin açıklığı üst düzeydedir. Ancak zamanla öğretmenin dersteki veriminin azalması gibi bir takım durumlar söz konusu olmakta. Öğrencilerin daha değişik bilgi, kültür düzeyinde öğretmenlerle buluşabilmesiyle bu durumun önüne geçilebilecek, bu durum ilgi düzeyini yeniden canlandırabilecektir. Bu sebeple öğrencinin farklı bir ses, farklı bir yüz, farklı bir mantık yapısı olan değişik düzeyde öğretmen görmesi, dinlemesi onun olaylara, konulara bakış açısı zenginliğini artıracaktır. Örnek olarak öğrenci bir sorusuna öğretmenin bir tanesinde doyurucu ve mantıklı cevap alamadığı için inanç yönündeki oluşabilecek bir sıkıntısı, dersine o dönem birkaç defa gelen misafir öğretmeninden alacağı daha doyurucu, mantıklı, bilimsel düzeydeki bir cevapla giderilebilecektir. Bu, öğrenci için de faydalı, derse konsantre olunması açısından da daha müspet olacaktır.

2- Herhangi bir okula derse giren öğretmenin tanıdığı öğrenci sayısı, ancak dersine girdiği okuldaki öğrenciler kadardır. Öğrenciler açısından da durum bu şekildedir. Ancak 2-3 tane okula misafir olan öğretmenin tanıyacağı ve kendisine ulaşacağı öğrenci sayısı daha fazla olacak, öğrenci açısından da kendisine ulaşabileceği öğretmenin fazla olması neticesini doğuracaktır.

Şurası bir gerçektir ki bir öğretmenin ulaşamadığı bir öğrencisine başka bir öğretmen ulaşabilir, onun gönlüne girebilir. Öğretmenlik yıllarındaki edindiği tecrübe ile o öğrencisine daha verimli olabilir ve dünyasına da, ahiretine de olumlu katkıda bulunabilir. Bir arının çok çiçekten bal alması daha güzeldir. Öğrencilerin de farklı kaynaklardan, öğretmenlerden bilgi ve mantıksal zenginliğe sahip olması onların kültürel zenginliğine de katkıda bulunacaktır.

3- TEOG başarısı noktasında farklı olan bir okulda derse giren bir öğretmenin misafir olarak gittiği bir okulun ders ortamını görmesi, o okulun öğretmeni ile birebir okul ve ders

ortamında etkileşimde bulunması, öğretmenin hem teknik, hem kültürel anlamda, psikolojik anlamda yeniden motivasyonuna olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

4- Misafir öğretmenin, misafir olarak derse gittiği okuldan dönüşünde, sınıfa asıl öğretmen girdiği zaman, misafir öğretmeni ile işlenen dersin bir kritiği yapılacak, kendi ders öğretmenlerinin de kendi bilgi birikimini aktarması sureti ile ders hem daha güzel pekişecek, zenginleşecek hem de sınıfça misafir öğretmenin ve müfredat konusunun bir değerlendirmesi yapılacaktır. Bu konunun daha iyi olarak anlaşılması açısından daha iyi olacaktır.

5- Başka bir okula misafir olarak derse giden öğretmenin, gitmiş olduğu okulda yeni öğretmenlerle, hatta daha önceden mezun ettiği ve orda öğretmenlik yapan eski öğrencileriyle karşılaşması, öğretmenin psikolojisi ve mesleki zindeliğinin artmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Bu durumun öğretmen açısından da olumlu katkıları olacaktır.

Dr. Osman TAŞTEKİN'in "İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programının öğretmenlere göre değerlendirilmesi" adlı bildiriminde de değindiği gibi, öğretmenin yıpranmışlık, mesleki duyarlılığının azalması sorununa da nispeten olumlu fayda sağlayacaktır.

6- Farklı bir okulda misafir olarak derse giren bir öğretmenin, farklı çevre, kültür ve öğrenci düzeyinden gelebilecek farklı sorularla karşılaşması, onların kendilerini yeniden araştırmaya itmeye teşvik etmesini sağlayacaktır. Bu da özellikle 1970-80'li yılların eğitim ve öğretimini almış öğretmenlerimizin, çağın getirdiği problem ve sorularla muzdarip olan öğrencilerimizle daha yakın tanışmasını sağlayacaktır. Bundan 15-20 yıl öncesinin öğrencilerinin sorduğu sorularla günümüzün öğrencilerinin sorduğu soruların aynı olmadığı bir gerçektir. Bu yüzden bir öğretmen ne kadar değişik öğrenci düzeyi ve ortamı ile karşılaşırsa kendini geliştirme ihtiyacını o kadar daha fazla hissedecektir.

7- Aynı okulda, aynı öğrencilerle uzun yıllar boyunca derse girmenin ister istemez bir negatif yönü de sıradanlıktır. Ve sıradanlığın getirdiği kalite kaybı vardır. Misafir öğretmen uygulaması, işte bu sıradanlığın değişmesi demektir.

8- Misafir öğretmen olarak başka bir okula derse giden öğretmen, aynı zamanda kendisinde ve öğrencilerinde sınıfına ve öğretmenine karşı bir özlem duygusu oluşturacak, tekrar okuluna derse gittiğinde öğrencileriyle bir araya gelmenin, yada öğretmenine kavuşmanın hazzını yeniden yaşayacaktır. Bu da motivasyona olumlu etki edecektir.

9- Başka okullardan edindiği izlenimini, sınıfı ile ölçülü düzeye paylaşan öğretmenin, sınıfının performansını artırmada elinde kullanabileceği bir veri olacaktır.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ SINIF YÖNETİMİ VE ÖĞRENCİLERLE ETKİLİ İLETİŞİMİN EĞİTİM SÜRECİNE ETKİLERİ

Elif ERDEN/ Sakarya

Günümüz DKAB öğretmenlerinin en çok sıkıntı yaşadığı alanların başında sınıf yönetimi gelmektedir. Sınıfta öğrenmeye uygun bir düzenin sağlanıp sürdürülmesi, genç ve tecrübesiz DKAB öğretmenlerin karşılaştığı en önemli güçlüklerden birisidir

Sınıf yönetiminde ortaya çıkan sorunları; öğrenciden kaynaklanan sorunlar, öğretmen tutumlarından kaynaklanan sorunlar ve çevresel faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar olmak üzere üç ana başlık altında toplayabiliriz.

1- Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar

Sınıf yönetiminde yaşanan sıkıntıların bazıları öğrenci kişiliğinden kaynaklanan sorunlar olmaktadır. Öğrenciler okul hayatından önceki yaşamının büyük bölümünü aile ortamında geçirirler. Ailesinde gördüğü tutum ve davranışlar çocuğun kişiliğine kazınır.

Örneğin, şiddete şahit olan veya maruz kalan bir çocuk bu davranışlardan olumsuz yönde etkilenerek sınıfta sorunlu öğrenci davranışları sergileyebilir. Sürekli fiziksel cezaya ve öteki korkutucu ceza yöntemlerine başvuran ailelerdeki çocuk ve gençlerin benlik saygıları, öz değer duyguları gelişemez, özgüven ve özerklik duyguları olumsuz yönde etkilenir ve tüm bu süreçler, çocuk ve gencin okul başarılarına olumsuz yönde etki eder.

Ekonomik yetersizlikler sebebiyle anne ve babanın uzun süre çalışmak durumunda kalması neticesinde başıboş kalan çocuk, okulda veya sınıfta öğretmenleri zorda bırakacak sorunlu öğrenci davranışları ortaya koyabilmektedir.

Başıboş bir ailede yetişen çocuk sınıf yönetimi konusunda ne kadar olumsuz sonuçlara yol açıyorsa, otoriter ve baskıcı ailelerde yetişen çocuklar da aynı şekilde olumsuzluklara neden olur.

Ailesiyle yaşadığı iletişim problemleri şüphesiz çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyerek sınıfta sorunlu davranışlar ortaya koymasına neden olabilmektedir. Parçalanmış ailelerde yetişen çocuklar, ilgi ve sevgi ihtiyaçları yeterince tatmin edilmediğinden sorunlu öğrenci davranışları sergilemekte ve sınıf yönetiminde olumsuzluklara neden olabilmektedir

Çeşitli sosyal, ekonomik, ailesel ve çevresel faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan can sıkıntısı ve moral bozukluğu çocuğun ruh dünyasını olumsuz yönde etkileyerek derse karşı olumsuz duygular beslemesine neden olabilir. Bu halet-i ruhiye içerisinde yer alan öğrenci sınıf atmosferine sağlıklı bir şekilde uyum sağlayamaz. Bu durum öğrencilerde derse karşı ilgisizlik, değişik faktörlere bağlı olarak can sıkıntısı, dersi anlayamamaya bağlı olarak

başarısızlık duygusu, çalışmaya karşı isteksizlik gibi duyguların ortaya çıkmasına neden olur. Öğrencinin derse karşı isteksiz olması, dersi anlamasını engelleyerek çocukta başarısızlık duygusuna neden olur. Bu süreçte çocuk dikkat çekme ihtiyacını başarılı bir öğrenci profiliyle gerçekleştiremeyince olumsuz davranışlar sergileyerek gerçekleştirmeyi deneyebilir. Bu durum DKAB öğretmenlerini sınıfın kontrolünü sağlama noktasında sıkıntılara sokacaktır.

2- Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar

Okulun bulunduğu çevrenin de öğrencilerin kişilik yapısı ve davranışları üzerinde önemli derecede etkili olduğu ifade edilebilir. Çocuklar birçok davranış özelliğini çevresindeki insanları gözlemleyerek öğrenirler. Bu bağlamda aile ortamının ve okulun bulunduğu muhitin çocukların davranışları üzerinde önemli etkiye sahip olduğu belirtilebilir. Aynı şekilde bir ülkenin genel yapısal özellikleri de çocukların kişilikleri üzerinde önemli etkiye sahiptir. Bir toplumun yaşam biçimi, o toplumdaki çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirler. Ekonomik ilişkiler, gelenek ve görenekler başta olmak üzere, bir ülkenin tarihi, coğrafyası, ulusal kişilik yapısını oluşturur.

Kalabalık ve kontrolsüz bölgelerde ikamet eden veya okullarında okuyan öğrencilerin, sağlıklı davranış özelliklerini göstermesini beklemek çok da doğru değildir. Bu açıdan bu bölgelerde bulunan veliler ve öğretmenler öğrencilerin okul dışındaki yaşantılarını çok iyi kontrol etmelidirler. Öğrenci okul dışında çevresinde bulunan kötü insanlarla arkadaşlık geliştirip kötü grupların tuzağına düşebilir. Bu durumda öğrencinin olumsuz çevre ve arkadaş grubunun da etkisiyle sorunlu öğrenci davranışları sergilemesi kaçınılmaz bir sonuçtur.

Okulun özellikleri ve atmosferi, sınıf ve sınıf yönetimini de önemli oranda etkilemektedir. Çevreden gelen gürültünün fazla olması, öğretmeni duymakta zorlanan öğrencilerin derse olan motivasyonunu olumsuz yönde etkileyerek sınıf yönetimi konusunda güçlükler oluşturabilir. Yine sınıftaki öğrenci mevcutlarının aşırı kalabalık olması DKAB öğretmenleri açısından sınıf yönetimini oldukça güçleştirmektedir.

Sınıf içinde herkesin ortak katılımıyla oluşturulmuş, sınıfta birlikte düzen içinde yaşamının gereklerini ortaya koyan açık ve belirli kuralların olmaması da sınıfın düzenini olumsuz yönde etkiler.

Globalleşmeye ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak öğrencilerin ilgi alanlarının tamamen farklılaşması şüphesiz öğrencileri sınıflarda derslere motive etmeyi güçleştirmektedir. Öğrencilerin, çağımızın en önemli nimetlerinden birisi olarak kabul edilen akıllı cep telefonlarını, bilgi elde etmekten ziyade oyun, sosyal hesaplar ve sohbet amacıyla bilinçsizce kullanmaları hem bilişsel, hem sosyal gelişimlerine zarar vermekte hem de derslerine ayırmaları gereken zamanı boşuna harcamalarına neden olmaktadır.

Aynı şey televizyon için de geçerlidir. Televizyon izleme süresi arttıkça, çocuğun okul başarısı ve arkadaşları ile olan sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilenmektedir. Popüler bazı film ve dizilerde görülen bazı olumsuz tutum ve davranışlar maalesef çocuklarımız açısından kötü örnek oluşturmaktadır. Öğrenciler model olarak aldıkları bu karakterlerin olumsuz bazı uygulamalarını sınıf içinde arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı sergileyebilmekte, bu durum sınıf düzeni açısından olumsuzluklara neden olabilmektedir.

3- Öğretmen Tutumlarından Kaynaklanan Sorunlar

Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulamasını ve öğretmen yeterlik alanları olarak ifade edilebilecek geniş bir genel kültür, sağlam bir özel alan bilgisi ile eğitime ve öğretme yeterlikleri olarak da ifade edilen iyi bir meslek formasyonu kazanmış olması ve kendini devamlı olarak geliştirmeye çalışmasını gerekli kılar.

Öğretmen sınıf yönetiminin en etkili ögesidir. Öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde çok önemli bir etkiye sahip olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir.. Öğretmenin öğrencilerin, dolayısıyla da birey ve toplumun üzerindeki güçlü etkisi, bir etkileşim süreci olan eğitimi planlayan, uygulayan ve değerlendiren kişi olmasından kaynaklanmaktadır.

Konularına hakim olan DKAB öğretmeni öğrencilerini derse aktif olarak katar. DKAB öğretmeni ders sunularını açık olarak sunmalı, öğrencilerin öğrenme esnasında karşılaştıkları sorunları görebilmelidir. DKAB öğretmenin etkinliği, uygun araç ve yöntemleri eğitimsel amaçları gerçekleştirebilecek biçimde kullanabilmesi ile gerçekleşir.

Etkili sınıf yönetiminin önemli değişkenlerinden biri öğretmen davranışlarıdır. Yani etkili DKAB öğretmeni yalnızca öğretimin nasıl yapılacağını ya da öğretim sırasında karşılaşılan sorunların nasıl çözüleceğini bilen değil, bildiklerinden hangisini ne zaman uygulayabileceğine karar veren ve bunu uygulayan öğretmendir.

DKAB öğretmenin kişisel nitelikleri ve davranışlarının öğrencilerdeki davranış değişikliklerini etkilediği son yıllarda yapılan araştırmalarda gözlenmektedir.

DKAB öğretmenleri, öğrencinin değerlendirilmesine notu önemli bir ölçek olarak kabul etmemeyi, her öğrencinin birey olarak varlığına saygı duymayı, öğrenciden gelen eleştiriye olumlu tepki vermeyi, öğrenci ile ilişkilerde nazik olmaya özen göstermeyi ve önyargılardan kurtulmayı gerçekleştirebilmelidir. Yaptığı işi ilgi çekici hale getirebilen, iyi plan yapabilen ders ve ödevleri iyi açıklayabilen bir DKAB öğretmeni sınıf yönetiminde başarılı sayılır.

Öğretmenlerin söz ve davranışları yalnızca kendilerini ilgilendirmez. Çevresindekileri ve bütün toplumu etkiler. Bu nedenle DKAB derslerinin etkili olabilmesi için ilk önce DKAB öğretmenlerimizin etkili olması gerekmektedir.

Sınıf yönetiminde etkili ve başarılı olabilmesi için bir DKAB öğretmeninde alan bilgisi, kişilik özellikleri, mesleki yeterlilik özellikleri, öğrenciye karşı tutum özelliklerini başlıklar altında sıralamak gerekirse bu özellikler şunlardır.

A- Alan Bilgisi Özellikleri

- 1-Alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmalıdır
- 2-Bildiklerini öğrencilerine aktarabilmelidir
- 3-Müfredattan ve müfredat programındaki olası değişikliklerden haberdar olmalıdır
- 4-Alanı ile ilgili yenilikleri yakından takip etmeli ve bilgilerini güncellemelidir
- 5-Alanı ile ilgili kitaplardan oluşan bir kütüphanesi olmalıdır
- 6-Öğrencilerini nesnel olarak değerlendirebilecek ölçme-değerlendirme bilgisine sahip olmalıdır

B- Kişilik Özellikleri

- 1-Güzel ahlaklı olmalıdır
- 2-Milletinin değerlerine, gelenek ve göreneklerine bağlı olmalıdır
- 3-Çevresine ve öğrencilerine davranışlarıyla model olmalıdır
- 4-Kendisiyle barışık olmalıdır
- 5-Çalışkan ve üretici olmalıdır
- 6-Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmalıdır
- 7-Sosyal, kültürel ve entelektüel olmalıdır
- 8-Güçlü bir empati becerisi olmalıdır
- 9-Meraklı, araştırmacı olmalı; gazete, dergi, kitap okumalıdır
- 10-Söyledikleriyle yaptıkları tutarlı olmalıdır
- 11-Hak ve özgürlüklere saygılı olmalıdır
- 12-Yeniliğe ve gelişime açık olmalıdır
- 13-Sözüne güvenilir olmalıdır
- 14-Dış görünüşüne özen göstermelidir
- 15-Beden dilini iyi kullanmalıdır

DKAB Öğretmenlerinin iyi model ve güzel ahlak sahibi olarak, öğrencilerine sadece bilgi yükleyen değil, toplumun yitirmeye yüz tutan değerlerinin, insanî vasıfların öğretilmesinde üzerlerine çok büyük görevler düşmektedir.

C- Meslekî Yeterlilik Özellikleri

- 1-Öğrencilerinin içinde bulunduğu gelişim dönemlerinin özelliklerini bilmeli ve durumlarına uygun davranış geliştirmelidir
- 2-Öğrencilerini tanımalı ve onlara uygun yönlendirmeler yapabilmelidir
- 3-Derslerine planlı ve hazırlıklı girmelidir
- 4-Sınıfını iyi yönetmeli, sınıf içi düzeni ve disiplini sağlayabilmelidir
- 5-Öğrencilerinin bireysel farklılıkların keşfedebilmeli ve her birinin öğrenme hızı ve biçimine uygun öğrenme imkânı sağlamalıdır
- 6-Kendisini ve bilgilerini güncellemelidir
- 7-Derslerine zamanında girmelidir
- 8-Öğrencilerini objektif olarak değerlendirebilmelidir
- 9-Öğrencilerini derste aktif kılacak stratejileri benimsemelidir
- 10-Okulda yapılan etkinliklere katılmalıdır
- 11-Ekip ruhuna sahip olmalıdır, okulun diğer çalışanlarıyla iyi ilişkiler kurmalıdır
- 12-Sınıf içi pekiştiricileri (ödül ve ceza) yerinde kullanabilmelidir
- 13-Bilgi teknolojilerini derslerinde yeteri kadar kullanmalıdır

DKAB Öğretmenlerinin mesleğini sevmemesi ve bu işi sadece maddi ihtiyaçlarını tatmin etmek amacıyla yapıyor olması olumsuz bir duruma neden olabilir. Şurası bir gerçektir ki, insanların, sevmeyerek ve istemeyerek yaptıkları işlerde başarılı olmaları mümkün değildir. DKAB Öğretmenlerinin de bu isteksizlikleri ve dersleri angarya olarak görmeleri, derse hazırlıksız ve plansız gelmelerine neden olur. Bu durum monoton ve gelişigüzel bir sınıf atmosferi oluşturarak, verimli bir sınıf yönetimi ortamının ortaya çıkmasına mani olur.

D- Öğrenciye Karşı Tutum Özellikleri

- 1-Öğrencilerine karşı iyi bir dinleyici olmalıdır
- 2-Öğrencisini her yönüyle tanımalıdır
- 3-Öğrencilerini notla tehdit etmemelidir
- 4-Öğrencilerini sevmeli, sevdiğini hissettirmelidir
- 5-Öğrencilerine verdiği sözleri tutmalıdır
- 6-Öğrencilerine bilgi aktaran değil, onları bilgiye ulaştıran olmalıdır
- 7-Öğrencilerini kendi çocukları gibi değerlendirmelidir
- 8-Öğrencilerinin problemleri ile ilgilenmelidir
- 9-Öğrencilerini küçümsememeli, alay etmemelidir
- 10-Öğrencileri arasında ayırım yapmamalıdır

11-Öğrencilerinin kendilerine özgü düşüncelerini ortaya koyabilmeleri için onlara fırsat vermelidir

Bir DKAB öğretmenin en başta gelen görevlerinden birisi sınıftaki bütün öğrenciler için eşit öğrenme ortamları oluşturmaktır. Sınıf içinde öğretmenin sadece birkaç başarılı öğrenciyle diyalog geliştirmesi diğer öğrencilerin tepkisine yol açar ve sınıf yönetimini güçleştirir. Öğretmenin “Ne yapayım sadece önlerdeki birkaç öğrenci dersimi dinliyor veya dersime katılıyor” şeklindeki mazeretleri de kabul edilebilir değildir. Bu durum DKAB öğretmenin dersini yeterince ilgi çekici hale getiremediğinin göstergesidir.

DKAB öğretmeni topluma yön veren örnek kişidir, dolayısıyla üstün niteliklere sahip bulunması gerekir. “Bir DKAB öğretmeni hareket ve davranışlarında ağırbaşlı, ölçülü, yumuşak huylu, mütevazı ve müsamahalı olmalıdır. DKAB Öğretmeni kendisini iyi yetiştirmeli, devamlı olarak bilgisini arttırmalı, branşında yazılan eserleri ve eğitimle ilgili gelişmeleri yakından takip etmelidir. Kendisini sürekli yenilediği, ilmini arttırdığı gibi öğrencilerini her zaman ilme ve öğrenmeye teşvik etmelidir.

DKAB öğretmeni planlı programlı çalışan, işlerini zaman ve duruma göre ayarlayabilen, bir kişi olmaya özen göstermelidir. Derse girişi ders işleyişi, başka insanlarla olan münasebeti okulda bulunan diğer öğretmenlerle ilişkileri sağlıklı ve onlara örnek olabilecek nitelikte olmalıdır.

Öğrencilerle Etkili İletişimin Eğitim Sürecine Etkileri

Sınıfta verimli bir eğitim-öğretim oluşturmada olmazsa olmaz faktör hiç şüphesiz öğretmen-öğrenci iletişimidir. DKAB Öğretmeni ve öğrenci arasında saygı, güven ve karşılıklı anlayış temeline dayalı bir ilişkinin oluşması sınıftaki eğitim-öğretim faaliyetlerini olumlu yönde etkiler. Bu ilişkilerin ortaya çıkmasında DKAB öğretmenin takınacağı demokratik ve özgürlükçü tutumlar son derece önemlidir. DKAB öğretmeni otokratik ve baskıcı bir model benimserse öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri sağlıklı bir sınıf atmosferi oluşmaz ve bu durum öğrencilerin yetenek ve kabiliyetlerinin ortaya çıkmasını engeller. “Öğrenciler güvensizlik duyduklarında, psikolojik gereksinimleri karşılanmadığında, sevilmediklerinde, kendilerini değersiz, gergin ve yalnız hissettiklerinde derse katılım istekleri kalmaz. Böyle zamanlarda öğretmenin tüm öğretim çabaları boşa gider.

DKAB öğretmenin öğrenciyle ilgili ona verdiği iletiler, yarın onun kendisi ile ilgili değer yargılarını oluşturacaktır. Bu nedenle DKAB öğretmenin konuşması, öğrencinin kendini değerlendirmesi ve öğretmeniyle ilişkileri ve iletişimi açısından yapıcı da.

DKAB öğretmeninin geleneksel disiplin anlayışları çerçevesinde oluşturduğu eleştirici, yargılayıcı, küçümseyici, azarlayıcı ve alaycı sen iletileri, öğrencilerde hayal kırıklığı yaratarak, öğretmene ve derse karşı olumsuz duyguların oluşmasına neden olur ve öğretmen-öğrenci iletişimini ve ders başarısını olumsuz yönde etkiler. Ben iletilerini kullanan DKAB öğretmeni, öğrencisine gerçek duygularını açık yüreklilikle ve samimiyetle ifade etmekte aynı şekilde öğrencisinden dönütler alabilmektedir.

DKAB öğretmeninin kullandığı kelimeleri seçerek konuşması, kelimelerin telaffuzlarına dikkat etmesi, vurgu ve tonlamalara özen göstermesi, jest ve mimiklerini yani beden dilini etkili kullanması öğretmen-öğrenci iletişimini olumlu yönde etkiler. Yine öğretmenin iletişimde dikkat etmesi gereken noktalardan birisi sınıfta bütün öğrencileriyle göz temasını gerçekleştirebilmesidir. DKAB öğretmeninin çoğu zaman ön sıralardaki başarılı öğrencilere bakarak ders anlatması, sınıftaki diğer öğrencileri atıl durumda bırakarak, diğer öğrencilerde sevilme ve kabul edilmemeye bağlı olarak özgüven eksikliğine yol açabilir, bu durum öğrencide derse ve öğretmene karşı ilgisiz tutumlar oluşturarak, iletişim problemlerine yol açabilir.

DKAB öğretmeninin öğrencileriyle iletişimde önyargılı olmaması gerekir, bunun da yolu onun, bütün öğrencilerine karşı koşulsuz sevgi beslemesidir. DKAB öğretmenlerinin öğrencileri arasında eşit ve adil yaklaşımı da öğretmen ve öğrenciler arasında saygı ve güvene dayalı bir iletişim oluşmasını sağlar.

Öğretmenin eğitimde, DKAB öğretmeninin de DKAB dersinde üstlendiği rol ve sahip olduğu statüden hareketle, daha başarılı ve daha verimli bir DKAB eğitim öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için, temel unsur bu dersin öğretmenidir.

Nitelikli, üretken, bilime ve sanata değer veren, toplumsal değerlerimizi özümsemiş bireyler yetiştirebilmemiz, DKAB öğretmeninin niteliklerine ve sahip olduğu yeterliklerin farkında oluşuna ve bunları sürekli olarak geliştirme çabasına bağlıdır. Eğitim öğretim sürecinin sürekli değişen ve gelişen yapısı, DKAB öğretmenlerinin de kendini değerlendirmesi ve geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Bununla birlikte yeni bin yılın döneminde insanların teknoloji ürünlerini sonuna kadar kullanmakla birlikte, manevî ihtiyaçlarını gidermek için dine yönelmesi, insan doğasının her iki yönünün de (beden ve ruh) anlaşılmasına ve ihtiyaçlarının giderilmesine başladığını göstermektedir. Bütün bunların eğitimle kazandırılması gerekir. Bu görev öncelikle DKAB Öğretmenlerine düşmektedir. DKAB Öğretmeni ve DKAB dersi, ülkemizin geleceği, insanımızın manevi ve kültürel problemlerinin çözümü, toplumun huzur ve refahı için büyük önem arz etmektedir.

Öğretmenlik sürekli kendini yenilemeyi ve geliştirmeyi gerektiren bir meslektir. Bunu başaramayan DKAB öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olmaları mümkün değildir. Öğretmen, teknolojinin kullanımı, gelişim psikolojisi, alan bilgisi başta olmak üzere ilgili alanlarda kendini sürekli yenilemeli ve geliştirmeli, dünyadaki sosyal ve siyasi gelişmeleri de yakından takip etmelidir.

DKAB öğretmenlerinin eğitim teknolojileri alanında meydana gelen gelişmeleri takip etmeleri artık kaçınılmayacak bir ihtiyaç haline gelmiştir. Öğretmen dersi ile ilgili ders materyalleri hazırlayabilmeli ve bu materyalleri teknik imkânlarla birlikte kullanabilmelidir. Mesleğini etkili bir şekilde sürdürmek isteyen öğretmenler teknoloji konusunda kendini geliştirmek zorundadır.

DKAB öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri gereken diğer bir alan, gelişim ve öğrenme psikolojisidir. Her yıl aynı yaşlarda bize teslim edilen öğrencilerimizin duygusal ve psikolojik gelişmelerinde farklılaşmalar meydana gelmektedir. Bu farklılaşmalardan iki tanesinin biz DKAB öğretmenlerini daha çok ilgilendirdiğini düşünüyorum. Birincisi öğrencilerimizdeki sorumluluk bilincinin zamanla zayıflaması, ikincisi de biyolojik ergenlik yaşıyla ruhsal olgunluk düzeyinin zamanla farklılaşmasıdır. Bir DKAB öğretmeni, yeni nesildeki bu gelişmeleri bilmeli ve nasıl davranması gerektiğinin farkında olmalıdır. Aksi takdirde başta iletişim kurmak olmak üzere, öğrencileriyle anlaşması ve onlara faydalı olabilmesi oldukça zordur.

DKAB öğretmeni; alan bilgisi açısından yeterli olması, öğrencilere değer vermesi, güler yüzlü ve hoşgörülü olması, öğrencilerin görüşlerine değer vermesi, konuları güncel örnekler vererek anlatması, velilerle iletişim kurması- onları bilgilendirmesi, konularla ilgili örnek olay ve hikâyeler anlatması-genel kültürünün iyi olması- teknolojiyi iyi bir şekilde kullanabilmesi, farklı dini düşünce ve görüşleri hoşgörü ile karşılaması, ibadet ve ahlakla ilgili öğretilere kendisinin de uyması, davranışları ile öğrencilere örnek olması, dersini eğlenceli hale getirmesi, isimle hitap etmesi, ayırım yapmaması, notunun bol olması gibi özelliklere sahip olmalıdır.

Biz DKAB öğretmenleri insanlık tarihinin en eski ve en zor mesleğinin mensuplarıyız. Biz insan yetiştiriyoruz ve insan yetiştirmenin bize yüklediği sorumlulukların da farkında olmalıyız. Bugün, dini anlayış ve hoşgörüyü sahip, iyilik, doğruluk, yardımlaşma, merhamet ve adalet gibi değerleri yaşatacak, insan hak ve hürriyetlerine sahip çıkacak, öğrenciler yetiştirmek bizlerin elindedir. Mesleğimizi sadece ders konularını işlemekle sınırlı tutamayız. Öğrencilerimizin ufkunu açarak, din sevgisini öğretmek, milletimizin, tarihi, kültürel ve medeniyet birikimlerini tanımasını sağlayacak etkinlikler üretmeliyiz. Vatanını,

milletini seven, tarih ve kültürünü tanıyan nesiller yetiştirmek bizim en önemli hedefimiz olmalıdır ki derslerimizde istediğimiz başarılarla ulaşalım.

ORTAOKUL (5.-6.-7.-8. SINIF) DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARINDAKİ AHLAK ÜNİTELERİ HAKKINDA BİR İNCELEME

Esra AY/ İstanbul

Türkiye, 2000’li yılların başlarında eğitim alanındaki güncel talepleri karşılamak, bilim ve teknolojiye son dönem gelişmelere ayak uydurmak ve çağın şartlarına uygun eğitim almış kaliteli bireyler yetiştirmek amacıyla eğitim politikalarında köklü değişimlere gitmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışı olarak tanımlayabileceğimiz bu yeni yaklaşım biçimi, bilgiyi bireylerin dışında var sayan nesnel bakıştan ziyade kişilerin zihinlerinde ancak kendi gerçekliklerinden hareketle anlamlandırabilecekleri bir inşa faaliyeti olarak görür. Bu felsefi yaklaşımın somut alanda getirdiği en önemli yenilik öğrencileri birer alıcı konumundan çıkarıp bilgiyi aktif olarak yapılandıran bireyler olarak görmesidir. Yapılandırmacılık, bilginin öznel, bağlamsal, kişisel inşacı, bireyin kendi tecrübe ve yaşantısı ile bağlantı kurabildiği, etkileşim sonucu oluşturulabilen karakterine vurgu yapar.

Eğitimde görülen bu zihniyet değişimi doğrultusunda öğretim programları, ders müfredatları ve ders kitapları da yeniden hazırlanmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi özelinde baktığımızda dersle ilgili öğretim programlarının 2005 yılında lise düzeyinde, 2006 yılında ise ilköğretim düzeyinde değiştirildiği görülmektedir. Yeni DKAB (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) programında öğrenciyi öğrenme süreçlerinde aktif hale getirme ve din öğretiminin eğitimbilimsel ve dinbilimsel kriterlere göre yapılması vurgulanan iki temel husus olarak göze çarpmaktadır. Eğitimbilimsel yaklaşım, öğrenci merkezli, etkinlik ağırlıklı, çoklu zeka kuramlarını dikkate alan, kavram öğretimini önemseyen, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun verilen ve öğrencide anlam oluşturma, etkili iletişim ve problem çözme becerileri kazandıracak bir eğitim-öğretimin önemine vurgu yapar. Dinbilimsel yaklaşım ise İslam dininin temel değerlerine odaklanan, bütünleştirici, mezhepler-üstü, Kuran ve sünnet gibi asli kaynaklardan hareket eden, öğrencilerin inanç, ibadet ve ahlak konularında doğru bilgilere sahip olmasına hizmet eden, diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmanın yanı sıra hoşgörü ilkesiyle hareket edebilmelerini sağlayan ve bilimsel-araştırmaya dayalı bilgiye önem verilen bir din dersini hedeflenmektedir. Özetlemek gerekirse, yeni DKAB programına uygun bir din eğitimiyle yetişecek öğrencilerin eleştirel düşünmeye, soru sormaya, fikir alışverişinde

bulunmaya açık, milli değerleri, örf ve adetleri kadar evrensel değerleri de benimsemiş, ahlaki, sosyal ve kültürel değerlere saygılı, etkinliklerle öğrenme sürecine aktif olarak katılan ve dinini öğrenirken aklını kullanmaya önem veren bireyler olması beklenmektedir.

Söz konusu öğretim programının sağlıklı ve eşitlikçi bir biçimde yürütülebilmesi için bu yol haritasını izleyen ders kitaplarının hazırlanması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Eğitim alanında öğretmen ve öğrencinin bir numaralı ders materyali olan ders kitapları müfredatın planlı bir biçimde aktarılabilmesi, öğretmenin konuları anlatırken zaman sınırlılığı dolayısıyla vurgulaması gereken temel hususları seçebilmesi ve öğrencinin dini bilgi gibi soyut ve karmaşık yönleri çok olan bir öğrenme alanını kendi gelişim düzeyine uygun bir biçimde okuması, anlaması ve uygulaması için elzemdir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitapları her sınıfın seviyesine göre sunumu çeşitlilik arz eden altı temel öğrenme alanı üzerine inşa edilmiştir. Bu konular sırasıyla her biri bir bölüm oluşturacak şekilde “İnanç, İbadet, Hz. Muhammed, Kuran ve Yorumu, Ahlak, Din ve Kültür” olarak belirlenmiştir. Bu üniteler öğrencinin sahip olması hedeflenen bilgi, beceri, değer ve tutumlar anlamına gelen ‘kazanım’ları öğretirken birbirileri arasında ilişkisellik kurulmuştur. Bununla beraber, konular diğer derslerle de irtibatlandırılarak onların öğrenme alanına giren kazanımları da içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Bu çalışmada bütün ünite konularını inceleme imkanı bulunmadığından sadece Ahlak öğrenme alanı ile ilgili değerlendirmeler yapılacaktır. Ahlak, herhangi bir toplumda yaşayan bireylerin benimsedikleri ve uymak zorunda oldukları kurallar bütününe verilen isimdir. Çağımızda toplumsal alanda yaşanan pek çok sorunun din, ahlak ve değer dünyasının insan hayatı üzerindeki etkisini yitirmesi kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu sebeple, yeni yetişen nesillere dini, milli, ahlaki, toplumsal ve evrensel değerlerin öğretilmesi ve bu öğrenmenin öğrencide kalıcı birer tutum haline getirilebilmesi oldukça önemlidir. 2006’da değişen yapısıyla din öğretimi yapılandırıcı modele uygun olarak ahlak eğitimi, çocukların kendi hayatlarıyla bağ kurabilecekleri, çeşitli etkinliklerle bilişsel düzeyde aktif hale gelebilecekleri ve kazanımların kalıcılığını test etmek amacıyla ünite sonlarında verilmiş öz değerlendirme formlarıyla kendilerini değerlendirebilecekleri bir tarzda sunulmuştur.

Ders kitaplarının dördüncü ünitelerini oluşturan Ahlak öğrenme alanı genel olarak öğrencilere “din-ahlak ilişkisini, kişisel gelişim ve toplumsal barış için millî, ahlaki ve dinî değerlerin önemini, hak ve özgürlüklerin kullanımını, barış içinde yaşamayı, dürüst ve güvenilir bir insan olmayı, affetmeyi ve bağışlamayı” öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 4. Sınıftan 8. Sınıfa kadar Ahlak öğrenme alanında yer alan ünitelerin içerikleri şu şekildedir:

4. **Sınıf:** Sevgi, Dostluk Kardeşlik
5. **Sınıf:** Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım
6. **Sınıf:** İslam'ın Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar
7. **Sınıf:** Din ve Güzel Ahlak
8. **Sınıf:** İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar

Öğrenciler bu öğrenme alanıyla genel olarak sevme ve sevilmenin dinî, ahlaki ve toplumsal bir değer olduğunun, kin ve nefretin sevgi, barış, kardeşlik ve dostluğu ortadan kaldırdığının farkına varır, dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir. Paylaşmanın bir ihtiyaç ve erdem olduğunu, sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında dinî ve millî bayramların önemini anlar. Toplumda zor durumda olanlara, kimsesizlerin ve engellilerin sorunlarına karşı duyarlı olur. Dinimizin sakınmamızı istediği davranışlar ve kötü alışkanlıkların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler ve bunlara çözümler üretir. Kumar, alkollü içki, uyuşturucu ve sigaranın kişinin sağlığına ve topluma vereceği zararları kavrar ve bunlardan uzak durur. Başkalarının haklarına saygılı davranarak kul hakkı konusunda duyarlı olur. Bireyin güzel ahlak sahibi olmasında dinin rolünü fark eder. İslam'ın ahlaki değerlerini öğrenerek ahlaklı davranma konusunda duyarlı olur.

Ders kitaplarını oluşturan öğeler incelendiğinde her ünitenin planlanmasında şu ortak unsurlara yer verildiği görülmektedir:

Kazanımlar: Öğretim süreciyle öğrenciye kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve değerler.

Etkinlikler: Her konunun öğrenci tarafından içselleştirilmesine katkı sağlayacak çalışma örnekleri.

Açıklamalar: Kazanım ve etkinliklerin ünite boyunca nasıl irtibatlandırılacağı ve becerilerin nasıl değerlendirileceği ile ilgili açıklama notları.

Değer: Ünite boyunca verilmesi hedeflenen temel ahlaki ilke ve prensipler.

Beceri: Öğrencinin öğrenim sürecini kalıcı, sürdürülebilir ve yaşantısına aktarabilir hale getirdiğine işaret eden kabiliyetleri.

AHLAK ÖĞRENME ALANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. **İçerik Açısından Değerlendirme:** Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarının ahlak öğrenme alanları içerik açısından incelendiğinde konuların birbiriyle bütünlük arz ettiği görülmektedir. 5. Sınıfta vurgulanan paylaşma, dayanışma, hoşgörü, kardeşlik vb. değerleri öğrencilerin toplumsal sorumluluklarının bilincinde olmasını hedefler. Bu anlamda, 5. Sınıftaki “ Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım” ünitesinin 4. Sınıftaki “Sevgi, Dostluk, Kardeşlik” ünitesini

tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Diğer taraftan 6. sınıftaki “İslam’ın Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar” ünitesi ile 7.sınıftaki “Din ve Güzel Ahlak” üniteleri bireysel ahlakın gelişimini sağlayıcı şekilde birbiriyle bağlantılıdır. 2011-2012 yılında 7. ve 8. Sınıf ahlak ünitelerinin yer değiştirilmesiyle öğrenme alanlarındaki kopukluk giderilmiş ve dinin ahlaki yasak ve tavsiyeleri peş peşe senelerde verilerek konu bütünlüğü sağlanmıştır. “ İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar” ünitesinin 8. Sınıfta olması ergenlik dönemine girmiş gençlerin kötü alışkanlıklara eğilim göstermesi riskine karşı önleyici tedbirler alınması konusunda da avantajlar sağlamıştır. Ayrıca ünitenin sonunda kul hakkının önemine vurgu yapan bir konunun bulunması 4. Sınıftan itibaren öğrenilen kişinin kendine ve topluma karşı görevlerine sadık kalmaması durumunun sakıncalarını hatırlatması bakımından yerindedir.

- 2. Temel Kaynakların Kullanımının Değerlendirilmesi:** Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinden biri olan bilimsellik ilkesi gereği ve ilköğretim DKAB Öğretim programı ilkelerinden bir ilke olarak konuların işlenmesinde ve örneklerin belirlenmesinde Kuran ve sünnetten olan ile kaynağı belirsiz ya da şüpheli dini bilgilerin ayırt edilmesine özen gösterilmelidir. Zaten çocuklar sosyal çevrelerinden din bilgisi adı altında yalan yanlış birçok hurafe, örf, adet yaklaşımlarına maruz kalmaktadırlar. Öğretmenin görevi ders esnasında verilen örnekleri ve sorulan sorulara cevapları dinin temel kaynakları ışığında cevaplandırmasıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarındaki ahlak öğrenme alanları incelendiğinde ahlak konularının ilgili ayet ve hadislerle desteklendiği görülmektedir. Kuran-ı Kerim mealleri olarak Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı yayımlarının hazırladığı mealler kullanılmıştır. Ayetlerin bir kısmı tam metin olarak verilirken, bazıları ise üç nokta ile gösterilerek konu ile ilgili bölümleri alınmak suretiyle alıntılanmıştır. İkinciye örnek olarak 5. Sınıf ders kitabında “İyilik... mala olan sevgilerine rağmen onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene verenlerin... tutum ve davranışlarıdır.” (Bakara Suresi, 177. Ayet) ayeti tam metniyle verilmemiştir. Yine Kadir Gecesi anlatılırken Kadir suresinin bütün meali kullanılmamıştır. Benzer şekilde 6. Sınıf ders kitabında gıybet ve iftira konusunda verilen Hucurat suresi 12. Ayetin sadece “Ey iman edenler!... Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın...” bölümlerine yer verilmiştir. Kanaatimizce bu yöntem ayetlerin konu ile ilgisinin

kurulmasında daha etkili olacağından olumludur. Ancak bu ayetler üzerine konuşulurken öğretmen ayetin tamamının bu olmadığını söylemeyi ihmal etmemelidir.

Ahlak ünitelerinde kullanılan hadislere baktığımızda konu ile doğrudan bağlantılı hadislerin öğrencilerin anlayacağı şekilde sade bir şekilde sunulduğu söylenebilir. Hadislerin seçildiği kaynaklara bakıldığında Buhari'nin Sahih Buhari ve Edebül Müfret'i, Müslim'in Camius Sahih'i, Tirmizi'nin Sünen'i, Nevevi'nin Riyazüs Salihin'i, Ebu Davud'un Sünen'i gibi birinci derece hadis kaynaklarının kullanıldığı görülür. (6.sınıf ders kitabıyla aynı yayınevi tarafından basılmasına rağmen 7. Sınıf kaynakçasında Kuran ve hadis kaynaklarına yer verilmemesi dikkatlerden kaçmamıştır.)

5. Sınıf kitabındaki hadislerin hem muhteva hem de dil açısından öğrenci düzeyine uygun olduğu görülmektedir. Örneğin, “Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve bir diğerini korumakta bir vücut gibidirler. Vücudun herhangi bir organı rahatsız olunca diğer organları da bu yüzden rahatsız olur” hadis-i şerifi sevgi, kardeşlik, dayanışma ve yardımlaşma değerlerinin öğretilmesine doğrudan katkı sağlamaktadır. 6. Sınıf ünitesi olan “İslam'ın Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar” ünitesinde yer alan kötü davranışlarla ilgili etkili hadisler mevcuttur fakat hem hadis ve ayetlerin farklı renklerde basılmamış olması hem de ‘müstesna, gıpta etmek, şer, zerre, zan” gibi kelimelerin günümüz diliyle açıklamalarının bulunmaması hadislerin ayırt edilmesi ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. 7. Sınıfta Din ve Güzel Ahlak ünitesi anlatılırken “İman bakımından müminlerin en üstünü ahlakı en güzel olan ve ailesine iyi davranandır” hadisinin yer alması bir müslümanın güzel ahlak sahibi olmasının onun kaçınılmaz bir özelliği olması gerektiği vurgusunu yapabilmek açısından yerindedir. Konunun alt başlıklarında yer alan hadislerin de güzel ahlakla ilgili kazanımların gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak tıpkı 6. Sınıf ünitesinde olduğu gibi burada da ayet ve hadislerin ayrı renklere yazılmaması problemi vardır. 8. Sınıftaki “İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar” ünitesinde kötü alışkanlıkların yasaklanmasında miktarının bir kriter olamayacağını belirtmek amacıyla “Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır” hadisinin zikredilmiş olması önemlidir. Ayrıca etkinlik bölümünde kişi eğer kul hakkı işliyorsa yaptığı ibadetlerin sevaplarının hesap günü kendisinden alınıp hak sahibine verileceğini söyleyen uzun hadis metni kul hakkının önemini ve hak ihlallerinin er ya da geç cezalandırılacağını bu yüzden insanların haklarına saygılı olunması gerektiğine değinir. Bu hadis öğrencilere Allah'ın rızasını kazanmak için yalnızca ibadet etmenin yeterli olmayacağını da öğretmeye yardımcı olur.

Sonuç olarak, ahlak öğrenme alanında seçilmiş olan ayet ve hadislerin konu içerisindeki kullanım yerleri, amaçları, sunumu ve yorumlanması öğrenciye aktarılacak istenen mesaj ve kazanımlara uygun olduğu söylenebilir.

3.Okuma Metinlerinin Değerlendirilmesi: Okuma metinleri, ders kitaplarında öğrenme hedeflerinin (konu, kavram, değer, beceri vs.) öğrenciye kısa yoldan ve etkili bir biçimde aktarılmasını sağlayacak hikaye, şiir, kitap bölümü, konuşma vb.den oluşur. İlköğretim DKAB ders kitaplarının ahlak öğrenme alanındaki okuma metinlerine göz attığımızda 5. Sınıf haricinde bütün ders kitaplarında okuma metni olduğu görülmektedir. 5. Sınıfta ise çok sayıda okuma metni boyutundaki parçanın etkinlik adı altında verilmiş olduğu görülmektedir. Kanaatimizce hem vakit yetersizliği hem de öğrencide bıkkınlık yaratacağından ötürü bu kadar çok etkinlik yerine bir orta uzunlukta okuma metni verilmiş olması daha verimli bir çalışma düzeni sağlardı. 5. Sınıf kitabının diğer kitaplara göre eski basım olması onu bu hususta diğer kitaplardan ayırtmıştır. Diğer sınıflardaki okuma metinleri arasında uzunluk olarak farklılıklar görülmektedir. 8. Sınıfta bilge adamın öğrencilerine kötü alışkanlıklara dair nasihatini yer aldığı parça kısa olmasına rağmen verdiği örnek kötü alışkanlıkların çok çabuk alışkanlık yaratacağı tehlikesini oldukça etkili bir şekilde anlatmaktadır. 7.sınıf ders kitabı üç adet okuma metni ile en fazla metne sahip olan kitaptır. Tevazu ile ilgili Tavşan ve Kaplumbağa hikayesi insanların sahip oldukları özelliklerle böbürlenmesinin yanlışlığını çok etkili bir biçimde özetlemektedir. Çocukların aklında yer etmesi zor olan tevazu kavramının yaygın olarak bilinen bu hikaye ile anlatılmasının kavramın hatırlanmasını kolaylaştırıcı etki yaratacağı iddia edilebilir. Güzel ahlaklı olmanın vurgusu diğer iki parçada Yunus Emre, Hz. Mevlana, Kaygusuz Abdal gibi büyüklerin nasihatleriyle anlatılmıştır. Çocukların ahlaki öğütler alırken kültür ve medeniyetimizin önemli isimlerini tanıması oldukça önemli bir kazanımdır. 6. sınıf parçası ise Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'a öğütlerinden oluşturulmuştur.

Kanaatimizce okuma metinleri, öğrencinin bilgiyi kendine mâl edebilmesi bakımından öğrenme sürecine olumlu katkılar sağlamaktadır. Ancak metinler seçilirken farklı sınıf düzeylerine uygun hareket edilmeli, metinler ya kısa kısa birden fazla ya da ünitenin sonunda konuyu özetleyen kısmen uzun bir hikaye (veya türevleri) yer almalıdır. Alt sınıflardaki öğrencilerde okuma parçalarını okuma ve değerlendirme isteği fazla iken üst sınıflarda aynı ilgi ve dikkat görülmemektedir. Genel gözlemimiz ders kitaplarındaki okuma parçalarının sınıf seviyeleri ve müfredat kazanımlarına uygun olduğu yönündedir.

4- Etkinlik Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi

İlköğretim ders kitaplarında öğrenme hedeflerinin öğrencide bilgi, beceri, tutum ve değer haline gelmesi için çeşitli etkinlik örneklerine rastlanmaktadır. DKAB öğretim programında yer alan etkinlik örneklerine bakacak olursak bunlar sırasıyla, örnek olay analizi, sonuç çıkarma, geri plandaki düşünceyi bulma, slogan bulma, reklam-poster-afiş hazırlama, şiir ve hikaye yazma, görsel imge oluşturma, önem sırasına koyma, sınıflandırma, örnek verme, yordama yapma, bulmaca, dramatizasyon, tavsiyede bulunma, karşılaştırma, problem çözme, görüşme yapma, alan gezileri, kavram haritası oluşturma, beyin fırtınası, akrostiş tekniğidir. Öğretmenlerden beklenen konu, amaç ve kazanımlara uygun olarak bu etkinlik örneklerini seçmek ve uygulamaktadır. Diğer taraftan bu sıralanan etkinliklerin yanı sıra ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğretmen tarafından empati kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalama, pandomim, öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma gibi uygulamalar etrafında etkinlikler hazırlanabilir.

3. Sınıf ders kitaplarındaki “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım” adlı ahlak ünitesinde 9 kazanım 21 etkinlikle öğrenciye aktarılmaya çalışılır. Bu etkinlikler arasında en çok kullanılan etkinliğin 7 okuma parçası ile Okuyalım Cevaplayalım olduğu görülmektedir. Ondan sonra sırasıyla 4 adet Tartışma, 3 adet düşünme, 1 adet değerlendirme, 1 adet listeleme, 1 adet şema ve kavram haritası oluşturma, 1 adet sonuç çıkarma, 1 adet yorumlama, 1 adet örnekler bulma, 1 adet neler yapıldığını konuşma etkinliği verilmiştir. Kanaatimizce 12 saatlik, 9 adet kazanımı olan bu ünite için sunulmuş etkinlikler çok çeşitlilik göstermemektedir. Çoğu yorumlama ve sonuç çıkarmadan oluşan bu etkinliklerin hepsinin yapılması durumunda öğretmenin dersi plana uygun yürütmesi zora girecek diğer taraftan birbirine benzer etkinlikleri öğrencilerin yapma güdüsü fazla olmayacaktır. Özellikle okuma parçalarının sorularının cevaplanması etkinliği çok fazla kullanılmıştır. Bunun yerine el becerilerine yönelik etkinlikler hazırlanması daha faydalı olabilir.

3. Sınıf Ahlak ünitesine baktığımızda ise 6 adet kazanımın 10 ders saati içerisinde toplam 12 etkinlikle tamamlanması öngörülmüştür. 4 adet sonuç çıkarma, 2 adet tartışma, 1 adet görsel imge oluşturma, 1 adet şema oluşturma, 2 adet listeleme, 1 adet drama tekniği kullanma ve 1 adet değerlendirme etkinliğinden oluşmaktadır. 5. Sınıf ders kitabına nazaran 6 sınıf etkinliklerinin çoklu zeka kuramına uygun olarak çeşitli yeteneklere hitap eden bir özelliğinin olduğu düşünülmektedir. Özellikle kötü alışkanlıklardan sakındıracak ayet ve hadislerden sonuç çıkarma öğrenci fikirlerinin aktif hale getirilmesi açısından faydalı

bulunmuştur. Yine de bu ünite de öğrencinin kendiyle benzerlik ve empati kurma özelliklerini artıracak etkinliklerin çoğaltılması gereklidir. Örneğin, öğrenci kendi davranışları üzerine gözlem yapabilir ve bunları listeleyebilir. Bu yöntemle davranışların kalıcılığı sağlanabilir. 7. Sınıf ahlak ünitesine geldiğimizde ise 10 saatlik ders süresi içerisinde 5 kazanımın 14 etkinlikle kazandırılmasının hedeflendiği görülür. Bu etkinliklerin dağılımı ise şöyledir: 2 adet okuduğunu anlama ve yorumlama, 1 adet slogan bulma, 4 adet tartışma, 2 adet şema oluşturma, 3 adet değerlendirme, 1 adet akrostiş yazma... 7. Sınıf etkinliklerine bakıldığında tartışma ve yorumlamaların çoğunluğu oluşturmasından hareketle güzel ahlak sahibi olmakla ilgili özelliklerin öğrencilere öncelikle bilişsel düzeyde aktarılmasının hedeflendiği söylenebilir. Öğrenciler 6. Sınıfta kötü davranışları öğrendikleri için iyi davranışlar ünite konularıyla kıyaslama ve değerlendirme yapabilme imkanına sahiptirler. Fakat bu sefer kazanımların davranışı etkileme boyutunun zayıf kaldığı eleştirisini yapmak mümkündür. Ahlaki özellikler gibi soyut kavramların drama, tiyatro, skeç gibi etkinliklerle öğrencinin çok sayıda duyusuna hitap eden etkinliklerle işlenmesi ve yine 6. Sınıfta olduğu gibi kendi davranışları üzerinde denetimli farkındalık yaratacak not tutma, listeleme gibi çalışmalar yaptırmak ünite kazanımlarının kalıcılığını desteklemede katkı sağlayacaktır. Son olarak 8. Sınıf ünitesi olan “İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar” ünitesindeki 6 kazanımın 10 saatlik ders süresinde 8 etkinlikle verilmesi planlanmıştır. Bu etkinlikler 2 adet şema oluşturma, 2 adet kavram haritası oluşturma, 2 adet değerlendirme, 1 adet slogan oluşturma, 1 adet listeleme olarak sıralanabilir. Öncelikle 8. Sınıf etkinliklerinin daha çok liste, kavram, şema oluşturma şeklinde olmasının TEOG sınavına hazırlanırken konuların akılda kalmasına yardımcı olacağı düşünüldüğünde isabetli bir tercihtir. Diğer taraftan 8. Sınıf öğrencilerinin kötü alışkanlıklara başlama sebepleriyle ilgili arkadaş çevresi ve kitle iletişim araçlarıyla ilgili tecrübeleri muhakkak bulunmaktadır. Bunları irdeleyecek etkinliklerin yapılması muhtemelen zararlı alışkanlıklara başlama konusunda riskli durumda olan çocukları bu isteklerinden vazgeçirmek için öğretmene imkan sunabilir. Kötü alışkanlıkların özellikle sağlığa verdiği zararlar konusunu çeşitli görsel, video, kısa film hatta hastane ziyaretleri ile desteklemek öğrenmeyi kalıcı ve sürdürülebilir hale getirmeye doğrudan katkı sağlar. Son olarak kul hakkı konusundaki ayet ve hadislerin sınıf ortamında tartışılması ve mümkün olduğunca fazla örnekle açıklanması öğrencilerde sorumluluk ve hak bilincini yerleştirmek için mutlaka yapılması gereken etkinliklerdendir.

SONUÇ

Bu çalışma en genel haliyle yakın dönemde yeni bir anlayışla yazılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarındaki Ahlak ünitelerini incelemeyi hedeflemiştir. Türk milli eğitim

sistemi, 2000’li yılların başlarında eğitim alanındaki geleneksel nesnel bakışın alternatifi olan öznel eğitim anlayışı doğrultusunda yapılandırmacı eğitim modelini benimsemiştir. Bu doğrultuda eskiden olduğu gibi öğretmenin aktif verici, öğrencinin ise pasif alıcı konumunda bulunduğu klasik eğitim-öğretim anlayışı terk edilmiş, yerine öğrencinin bilgiyi keşfetmesi, araştırması, sorgulaması, kendi zihninde inşa etmesi, öğrenme sürecine aktif olarak katılması kısacası öğrenmeyi öğrenmesi demek olan yapılandırıcı sistem kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreçte ders öğretim programları baştan oluşturulmuş ve okul ders kitapları yeniden yazılmıştır. Artık müfredat konuları, sade ve yalın bir şekilde sunulmakta, salt anlatım metodu yerine öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerine göre belirlenmiş etkinlikler kullanılmakta, öğrencide istenen davranış, tutum ve becerilerin bir ifadesi olan ‘kazanım’lar önceden belirtilmekte ve süreç içerisinde öğrenmenin ne ölçüde gerçekleştirilebildiği çeşitli ölçme, değerlendirme yöntemleriyle sınanabilmektedir. Milli Eğitim müfredatındaki bütün derslerde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretiminde de bu doğrultuda yeniliklere gidilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarındaki 6 öğrenim alanından biri olan ahlak ünitesinin temel hedefleri, öğrencilerin din-ahlak ilişkisini kurabilmeleri, kişisel gelişim ve toplumsal huzur için milli, ahlaki ve dini değerlerinin önemini kavrayabilmeleri, dini ve ahlaki kavramları bilip doğru şekilde kullanabilmeleri, güzel ahlaka uygun davranışlarda bulunabilmeleri, ahlaki sorumluluk bilincine sahip olup buna uygun şekilde hareket edebilmeleri olarak belirlenmiştir. Bu becerilerin yanı sıra öğrencinin din ve ahlak meseleleri ile ilgili problem çözebilme, fikir oluşturma ve diğer insanlarla paylaşabilme, görüşlerini savunabilme, din ve ahlakı hem bireysel hayatı hem de toplumsal hayat ile ilişkilendirme konusunda başarılı olmaları beklenmektedir.

Ortaokul düzeyindeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarının incelediğimiz bu çalışmada mevcut kitaplar içerik, temel kaynakların (Kuran ve hadisler) kullanımı, dil ve anlatım, seçilen metinler, görseller, etkinlik ve kazanım hedefleri bakımından yeterli bulunmuştur. İncelenen bu kitaplar öğrencilerin gelişim seviyelerine uygundur ve kitap içerikleri kazanımları gerçekleştirmede yeterli seviyededir. Ne var ki birtakım eksikliklerin zikredilmesi ve ilerleyen dönemlere bu pürüzlerin düzeltilerek devam edilmesi din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin kalitesinin ve işlevselliğinin artmasına yarayacaktır. Söz konusu eleştiri noktaları kısaca şunlardır:

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının çeşitli yayınevleri tarafından yazdırılması sonucu kitaplarda içerik, görsellik ve kalite bakımından bazı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bunun giderilmesi için Talim

Terbiye Kurulu'nun kitabın hazırlık sürecindeki denetimlerini arttırması gerektiği kanaatindeyiz.

2. Her ne kadar öğretim programında belirtilen kazanımlarla ilgili çok sayıda öğretim stratejisi ve yöntemleri sunulmuş ise de öğretmenlerin bu etkinlikleri nasıl uygulayacakları ile ilgili bilgiler ve yönlendirmeler yeterli düzeyde değildir. Özellikle ahlak gibi soyut değer ve kavramların anlatıldığı bir ünite, öğretim metotlarıyla ilgili daha somut örnekler sunulabilir. Öğretmenler kılavuz kitapları bu açıdan yeniden düzenlenebilir.

3. Ders kitapları yapılandırmacı modelin temel vurgularından biri olan çoklu zeka kuramına göre hazırlanmış olsa bile drama, beyin fırtınası, kavram haritası oluşturma gibi bazı yöntemlerin zayıf kaldığı daha çok düşünme ve tartışma yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. Etkinlikler çeşitlendirilerek öğrencilerin farklı karakter özelliklerine hitap edecek bir öğretim süreci yaşanabilir.

4. Ahlak ünitelerindeki ayet ve hadis kullanımı verilmek istenen değerlerle doğrudan bağlantılı olduğu için oldukça başarılıdır. Ancak etkinliklerde çocukların ayet ve sünnetleri yorumlamaları dışında onları Kuran ve sünnet kaynaklarıyla irtibata sokacak etkinliklerin sayısı azdır. Araştırma sorularının bu eksikliği giderici şekilde yeniden düzenlenmesi gereklidir.

5. Ders kitaplarının konuyu ayrıntılara boğmadan yalın bir şekilde anlatması olumludur ancak sınıf içi seviyelerin çok farklı olduğu ve din bilgisi düzeyi yüksek olan çocukların mevcut literatürden tatmin olmadıkları gözlemlenmiştir. Bu açıdan kitapların hem öğretmene hem de öğrenciye tavsiye kaynak önermesi gerekli görülmektedir.

6. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun din dersini sevdiklerini ancak ahlak öğrenme alanı konularından çabuk sıkıldıklarını sınıf içi gözlemlerimizden hareketle söylemek mümkündür. Bunun en önemli sebebi çocuğun somut yaşantı dünyası ile ideal öğretiler arasında bir bağlantı kuramamasıdır. Ders kitaplarında öğrencilerin tanıdığı, hayran olduğu, kendilerini özdeşleştirdikleri kişilerin hayatlarından biyografi örneklerine yer verilmesi veya güncel hayatımızda görülen olaylardan çok uzun olmayan, öğrencilerin ilgisini çekebilecek, okumaya özendirici metinlerin olması ahlak konularına karşı duyulan motivasyon eksikliğini giderebilir. Bununla beraber, çocukların hayatlarında vazgeçilmez öneme sahip ve onların değerler

dünyasını doğrudan etkileyen internet ve sosyal medya ile içerik örneklerinin kitaplarda yer almasının öğrencinin derse olan ilgisini arttıracığı muhakkaktır. Özetle, Ortaokul 5.-6.-7.-8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının ahlak öğrenme alanlarının bir bütün olarak ele alındığında içerik, konuların sunuluş biçimi, verilen örnekler, araştırma soruları, hazırlayıcı nitelikteki soruları, etkinlikleri ve ölçme değerlendirme yöntemleriyle iyi hazırlandığı ve başarılı olduğu ifade edilebilir. Eksikliklerin giderilmesi, kitap hazırlama süreçlerinin geniş bir uzman kadro, uzun bir istişare süreci, metinlerin, yöntem ve tekniklerin test sürecine tabi tutulması ile olur. Esasında, okullardan bir pilot bölge oluşturularak yeni basılacak kitapların belli bir süre buralarda kullanılması eksikliklerinin farkına varılıp düzeltildikten sonra yeniden basılması en ideal olandır. Tabii bunun için kitap yazımına harcanan bütçenin arttırılması gerekmektedir. Eğitimde kalıcı olması hedeflenen hiçbir başarının bugünden yarına olmayacağı, ülkenin geleceğine güvenle bakmanın yegane yolunun ancak sabırlı, gayretli, sistemli, uzun çalışmaların bir ürünü olacağı unutulmamalıdır. Bununla birlikte Türk milli eğitim sistemi üzerine düşünülen her türlü ıslah ve reform faaliyetinin öncelikli hedefinin ahlak ve değerler dünyamızın problemleriyle beraber düşünülüp tasarlanması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Zihniyet ve ahlak alanında arzu ettiği hedefleri gerçekleştirebilmiş bir toplumun diğer bütün maddi ve teknik meselelerin üstesinden kolaylıkla gelebileceği görülecektir. İşte ahlak eğitimi üzerine daha çok düşünmek, tartışmak ve yeni çözüm önerileri getirmenin önemi buradan gelir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara, 2010.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 5. Sınıf, Küre Yayıncılık, Ankara, 2013.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 6. Sınıf, Tutku Yayıncılık, Ankara, 2014.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 7. Sınıf, Tutku Yayıncılık, Ankara, 2014.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 8. Sınıf, Gizem Yayıncılık, Ankara, 2014.

DİN ÖĞRETİMİNDE OYUN VE EĞLENCİLİ ETKİNLİKLER

Ayşe MACİT/ İstanbul

OYUN

SINIF	11
DERS	Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	İslam Düşüncesinde Yorumlar
KONU	İslam Düşüncesindeki siyasi ve itikadi fıkhi ameli mezhepler
KAZANIM	
OYUN ADI	<i>Geri Say</i>
SÜRE	
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	64
OYUN SÜRECİ	<p>Öğretmen aşağıdaki bilgilerin kalıcılığını sağlamak için bu etkinliği yaptırabilir.</p> <p>Siyasi İtikadi Yorumlar: Haricilik , Şia , Mutezile , Maturidilik , Eşarilik</p> <p>Ameli Fıkhi Yorumlar: Hanefilik , Malikilik , Şafilik , Hnabelilik , Caferilik</p> <p>İlk gruptaki kelimelerin ezberi için öncelikle sağ el parmaklarını şıklatarak 5 kelimeyi söyler, sonra sol el de şıklatılarak 5 kelime tekrar edilir. Daha sonra sağ ayak ve sol ayak yere vurularak 5 kez kelimeler tekrar edilir. İkinci aşamada tekrar sayısı azaltılarak devam edilir. Yani sırasıyla 4, 3, 2, 1 kez şeklinde parmak şıklatılarak ve ayaklar yere vurularak tekrar etkinliği devam ettirilir. Diğer grup ezberlenecek bilgiler için de aynı yöntem tekrar edilir.</p>

HAZIRLAYAN ÖĞRETMEN	Ayşe MACİT

SURE EZBER OYUN (1)

SINIF	5
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım
KONU	TAHİYYAT DUASI
KAZANIM	Tahiyyat duasını ezbere okur
OYUN ADI	BALON
SÜRE	20 dk.
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	Balon
OYUN SÜRECİ	Öğretmen, tahtaya Tahiyyat duasını yazar ve 7-8 öğrencinin tahta önüne gelmesini ister. Gelen öğrencilerden her biri öğretmenin Allahu Ekber diyerek kendilerine attığı balonu yere düşürmeden ve her vuruşta sıradaki kelimeyi söylemek şartıyla oyuna devam ederler. Balon yere düşerse oyun başa döner ve farklı bir grup yarışır. Sıradaki kelimeyi yanlış söyleyen veya söylemekte geciken kişi yerine oturur, kalanlar duayı bitirene kadar yarışmaya devam ederler. En son kalanlar şampiyondur.
HAZIRLAYAN ÖĞRETMEN	Ayşe MACİT

SURE EZBER OYUN (2)

SINIF	5
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım
KONU	Tahiyyat Duası
KAZANIM	Tahiyyat duasını ezbere okur.
OYUN ADI	YÜKSELEN SES
SÜRE	20 dk.
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	
OYUN SÜRECİ	Öğretmen, öğrencilerden ders kitaplarındaki Tahiyyat Duasını açmalarını ister. Tüm sınıf kitaplarından duayı takip etmelidir. Sınıfın bir köşesinden başlayarak öğretmen ilk öğrenciden duayı okumaya başlamasını ister. O öğrenci duayı okumaya devam ederken yanındaki arkadaşı hemen ikinci kelimedenden itibaren ona katılır ve birlikte okumaya devam ederler. Derken bir sonraki kişi de üçüncü kelimedede katılır ve devam eder. Böylelikle her kelimedede ses biraz daha yükselmekte ve dikkat artmaktadır. Katılmakta geciken olursa oyun tekrar başa döneceğinden öğrenciler kendi sıralarını dikkatle takip etmektedirler.
HAZIRLAYAN ÖĞRETMEN	Ayşe MACİT

SURE EZBER OYUN (3)

SINIF	5
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	İbadet Konusunda Bilgilenelim
KONU	Rabbena duaları ve Anlamı
KAZANIM	Rabbena dualarını ezbere okur
OYUN ADI	<i>KELİMENİ SÖYLE</i>
SÜRE	20 dk.
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	
OYUN SÜRECİ	Öğretmen, öğrencilerden kitaplarındaki Rabbena dualarının yazılı olduğu sayfayı açmalarını ister. Oradaki kelimelerden her birini bir öğrenciye gönüllülük esasına göre ve unutmamak şartıyla verir. Her öğrenci sırası geldiğinde ayağa kalkarak ve yüksek sesle kendi kelimesini söylemelidir. Geç kalması, yanlış söylemesi veya erken davranması durumunda oyun başa döner ve böylece dua tüm kelimeleriyle bütün sınıf tarafından tam olarak okunana kadar oyun devam eder.

SURE EZBER OYUN (4)

SINIF	5
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım
KONU	Tahiyyat Duası
KAZANIM	Tahiyyat Duasını ezbere okur
OYUN ADI	KOŞ BUL
SÜRE	1 ders saati
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	A4 kağıtları ve renkli kalemler
OYUN SÜRECİ	<p>Öğretmen, sınıfa getirdiği A4 kağıtlarının her birini 4 eşit parçaya böler. Vakit sorunu yoksa bu kağıtlara farklı şekiller verilebilir (gül, tırtıl, meyveler..)</p> <p>Hazırlanan kağıtların her biri öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler renkli kalemlerle ve istedikleri yazı tarzını kullanarak öğretmenin sırayla verdiği dua kelimelerini yazırlar. Hazırlayan öğrencilerden toplanan kağıtlarla oyun oynanır. Öğretmen sınıfları birer grup olarak değerlendirir ve her gruptan gönüllü bir yarışmacı belirler. Bu yarışmacılar kendi sınıfları adına yarışacaklardır. Bir öğrenci de bu sırada kronometre tutmakla görevlendirilir. Yarışmacı sınıfın her yerinde koşarak kelimeyi aramalıdır. En kısa sürede ve sırayla dua kelimelerini tamamlayan yarışmacı sırasının kazanmasını sağlar. Bu sırada oyunun sağlıklı olabilmesi için bazı kurallara dikkat edilmelidir. (Örneğin, yarışmacıya hangi sıradan kopya gelirse veya işaret edilirse o sıranın yarışan kişisi eksi puan alır ve her eksi, artı beş saniye olarak kendi yarışmacılarının hanesine eklenir. Öğrenciler oyun sırasında kolları bağlı durmalıdır ve öğretmenin sıraya koyduğu</p>

	kelimeyi kapatmaya çalışmamalıdır, hatta dokunmamalıdır. Bunlar eksi puan almaya sebep olacağından dikkatli olunmalıdır.)
Hazırlayan Öğretmen	AYŞE MACİT

SURE ANLAM OYUN (5)

SINIF	7
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	Oruç İbadeti
KONU	Maun Suresi
KAZANIM	Maun Suresinin anlamını söyler
OYUN ADI	<i>SURE ANLAM</i>
SÜRE	20 dk.
KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	
OYUN SÜRECİ	Öğretmen, öğrencilerden kitaplarındaki Maun Suresi'nin anlamının yazılı olduğu sayfayı açmalarını ister. Orada yazan sure anlamının her bir kelimesini bazı sembol hareketlerle işitme engelli birine nasıl anlatacaklarını düşünmelerini ister. Öğrencilerden gelen fikirler doğrultusunda her kelime için bir hareket seçilir ve tüm sınıf önce sesli olarak alıştırma yapar. Bir süre sonra bütün surenin anlamı hareketlerle ifade edilmiş olduğundan bu kez de sessiz bir şekilde tüm sınıf tarafından aynı anda yapılır.
HAZIRLAYAN ÖĞRETMEN	AYŞE MACİT

ETKİNLİK

SINIF	11
DERS	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ÜNİTE	İslam Düşüncesinde Yorumlar
KONU	Din Anlayışındaki Yorum Farklılıklarının Sebepleri
KAZANIM	Din anlayışındaki yorum farklılıklarını farkeder.
ETKİNLİK ADI	<i>PENCERE</i>
SÜRE	10 dk.
ARAÇ VE GEREÇLER	
ETKİNLİK SÜRECİ	Öğretmen, dikkat çekici olması açısından, konunun başında henüz bir anlatım yapmadan önce sınıftan 3 veya 4 öğrenciyi çağırır ve pencerenin önüne gelip, sırayla pencereden dışarı bakmaları ve ne görüyor, o anda ne hissediyorlarsa kendilerine verilen süre içinde konuşmaları istenir. Bu sırada sınıftaki öğrenciler de arkadaşlarının söylediklerini isim belirterek not alabilirler. Söylenilenlere dikkat etmeleri ve unutmamaları gerektiği öğrencilere hatırlatılmalıdır. Pencere önündeki bütün öğrenciler gördüklerini anlattıktan sonra öğretmen yorum farklılıklarını ve benzerliklerini bu öğrencilerin aynı pencereden bakarak bazen farklı bazen de benzer şeyler söylemelerini örnek göstererek somutlaştırır veya öğrencilerin boş etkinliği yorumlamaları, konuyla bağdaştırmaları istenir.

DERS	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
SEVİYE	ORTAOKUL
SINIF	5
SÜRE	40'+40'
ÖĞRENME ALANI	AHLAK
ALT ÖĞRENME ALANI	PAYLAŞMAK
HAZIRLAYAN ÖĞRETMEN	Ayşe MACİT

**DERSLERİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEM,
TEKNİK VE METOTLARI VEYA ÖRNEK DERS İŞLENİŞİ**

Hüseyin ZAVALSIZ/ Ordu

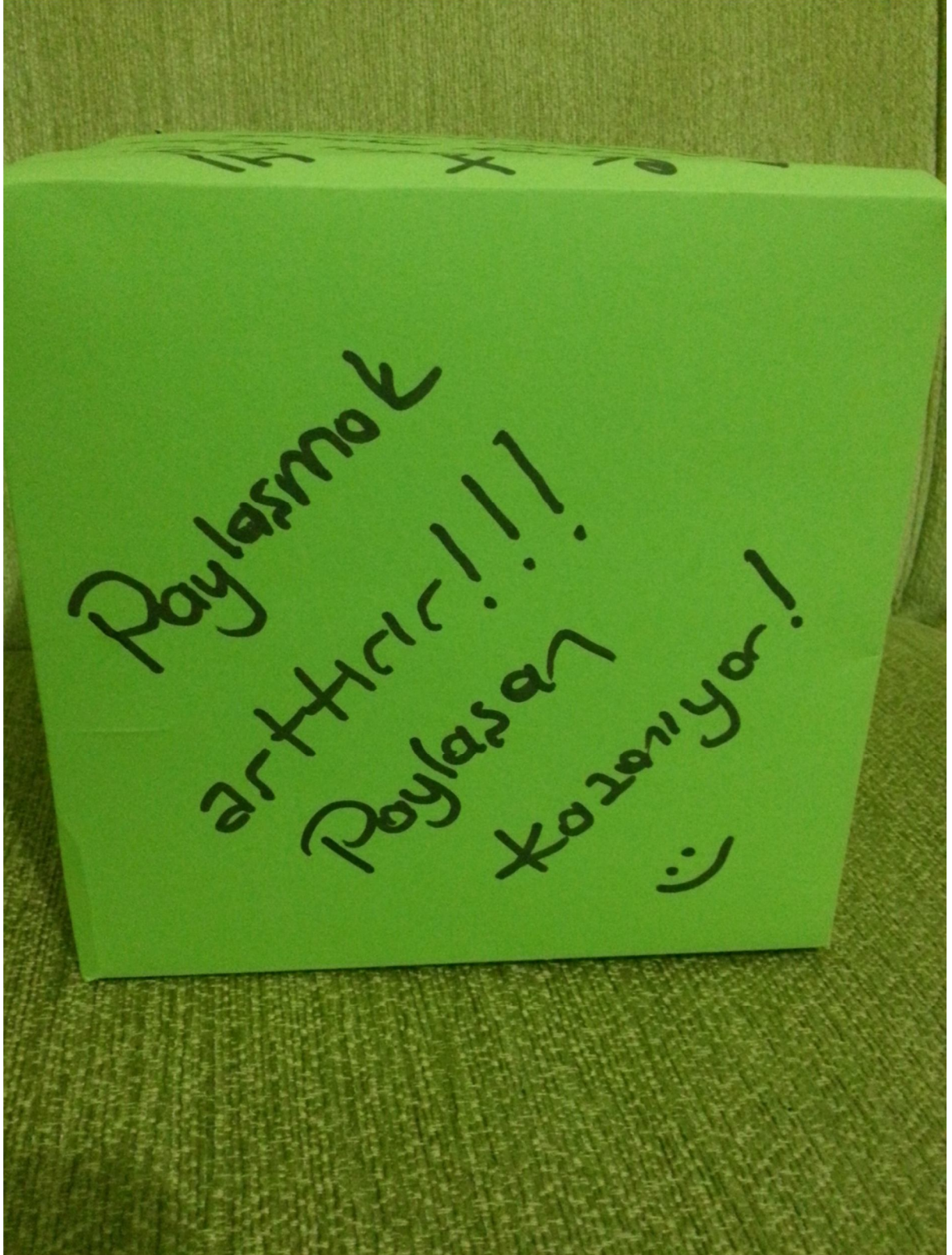
GÜNLÜK DERS PLANI

KAZANIMLAR	<p>1.PAYLAŞMANIN ÖNEMİNİ YORUMLAR. (BİLİŞSEL/KAVRAMA)</p> <p>2.PAYLAŞMANIN TOPLUMDAKİ YERİNİ AÇIKLAR. (BİLİŞSEL/KAVRAMA)</p> <p>3.PAYLAŞMANIN DİNİMİZDEKİ YERİNİ FARK EDER. (DUYUŞSAL)</p> <p>4.ÇEVRESİNDEKİLERİN SEVİNÇ VE ÜZÜNTÜLERİNİ PAYLAŞIR. (PSİKOMOTOR)</p>
KULLANILAN	BULUŞ STRATEJİSİ

STRATEJİ	
ÖĞRENME ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	RESİM OKUMA, AYETTE VE HADİSTE VERİLEN DEĞERİ BULMA, ÖRNEK OLAY, SONUÇ ÇIKARTMA, KAVRAM HARİTASI OLUŞTURMA
YAPILAN ETKİNLİKLER	TAMAMLAYALIM, KARŞILAŞTIRALIM, BULALIM
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLERİ	BİLGİSAYAR, PROJEKSİYON ARACI.
DERS ALANI	SINIF

DİKKAT ÇEKME

GÜDÜLEME

Çocuklar bu dersi etkin bir şekilde dinler ve kavramaya çalışırsanız paylaşmanın insan için olmazsa olmaz bir değer olduğunu ve aslında yardımlaşmayı, insanlar arası sevgiyi ve empati kurmayı arttırdığını görmüş olacaksınız.

HEDEFTEN HABERDAR ETME

Bugünkü konumuzun sonunda;

- paylaşmanın ne olduğunu
- paylaşmanın dinimizdeki ve hayatımızdaki önemini
- nasıl paylaşımcı olacağımızı öğrenmiş olacağız.

DERSE GİRİŞ

Paylaşmalı insan hüznü ve mutluluğu

Anlamalı yardıma muhtaç kardeşinin durumunu

Yalnız bırakmamalı darda kalan komşusunu

Laleler açar paylaşırsan kardeşinin de bahçesinde

Ağlamaz gözleri o da güler seninle birlikte

Şimdi paylaşmalısın ki geçmesi kimse seni bu güzel iyilikte

Mutluluğun sırrı paylaşmada gizli

Artıyor paylaştıkça insanın sevinci

Katıl sende paylaşma zincirine yaşa o eşsiz keyfi...

GELİŞME:

1. KAZANIM: PAYLAŞMANIN ÖNEMİNİ YORUMLAR.

Örnek iki resim öğrencilere sunulur.

İki örnek resim sunulduktan sonra öğrencilerin resimleri betimlemeleri istenir. Devamında iki örnek resim daha sunulur.

Öğrencilerden verilen ek resimleri betimlemeleri ve önceki iki resimlerle karşılaştırmaları istenir.

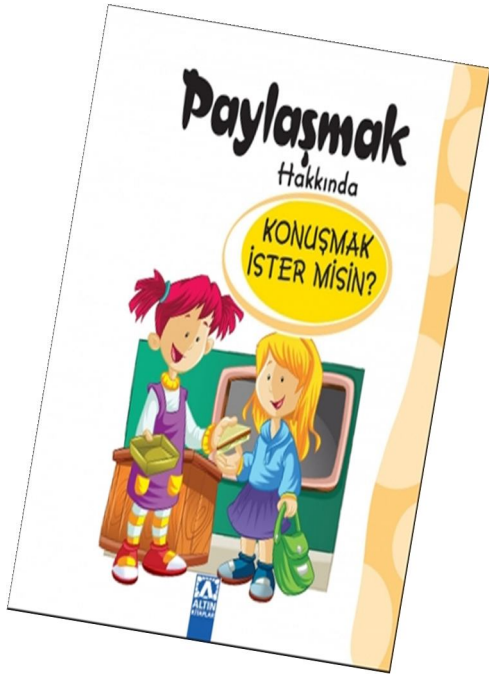
Öğretmen tarafından örnek iki resim ve örnek olmayan bir resim daha sunulur.

Öğrencilerden örnek resimlerde yer alan zıt iki durumu karşılaştırmaları istenir.

ARA ÖZET: Öğretmen öğrencilerin resimlerden yola çıkarak vardığı ilişkileri ilke ve yorumları tüm sınıfa bir rehber olarak vurgular.

ARA DEĞERLENDİRME: Öğrencinin resimlerden yola çıkarak paylaşmanın önemi konusunda vardıkları ilişki ve özellikleri ifade etmeleri ek örnek vermeleri istenir. Ek örnekler için aşağıdaki kavram haritası oluşturulur ve TAMAMLAYALIM ETKİNLİĞİ yaptırılır.

TAMAMLAYALIM

Paylaşmak önemlidir çünkü;

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

2. KAZANIM: PAYLAŞMANIN TOPLUMDAKİ YERİNİ AÇIKLAR.

Öğretmen tarafından aşağıdaki iki örnek olay oluşturulur ve sunulur. Örnek iki olay sunulduktan sonra öğrencilerin olayları dair yorumları alınır ve aşağıdaki ek örnek sunulur.

HUZUR GAZETESİ

PAYLAŞMASI İLE ÖRNEK OLDU!!!

Ordu'nun-Fatsa ilçesinde Dumlupınar ilköğretim okulunda okuyan 4.sınıf öğrencisi Burçak AYDIN Van Depremi sonrası davranışı ile tüm Türkiye'ye örnek oldu. İzlediği haberde depremde yıkılan evde oyuncak bebeği kaldı diye ağlayan arkadaşından etkilenen Burçak AYDIN oyuncaklarını ailesinin desteği ile Van'da bulunan arkadaşına ulaştırdı. Teşvik örneği olan Burçak AYDIN'ın bu davranışı üzerine paylaşmanın önemini bir kez daha gündeme getirdi.

DERİN GAZETESİ

PAYLAŞALIM, MUTLU OLALIM!

Evlerini bir yangın sonucu kaybeden arkadaşı için Samsun Atatürk Ortaokulu öğrencilerinden Efe DAĞLI eşsiz bir paylaşma deryası için öncü oldu. "Paylaşalım, mutlu olalım." sloganı ile yola çıkan Efe DAĞLI önce sınıf sonra ise okuldaki arkadaşlarını paylaşma için seferber kılarak arkadaşının yangında kaybettiği okul ihtiyaçlarının karşılanmasını sağladı.

ETKİLEYİCİ İLÇE GİRİŞ YAZISI

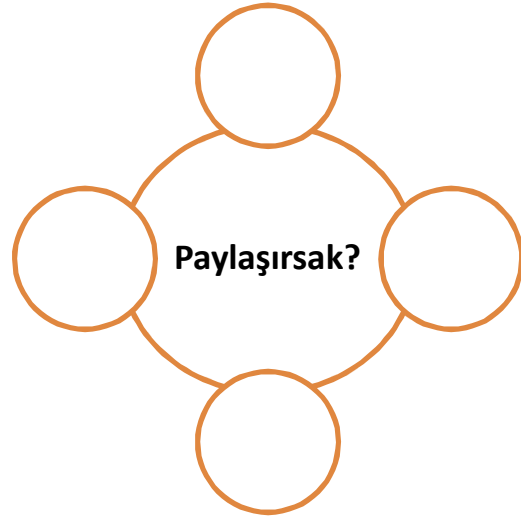
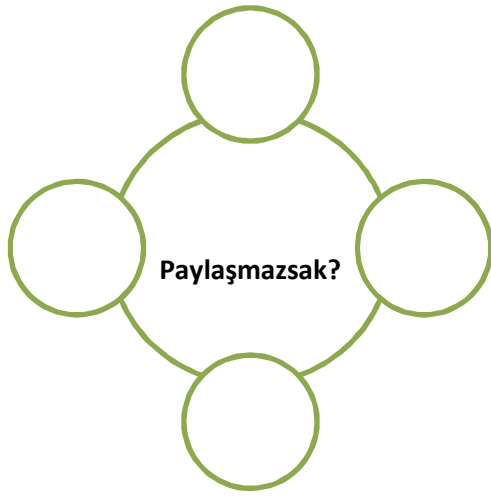
Ordu'nun Kumru ilçesine girişte yazan yazı görenleri hayrete düşürüyor. Şehrin giriş tabelasında "Paylaşmak eksiltmez arttırır, kişiyi mutluluk ve huzur denizine daldırır." şeklindeki yazı görenleri hem güldürüyor hem de düşündürüyor

ORDU/Kumru

Rakım:6 Nüfus:18.000

Paylaşmak eksiltmez arttırır, kişiyi mutluluk ve huzur denizine daldırır.

ARA DEĞERLENDİRME: Öğrencilerin örnek olaylardan vardıkları ilişki ve özellikleri ifade etmeleri için öncelikle aşağıdaki tablolar oluşturulur ve karşılaştırılabilir etkinliği yaptırılır ve böylece örnek vermeleri sağlanır.

KARŞILAŞTIRILIM

Paylaşan insanların olduğu toplum ile paylaşmayan insanların olduğu toplum arasındaki farklar nelerdir?

3. KAZANIM: PAYLAŞMANIN DİNİMİZDEKİ YERİNİ FARK EDER. (DUYUŞSAL)

Öğretmen tarafından aşağıdaki ayet ve hadis öğrencilere sunulur.

Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yalnız bırakmaz. Kim kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir. (Hadis-i Şerif)

“Şüphesiz sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah'a güzel bir ödünç verenlere, verdikleri kat kat artırılır ve onlara şerefli bir mükafat vardır. (Hadid Suresi/18)”

Ayet-i kerime ve hadis-i şerif öğrencilere yorumlattırılır. Ek birer tane ayet-i kerime ile hadis-i şerif verilir.

Kim bir Müslüman kardeşinin sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet sıkıntılarında bir sıkıntısını giderir. (Hadis-i Şerif)

Siz Allah rızası için, başkalarına ne harcarsanız, onun yerini daima doldurur. ”(Sebe Suresi, 34-39)“

O kullar adaklarını yerine getirirler ve fenalığı salgın (olan) bir günden korkarlar. Düşküne, yetime ve esire seve seve yemek yedirirler. Size sırf Allah rızası için yemek yediyoruz. Sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz. (İnsan Suresi 8-9-10)

Evinde iki kişilik yemeği olan, üçüncü kişiyi; dört kişilik yemeği olan ise beşinci veya altıncıyı alıp yemeğe götürsün. (Hadis-i Şerif)

Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça, gerçek iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir. (Ali İmran/92)

Komşusu aç olup da karnını doyuran kimse mü'min değildir. (Hadis-i Şerif)

ARA ÖZET: Öğretmen öğrencilerin ayet ve hadislerden yola çıkarak vardıkları çıkarımlardaki ilişki ve ilkeleri vurgular.

ARA DEĞERLENDİRME: Öğrenciler ayet ve hadislerden yola çıkarak vardıkları ilişki ve ilkeleri ifade ederler ve ek örnekler verirler. Ek örnek vermeleri adına aşağıdaki bulalım etkinliği yapılır.

BULALIM

Paylaşma değerinin ön planda olduğu dinimizdeki uygulamaları bulalım.

1) SADAKA

2).....

3).....

4).....

DERS İÇİ ETKİNLİKLER**Bülent ÜNAL, Yusuf GEBEŞ**

	ETKİNLİK ADI	BİLGİLENDİRME
1-	Cümle Yapma	Cümleyi oluşturan kelimeler yerleri değiştirilerek verilir. Öğrenciden düzgün bir cümle haline getirerek deftere yazması istenir.
2-	Kendi ifadeleri ile özetleme, anafikir bulma	Örnek bir hikaye verilir. Öğrenciden bu hikayeyi anlatması ve ana fikrini defterine yazması istenir.
3-	Metne başlık bulma	Başlıksız olarak verilen metne uygun başlık bulması, bulduğu başlığa uygun hikaye, şiir, yazması istenir.
4-	Günümüze uyarlama	Geçmişte yaşanmış bir örnek olay verilir. Bu olay günümüzde olsaydı nasıl olurdu? Günümüzde buna benzer olaylar yaşanıyor mu? Şeklinde sorularla öğrencinin anlatması ya da defterine yazması istenebilir.
5-	Resim yorumlama	Öğrencilere bir resim verilir. Bu resimde ne anlatılıyor şeklinde sorular yerine resimdeki adam ne/neden/ yapıyor? Sizin evde/okulda/ailede/komşularınızda buna benzer durumlar yaşanıyor mu? Şeklinde sorular sorulur.
6-	Hayal kurdurma/tarihe yolculuk	Öğrencilere geçmiş bir dönemde var olan ders açısından önemli olan yerleşim yerleri hakkında hayal kurdurulur. Kurduğu hayali resme dönüştürmesi, yazı ile anlatması istenir.
7-	Canlandırma	Öğrenciye basit canlandırabileceği bir yaşanmış olay verilir. Öğrenci sınıfın huzurunda o role girer ve karakterlerin rollerini kendisi yerine getirir. İlkokul düzeyindeki sınıflar için art arda 4 rolü geçmemelidir.
8-	Karakterden dinleme	Oluşturulacak bir karakter kitapta yer verilen bir metni düşünce balonundan seslendirir. Bunu sınıfta öğretmen veya iyi düzeyde bir öğrenci yapar. Ana fikir ve konu buldurulur.
9-	Akrostiş	Öğrenciye öğretilmek istenilen temel kavramla ilgili akrostiş tekniğiyle yazılmış bir şiir veya metin verilir. Öğrencinin düşüncelerini almak için benzer şekilde farklı bir kavramı

		yazması istenir.
10-	Başka/Nesi var etkinliği	Öğrencilerden biri sınıfta konuşulanları duyamayacak bir yere (sınıfın dışına çıkar) Öğretmen buldurmak istediği kavramı sınıfa söyler. Öğrenci içeri çağrılır ve Nesi var? Diye sorar. Sonra sorulara başka başka diyerek devam eder... Öğrenci kavramı bulana kadar pek çok ilişkilendirme yapılmış olur.
11-	Ters Başka etkinliği	Öğretmen açıklar sınıf başka diye sorar...
12-	Sessiz Kavramlar/Sessiz sinema	Öğrenciye anlatması için bir kavram verilir. Öğrenci ses kullanmadan bu kavramı beden diliyle anlatmaya çalışır.
13-	Sinektik/Analoji etkinliği	Öğrenciler kendilerini bir nesnenin yerine koyar ve onun gibi düşünmeye, onun gibi işlev görmeye başlar. Peygamber olsaydım... Fantezi analogisinde ise hayal kurma vardır. Cami tasarlama... Mimarı ben olsaydım... Sözlü ve resimli anlatım gerçekleştirilebilir...
14-	Misafir uzman etkinliği	Öğrencilere konuyu anlatması için misafir sınıfa davet edilir. Öğrenciler merak ettikleri soruları ona sorarlar.
15-	Bilmeceler	Öğretmen öğrencilere kavramları veya durumları hatırlatıcı bilmeceler sorar, öğrencilerin düşünmelerini sağlar...
16-	Siz olsaydınız etkinliği	Öğrencilere bir problem verilir ve öğrencilerden bu probleme çözüm üretmeleri istenir. Siz olsaydınız ne yapardınız? Bu etkinlik Size göre ne yapmalıydı şeklinde de ifade edilebilir... Örneğin bir film izletilir, hikâye dinletilir. Hikâyenin veya filmin kahramanı siz olsaydınız ne yapardınız sorusuna cevap vermesi istenir.
17-	Örnek olay etkinliği	Örnek olay sınıfta dramatize edilir. Canlandırılır. Örnek olay (sorun) kartı hazırlanarak öğrencilere dağıtılır ve öğrencilerin olay hakkında bilgilendirmesi sağlanır. Soru kartında örneğin uyuşturucu batağındaki bir kızın hikayesi konu edilmişse; Uyuşturucuyla nasıl tanıştığını, neden ihtiyaç duyduğunu, Toplumun uyuşturucu kullananlara

		tepkisini, uyuşturucuyla nasıl mücadele edilebileceğini düşünmeleri istenir.
18-	Konuşan resimler etkinliği	Yer verilecek resimlerle ilgili öğrencilerin bir şeyleri bulmaları istenir. Örneğin yanlış davranışları anlatan birkaç resim numaralandırılarak konulup sırasıyla resimlerdeki yanlış/doğru davranışları öğrencilerin bulmaları istenir.
19-	Deniyoruz etkinliği	Öğrencilerin deneyim elde etmesi yaparak yaşayarak öğrenmesi için çeşitli deneylerin derse uyarlanması
20-	Ne olurdu etkinliği	Ayakkabı fırçaları dişimizi fırçalamaya başlasalar, süpürgeler yemek kaşığı olsa, hakimler suçsuzları hapse gönderse vb. durumlar verilerek sorgulaması istenir.
21-	Ben bunu yapardım etkinliği	Testler örnek olaylar üzerinden verilir. Örneğin arkadaşımızdan ödünç olarak aldığımız defterin üzerine su döküldü. Defteri de yarın teslim etmek sözüyle almıştınız. İşte o gün geldi ne yapardınız? Şeklinde sorularla öğrencinin kazanımı ne kadar kazandığı ölçülür...
22-	Ne kazanırım Ne kaybederim etkinliği	Öğrencilere değerlerle ilgili kavramlar verilerek yine test şeklinde hazırlanacak sorularla cevaplamaları istenir. Örneğin hile yapmazsam ne kazanırım ne kaybederim diye sorulabilir.
23-	Evir çevir bul etkinliği	Öğrencilere basit cümlelere dönüştürülmüş ahlaki değerler harfleri karıştırılmış şekilde verilir. Yanlarına ipuçları yazılır. Altına açılan kutucuklara yerleştirmesi istenir. Bu kutucuklara da bir hadisi oluşturacak harfler sırayla numaralandırılır. Şifreli bulmacalar gibi...
24-	Duamız etkinliği	Gündelik hayatla ilgili konular işlenirken peygamberin söylediği ya da bizim yazacağımız çocuk diline uygun örnek bir dua verilerek dua ediyorum etkinliği yapılabilir.
25-	bilene sor, sıraya koy	Öğrencilere sıralama yaptırılabilir. Örneğin Namazın rükunları bu etkinlikte uygulanabilir. Öğrenci sıraya koyduğunu defterine yazar.
26-	Yaptıklarım yapamadıklarım	Kazanımların davranışa dönüştürme boyutu ile ilgili ünite değerlendirmesi mahiyetinde öğrencilere bu üniteyi

		öğrendikten sonra yapmaları/yapmamaları gereken hususlar verilir. İşaretlemeleri istenir.
27-	Harf değiştirme etkinliği	Alfabadeki harfler yukarıda verilir. Aşağıda ise verilecek cümle kendisinden bir önceki harflerden oluşan kelimeler şeklinde verilir. Öğrenciden bu cümleyi doğru şekilde okumak için çabalaması istenir. Örneğin: adrlldk (Besmele)
28-	Kim ne demiş etkinliği	Öğrencilere, oluşturulan karakterlere dair isimler yazılır. Aşağıda bir yere de öğrencilerin söyledikleri sözler verilir. Ancak bu sözlere ulaşan yollar karmaşık bir halde çizilir. Öğrenci yolu takip ederek kimin ne dediğini bulur... Örneğin peygamber dualarında bu yöntem uygulanabilir.
29-	Yap-boz etkinliği	Farklı renklerle renklendirilmiş Yap-boz parçaları üzerine bazı özellikler yazılır. Aynı renkteki parçalara aynı ibadetin, ya da aynı cümlenin tamamlayıcı özellikleri yazılır. Öğrencilerden birleştirilmiş halini defterlerine yazmaları veya derste söylemeleri istenebilir
30-	Yön buldurma	Bu etkinlik kibleyi tayin etmede kullanılacak bir etkinlik olabilir. Dünya haritası üzerine yerleştirilmiş Kabe ve farklı farklı ülkelerin üzerinde duran kişiler verilir. Yön yıldızı da verilerek hangi yöne yönelmeleri gerektiği sorulur. Öğrencilere her yerde kiblenin aynı yön olmayacağı bilgisinin aktarımı da sağlanmış olur.
31-	Sonra ne demiş olabilir etkinliği	Oluşturulan bir karakter kazanıma yönelik bir cümleyi söyler ve sonrası noktalı kalır veya Hz. Peygamberin bir hadisinin başı verilip sonra ne demiş olabilir türünden bir soruyla öğrencinin devamını tamamlayacak anlamlı cümleler oluşturması sağlanabilir.
32-	Eksik harf tamamlama	İsimden veya öğrenilen bir kavramdan oluşan, öğrencilerin tahmin edebilecekleri kelimelerin harfleri eksik olarak verilir. Öğrenciden bu kavramları doğru bir şekilde tamamlayarak okumaları istenir. Bu öğrencinin düzeyine göre zorlaştırılıp kolaylaştırılabilir.
33-	Boşluk tuşu bozuk	Özellikle öğrencilerin cümleyi anlamlandırma kelimele-

	etkinliği	ayırmasını sağlayacak olan bu etkinlikte öğrencilere kavramlar bitişik şekilde yazılarak verilir. Öğrenciden bu kavramı ayırarak okuması, hatta aile büyükleriyle birlikte okuması istenebilir. Örneğin: Annemin Özellikleri: Sevgi dolu merhametli adaletli şefkatli
--	------------------	---